

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
GENEL GAZETECİLİK BİLİMDALI

28 ŞUBAT SÜRECİNDE MEDYA

Yüksek Lisans Tezi

EMRE SONCAN

Danışman: YRD. DOÇ. DR. CÜNEYT AKALIN

İstanbul, 2006

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
GENEL GAZETECİLİK BİLİMDALI

28 ŞUBAT SÜRECİNDE MEDYA

Yüksek Lisans Tezi

EMRE SONCAN

İstanbul, 2006

Marmara Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Tez Onay Belgesi

İLETİŞİM BİLİMLERİ Anabilim Dalı GENEL GAZETECİLİK Bilim Dalı
Yüksek Lisans öğrencisi EMRE SONCAN'ın 28 ŞUBAT SÜRECİNDE
MEDYA adlı tez çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulunun 13.07.2006 tarih ve 2006-
7/11 sayılı kararıyla ile oluşturulan jüri tarafından oy birliği / oy çekliği ile Yüksek
Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

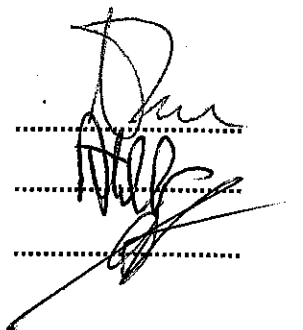
İmzası

Tez Savunma Tarihi : 11.12.2006

1) Tez Danışmanı : YRD. DOÇ.DR. CÜNEYT AKALIN

2) Jüri Üyesi : DOÇ. DR. ATILLA GİRGİN

3) Jüri Üyesi : PROF. DR. AHMET ŞAHİNKAYA

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

1. GİRİŞ	1
2. REFAH-YOL İKTİDARININ KURULUŞU	3
2.1. Cumhurbaşkanı'nın Hükümet Kurma Görevini Erbakan'a vermesi ve Partilerde Yaşanan İstifalar	4
2.2. Refah-Yol'un Kuruluşu ve Gerginliklerin Başlaması	4
2.2.1. TRT'nin Tartışma Yaratın 12 Eylül Belgeseli	6
2.2.1.1. Demokrasi Tartışmaları	7
2.2.1.2. 'Amerikalı Komutan Karadayı'yla Görüştü' İddiası	8
2.2.1.3. İrtica ve Lâiklik Tartışmaları	9
2.2.2. Sincan'daki Kudüs Gecesi	11
2.2.3. Refahlı Şükrü Karatepe'nin 10 Kasım Açıklaması	12
2.2.4. Refah'ın Basına Karşı Aldığı Tedbirler	12
2.3. YAŞ Kararları ve Medya	12
3. TARİHİ 28 ŞUBAT MGK'SI	13
3.1. Ve Tanklar Yürüdü	14
3.1.1. Sincan'dan Geçen Tanklara Medya Tepkisi	14
3.1.2. 28 Şubat Kararları	15
3.1.3. 28 Şubat Kararlarıyla İlgili Atılan İlginç Başlıklar	16
3.2. Erbakan-Kalemli Görüşmesi	16
3.3. Erbakan-Doğan Kavgası	17
4. TARİHİ MGK SONRASI	19
4.1. 8 Yıllık Kesintisiz Eğitim Tartışmaları	19
4.2. Çiller-Karadayı Diyaloğu	20
5. REFAH-YOL VE MEDYA GERGINLIĞI ZİRVEDE	21
5.1. Erbakan da Çiller de Medyadan Hoşnutsuz	22
5.1.1. Sabah'tan DYP Milletvekillerine Çağrı	22
5.2. Komutanım Haberlerimiz Nasıl?	23
5.3. Batı Çalışma Grubu(BÇG)	23
5.3.1. Savcılara Verilen Brifing	24
6. ASKER-HÜKÜMET İLİŞKİLERİ KOPMA NOKTASINA GELİYORHata! Yer işareti tanımlanmamış.	26
6.1. Yağlıkazığı Orakoğlu'da Teyit Etti	26
6.2. Çelik ve Erbakan'ın Şimşekleri Üzerlerine Çeken Açıklamaları	27
6.3. Necmettin Erbakan Kimdir	29

7. REFAH-YOL İÇİN YOLUN SONU	29
8. 28 ŞUBAT SÜRECİ ANASOL-D İLE DEVAM EDİYOR.....	30
8.1. Genelkurmay Acilen Seçim İstiyor.....	30
8.2. ‘Seçimi İsteyen derin Devlet’	31
8.2.1. Erbakan’ın Erken Seçim Öngörüsü	31
9. 18 NİSAN SEÇİMLERİ.....	33
9.1. Seçimler Öncesi Çiller-Doğan Diyalogu	33
9.2. Seçimler Sonuçlandı	34
9.2.1. İtirafı Başlıyor	34
9.2.2. Genelkurmay’dan Kutan’a Cevap	49
10. DARBELER HAKLI OLABİLİR Mİ	56
10.1. Tibuk’tan Özkök’e Cevap.....	56
10.2. Özkök Tartışmayı Derinleştiriyor	58
10.3. Memurların İhracını Kolaylaştıran Kararname Üzerine Tartışmalar	58
10.3.1. Ecevit: ‘Yaşananlar Krizdir’	60
10.4. 2000’deki Önemli YAŞ Toplantısı	60
10.5. Gülay Gökçürk’ün Özkasnak Hatırası.....	61
10.5.1. Talu’nun da Anısı Var	62
10.6. Erbakan’dan Gazetecilere Özel Yemek.....	62
11. ERKAN MUMCU KRİZİ	65
11.1. ‘ABD Ordusu Balans Ayarı Yaptı’	70
11.2. Kıvrıkoğlu’ndan Ecevit’e Ziyaret.....	72
11.3. Özkök’ün İrtica Açıklaması.....	73
12. VE 3 KASIM 2002 SEÇİMLERİ	75
12.1.28 Şubat AKP İçin de Sürecek mi?	77
12.1. Sezer’in Cumhurbaşkanlığının etkisi.....	77
13. SONUÇ.....	83
KAYNAKÇA	84

28 ŞUBAT SÜRECİNDE MEDYA

TEZ ÖZETİ

10 yılda bir darbe görmeye alışan Türkiye, 1980 askeri müdahalesinden sonra yeni bir müdahaleyi 27 yıl sonra yaşadı. 1996'da kurulan Refah-Yol hükümetinin icraatları ve özellikle Refah Partili yetkililerin söylemleri, hem Genelkurmay'da hem de toplumun önemli bir kesiminde büyük rahatsızlık uyandırdı. 'Lâiklik elden gidiyor', 'Cumhuriyet yıkılıyor' tezleri medyada sık sık işlendi. Hükümet, iktidardan uzaklaştırıldı ve yerine Anasol-D hükümeti kuruldu. Genelkurmay-medya ve bazı sivil toplum kuruluşlarının birlikte hareket ettiği, laikli karşıtı eylemlerin de yaşandığı bu dönem 28 Şubat süreci olarak tarihteki yerini aldı. Refah-Yol'un düşürülmesinde medya önemli bir rol oynadı. Silahlı Kuvvetler'in de desteğini arkasına alan gazeteler, Necmettin Erbakan önderliğindeki koalisyon hükümetinin devam etmesi halinde, Türkiye'de laikliğin geri dönülemez bir biçimde tehlikeye gireceği tezini işledi.

Hükümetin düşürülmesinde, 28 Şubat 1997'de yapılan ve tam 8,5 saat süren Milli Güvenlik Kurulu toplantısı önemli bir işlev gördü. MGK'da alınan kararlar hükümete muhtıra olarak yorumlandı. Refah-Yol'un bitimiyle kurulan Anasol-D hükümeti Türkiye'yi seçime götürdü. 1999 seçimleri sonucu DSP-MHP-ANAP koalisyonu kuruldu. 2001'de Türkiye tarihinin en büyük ekonomik krizini yaşadı. 3 Kasım 2002'de yapılan erken seçimler neticesinde AK Parti tek başına iktidar oldu. Söz konusu hükümetler döneminin tümünde, 28 Şubat sürecinin etkileri hissedildi.

THE MEDIA IN 28 FEBRUARY

SUMMARY

Turkey has been a state, that was used to see a military strike in every decade. After the coup d'état that was happened in 1980, a new intervention was occurred in 1997. The actions and discourses of Welfare-Way government, disturbed both General Staff and in an important part of the society. Media covered 'Laicism is disappearing', 'Republic is being destroyed' ideas. The government was overthrown and Motherleft-D government replaced it. This era, in which General Staff, media and non governmental organizations acted together, was called '28 February'. Media played a crucial role to put Welfare-Way coalition down. The newspapers that were backed by General Staff, always said that "If the Government led by Necmettin Erbakan, laicism could be lost".

The National Security Council meeting that was held in 28 February 1997, functioned effectively to oust the coalition. The decisions were taken in this meeting was interpreted as a warning against the government. Motherleft-D government was formed after Welfare-Way, and took Turkey to general election. In 1999 election, Democratic Left Party, National Action Party and Motherland Party took the power. Turkey faced the biggest economic crisis in 2001 ever. In 2002, Justice and Development Party became government. Through all those government, the effects of 28 February were felt.

1. GİRİŞ

Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde, 29 Ekim 1923'te kurulan Türkiye Cumhuriyeti, demokrasi yolculuğunda inişli çıkışlı dönemlere tanık oldu. 1950'ye kadar tek partiyle yönetilen genç cumhuriyet, bu tarihte demokrasiyle tanıştı. Cumhuriyet Halk Partisi(CHP) iktidarı karşısına, 'Yeter Söz Milletin' sloganıyla çıkan Demokrat Parti(DP), seçimlerden ezici bir üstünlükle ayrıldı. 'Milli Şef'in partisi CHP artık muhalefeti idi. 10 yıl süren DP iktidarında yapılan icraatlar, kimi kesimler tarafından göklere çıkarılırken kimileri tarafından gerici damgası yendi. Adnan Menderes Başbakanlığındaki hükümet, 27 Mayıs 1960'da askeri bir müdahaleyle iktidardan uzaklaştırıldı. Başbakan ve iki bakanı darağacına giderken, ordu da bir daha dönmek üzere kışlasından çıkmış oldu. Askeri müdahaleler kimi zaman doğrudan silahla, kimi zaman sert muhtıralarla, kimi zaman da 'sivil toplum'la ortak hareket ederek gerçekleştirildi.

12 Mart 1971'de Genel Kurmay Başkanı Mehduğ Tağmaç ve üç Kuvvet Komutanının imzasını taşıyan muhtıra metni, Türk siyasi hayatında önemli değişikliklere yol açtı. Başbakan Demirel istifa ederek hükümetten ayrıldı. 12 Eylül 1980 darbesine giden yolun temelleri de, belki ilk o günlerde atılmış oldu.

Tarihler 12 Eylül'ü gösterdiğinde, Türk demokrasi hayatı bir kez daha sekteye uğradı. Türk Silahlı Kuvvetleri, emir-komuta zinciri içinde yönetime doğrudan el koydu. Darbeyle birlikte Genelkurmay Başkanı Orgeneral Kenan Evren, Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Nurettin Ersin, Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Tahsin Şahinkaya, Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Nejat Tümer ve Jandarma Genel Komutanı Orgeneral Sedat Celasun'dan oluşan 5 kişilik bir Milli Güvenlik Konseyi kuruldu. Her türlü siyasi faaliyet her kademedede durduruldu, parlamento ve hükümet feshedildi, bütün parlamenterlerin yasama dokunulmazlıkları kaldırıldı. Bütün yurttaki sıkıyönetim ilan edildi, ikinci bir emre kadar sokağa çıkmak yasaklandı, yurtdışına çıkışlar durduruldu.

Türkiye, artık 10 yılda bir darbe görmeye alışmıştı. 1980'den sonra ise yeni bir müdahale 27 yıl sonra geldi. 1996'da kurulan Refah-Yol hükümetinin icraatları ve özellikle Refah Partili yetkililerin söylemleri, hem Genelkurmay'da hem de toplumun önemli bir kesiminde büyük rahatsızlık uyandırdı. 'Lâiklik elden gidiyor', 'Cumhuriyet yıkılıyor' tezleri medyada sık sık işlendi.

Tezimizde, adını 28 Şubat 1997’de yapılan Milli Güvenlik Kurulu(MGK) toplantısından alan sürecin nasıl geliştiği anlatıldı. Medyanın bu süreçteki rolü, Refah-Yol’un iktidardan uzaklaştırılması için yapılan haberler irdelendi. Hükümet yetkililerinin yaptığı ve birçoğu hakkında savcıların suç duyurusunda bulunduğu açıklamalardan örnekler verildi. Ordunun Türk siyaseti üzerindeki etkinliği çeşitli örneklerle ifade edilirken, medya-ordu ilişkileri üzerinde de duruldu. 1996-2000 yılları arasında dönemin etkin gazetelerinin haberleri incelenerek, bunlardan örnekler sunuldu. Son kısımda ise, Refah-Yol’un iktidardan uzaklaştırılmasının ardından kurulan yeni hükümet boyunca, 28 Şubat sürecinin etkilerinin nasıl devam ettiğinin gösterilmesi amaçlandı. Bütün bu yaşananların ardından, 3 Kasım 2002 seçimleriyle şekillenen yeni siyasi ortamdan ve özellikle AK Parti iktidarının ilk günlerindeki ‘28 Şubat etkileri’nden bahsedildi.

2. REFAH-YOL İKTİDARININ KURULUŞU

24 Aralık 1995 seçimlerinde, hiçbir partinin tek başına hükümet kuracak çoğunluğu elde edememesi nedeniyle Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde(TBMM) 1996 yılı, hükümet kurmaya yönelik nabız yoklamaları ile başladı. 'Ordu, asker ve mesaj' kavramları süreç öncesi ilk defa bu sırada medyaya yansdı. ANAP lideri Mesut Yılmaz'ın Refah Partisi(RP) ile temas kurması, hatta koalisyon altyapısını hazırlamasına rağmen bir takım pürüzleri ileri sürerek geri adım atması üzerine ordu tarafından partisinin milletvekili Mustafa Kalemli aracılığıyla mesaj gönderildiği iddiası sıkça telaffuz edildi. Mesut Yılmaz'ın RP lideri Necmettin Erbakan'a "Senin başbakan olmana şartlar el vermiyor" dediği kamuoyuna yansdı. Ardından Doğru Yol Partisi(DYP) Genel Başkanı Tansu Çiller ve Mesut Yılmaz ortak bir hükümete imza attılar. Ancak 3 Mart 1996'da kurulan Ana-yol hükümeti kısa bir süre sonra sarsılmaya başladı.

Malvarlığı, Tofaş, Tedaş ve Örtülü Ödenek dosyaları DYP liderini "Beni bitirmek istiyorlar" telaşına sürüklerken hükümetin de sonunu hazırladı. O dönem yaşanan bir olay basına şöyle yansımıştı: "Özer Çiller ve Yıldırım Aktuna İstanbul'a gitmek üzere Ankara Esenboğa Havalimanına geldiklerinde, ANAP Ankara Milletvekili Cemil Çiçek ile rastlaşıyorlar. Selamlama faslından sonra Aktuna, bazı gazetecilerle söyleşmek için VIP salonundan ayrılırken Çiller ile Çiçek koyu bir sohbete dalıyorlar. Sohbet sırasında Çiller, ANAP lideri Yılmaz'a iletmek üzere bir mesaj veriyor: 'Bakın çok yanlış yapıyorsunuz. Mesut Bey'in temel amacı Tansu Hanım'ı Yüce Divana göndermek. Bir genel başkan Yüce Divana giderse siyasi hayatı biter. Buna asla izin vermeyiz. Bu oyunu önlemek için RP ile koalisyon dâhil her türlü hükümet arayışının içinde olunuz. Bunu böyle bilirsiniz.'¹

Tansu Çiller ve Mesut Yılmaz arasında yaşanan sürtüşmenin ardından, Türkiye adına '28 Şubat Süreci' verilen olağanüstü bir dönem yaşadı. DYP lideri, Anayasa Mahkemesi'nin Güven ve Çekiç Güç oylamasını iptal eden kararını öne sürerek ülkenin hükümeteşiz kaldığını söyledi. Yeni bir formülle çoğunluk hükümeti kurulmalı, Yılmaz görevi iade etmeliydi. Bu kaos ortamında iş dünyasını formülü ise Demokratik Sol Parti(DSP) Genel Başkanı Bülent Ecevit başkanlığında Ana-yol hükümeti olarak belirdi. DYP liderinin Gensoruyla hükümeti düşürme kararlığı Yılmaz'ı istifa etme yoluna itti. ANAP lideri Gensoru oylamasından bir

¹ Hamit Karalı, **Medya İmparatorluğu**, İstanbul: Truva Yayınları, 2005, s. 196-197.

gün önce Cumhurbaşkanı'na istifasını sundu. Yılmaz sonrasında ise şu ifadeyi kullandı: "Bir daha Çiller'in başında bulunduğu bir DYP ile koalisyon kurmam" ²

2.1. Cumhurbaşkanı'nın Hükümet Kurma Görevini Erbakan'a Vermesi ve Partilerde Yaşanan İstifalar

Dönemin Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, yeni hükümet kurma görevini RP lideri Erbakan'a verdi. TBMM'de partiler arasında hükümet kurma görüşmeleri sürerken, istifalar ve transferlerle meclis aritmetiği de sürekli değişti. . Adana Milletvekili Mustafa Küpeli'nin 13 Haziran'da DYP'den istifa ederek, ANAP'a katılmasının ardından, DYP Çanakkale Milletvekili Hamdi Üçpınarlar 14 Haziran'da partisinden ayrılarak, bağımsız kaldı. 21 Haziran günü daha önce partisinden istifa eden Samsun Milletvekili Nafiz Kurt yeniden DYP'ye katılırken, aynı gün DYP Karabük Milletvekili Şinasi Altınar, DYP Samsun Milletvekili İrfan Demiralp, DYP Eskişehir Milletvekili Yaşar Dedelek ile DYP Manisa Milletvekili Tevfik Diker partilerinden istifa ederek, ANAP'a girdiler. Bu istifaları, 1 Temmuz'da DYP İstanbul Milletvekili Necdet Menzir'in istifası izledi. Aynı gün DYP Bitlis Milletvekili Edip Safer Gaydalı da partisinden istifa etti ve ANAP'a katıldı. 4 Temmuz günü DSP'den istifa eden Afyon Milletvekili Kubilay Uygun ile ANAP'tan istifa eden Muş Milletvekili Erkan Kemaloğlu DYP'ye girdiler. Uygun, 4 gün sonra DSP'ye döndü, ancak 30 Temmuz'da yeniden DYP'ye katıldı. DYP Mardin Milletvekili Muzaffer Arıkan, 6 Temmuz'da partisinden istifa etti, ancak 2 gün sonra geri döndü. ANAP Van Milletvekili Mustafa Bayram da 9 Temmuz'da partisinden istifa ederek RP'ye girdi. ³

2.2. Refah-Yol'un Kuruluşu ve Gerginliklerin Başlaması

28 Haziran 1996'da kurulan Refah-Yol henüz yeni iş başı yapmışken, koalisyon görüşmelerinden beri süren gerginliği açığa çıkaracak bir haber Sabah Gazetesi'nin manşetine yansıdı. 'Paşalara meyve suyu' başlığı altında verilen haberde Erbakan'ın konukları olan paşalara meyve suyu ikram ettiği vurgulanırken "Deniz kuvvetleri Komutanı Oramiral Güven Erkaya rakı istedi. Erbakan rakı servisine bir şey demedi." İfadeleri yer aldı. (4 Ağustos 1996 Sabah) İki gün sonra Hürriyet gazetesi 'Paşanın hocaya anlamlı cevabı' manşetiyle YAŞ toplantısının bir bölümünü haber olarak verdi. Buna göre irticacı 13 subayın ordudan

² Karalı, s. 198.

³ Karalı, s. 200.

ilişiklerinin kesilmesinin kararlaştırıldığı YAŞ'ta Genelkurmay Başkanı İsmail Hakkı Karadayı Erbakan'a "Her namaz kılan ordudan atılsa Yüksek Askeri Şura'ya üye bulamazdık. Bunlar komutanlarından değil, üyesi oldukları örgüt liderlerinden emir alıyorlar." dedi.(6 Ağustos 1996 Hürriyet) Tarih 8 Ağustos'u gösterdiğinde Erbakan'ın PKK'ya silah bıraktırmak için arabulucu gönderdiği yönündeki iddialara ordunun verdiği cevap, gündemi meşgul etti. Sabah gazetesi, MGK Genel Sekreteri'nin Başbakan Erbakan'ı ziyaretinin zabıtlarını açıkladı. Buna göre Orgenaral Kılıç, PKK konusundaki girişimleri "çatlak sesler" olarak niteleyerek İsrail'den yüksek teknoloji alımıyla ilgili antlaşmanın Türkiye'nin menfaatine olduğunu ve yapılması gerektiğini vurgulamıştı. Ziyarete ordunun teröristlerle pazarlık masasına oturulmasına, Kürtçe TV ve radyo yayını konularına karşı olduğu da iletilmişti. Fatih Çekirge, konuyu bir gün sonra sıcak tutmaya devam etti: "Başbakan Erbakan'ın PKK'ya silah bıraktırmak için arabulucu yoluyla yaptığı girişim devlet zirvesinde ciddi sıkıntılara neden oluyor".⁴

Hürriyet'in manşetinde de Cumhurbaşkanı Demirel tarafından yapılan bir uyarı vardı. 'Ordunun moralini bozma' başlığıyla dönemin etkin gazetecilerinden Sedat Ergin şunları kaleme aldı: "Demirel, PKK ile masaya oturma konusunda, "Erbakan bu tartışmayla mücadeleyi yürüten ve terörün kurşununa muhatap olanların şevkini kırar, elini ayağını soğutur." dedi.⁵

10 Ağustos tarihli Hürriyet'in manşeti ise şöyleydi: "Gizli Şeyh Osman Zirvesi". Başbakan Erbakan PKK ile mücadelede büyük umut bağladığı Kuzey Iraklı dini lider Şeyh Osman'ın kardeşi Sıddık Aziz Muhammed ile Ankara'da sürpriz bir görüşme yaptı"⁶

30 Ağustos'ta Sabah gazetesi Gülhane'deki töreni ve Resepsiyondaki 'Türban krizini' konu edindi. İki haberin önemli satırları:

-GATA diploma törenine Erbakan'ın iki koruması sakallı diye alınmadı. Okul komutanı Fahrettin Alparslan "Çağdaş uygarlık düzeyine yükselmenin tek yolu laik düzen içinde cumhuriyet ilke ve inkılâpları doğrultusunda durmadan yılmadan çalışmaktır." dedi.

-Zafer bayramı resepsiyonuna RP'li bakanlarla türbanlı eşlerinin katılıp katılmayacağı tartışılırken, sağ basının Nermin Erbakan'ın davete türbanla gideceği iddiasında. Radikal sağ gazetelerin konuyu RP ile ordunun hesaplaşması olarak görmesi tartışmaları alevlendirdi. 1950'de çıkan kanun gereği askeri resepsiyonlara türbanlı ve

⁴ Karalı, s. 201-202.

⁵ Hürriyet Gazetesi, 08.08.1996

⁶ Hürriyet Gazetesi, 10.08.1996

sakallılar alınmıyor. Ertesi gün Sabah'ta yine bir kriz haberi yer aldı. 'Gergin gece' başlığıyla verilen haber şöyleydi:

Refah Milletvekili Fethullah Erbaş'ın PKK kampını ziyareti ile başlayan gerilim Genel Kurmay Başkanın 30 Ağustos davetinde patlak verdi. Davete katılan bütün yüksek rütbeli komutanlar PKK ile gerçekleştirilen temastan duydukları rahatsızlık ile şeriat endişesini dile getirdiler. Davete Erbakan'ın sakallı korumaları alınmadı. Aynı tarihli Sabah'ta üst düzey bir komutanın sert mesajları okuyucuyla buluştu: 'Laiklik konusu kötüye gidiyor' Genel Kurmay Başkanın verdiği davette adının verilmemesi kaydıyla konuşan üst düzey bir komutan; "Böyle giderse 2010'da daha karanlık olacak. Belki bunu ben göremeyeceğim ama hepiniz yaşayacaksınız. 1950'de Türkiye ile şimdiki Türkiye aynı mı? Laiklik konusunda her şey daha kötüye gidiyor. Yeni İmam - Hatiplerin açılması durdurulmalı. Durdurulması yetmez kapatılmalı. İmam - Hatiplerin açılmasını durdurmayan hükümet olur mu ?"⁷

2 Eylül tarihli Milliyet gazetesi 'Ordu- RP gerginliği artıyor' başlığıyla çıkmıştı: "30 Ağustos resepsiyonunda orduvevleri başörtüsü ile tanışacak yönündeki haberler gerginlik yarattı. Karadayı bir yandan İran'daki Humeyni rejiminin gelişimine ilişkin İranlı generallerle fikir teatisini açıklarken bir yandan da laiklik ve terör konusundaki hassasiyetini anımsattı."⁸

2.2.1. TRT'nin Tartışma Yaratan 12 Eylül Belgeseli

12 Eylül 1996'da çok önemli bir gelişme yaşandı. Yapımcı Ertürk Yöndem'in TRT-1 ve TRT Int'de yayımlanan "Perde Arkası" adlı programda mevcut ortam 12 Eylül öncesine benzetilerek Konya mitingi ve İran görüntüleri yer aldı. Yöndem'in şu sözleri ise başkenti sarstı: "Bu gün aradan tam 16 yıl geçti. Bu 16 yıl içerisinde zaman zaman bu harekâtı kınadık. Zaman zaman övgü dolu sözler söyledik, yazılar yazdık. En acısı şu ki, bu gün yine 12 Eylül 1980 öncesi kara günlere dönmek üzereyiz. Bu kısır döngü hala devam ediyor. Acı ve gözyaşı devam ediyor, katliamlar, ölümler devam ediyor. Ülkemiz parçalanma tehlikesini hala tam anlamıyla atlatmış değil. Hiç şüphesiz o günleri görmek ve bir daha 12 Eylül 1980 harekâtını yaşamak istemiyoruz. Dün olduğu gibi bugün de silahlı kuvvetlerimiz ülkemizde 12 Eylül 1980 ortamını istemiyor. Ancak, ülkemizin birlik ve beraberliği, demokrasi, Atatürk

⁷ Sabah Gazetesi, 01.09.1996

⁸ Milliyet Gazetesi, 02.09.1996

ilke ve inkılâpları, vatan toprakları tehlikeye girdiği an yasanın verdiği yetkiyi kullanmak zorundadır. Evet, Türk silahlı kuvvetleri gücünü Türk milletinden, inancını Atatürk'ten alır."⁹

Programın MGK (Milli Güvenlik Kurulu) kaynaklı olduğu ileri sürülüyordu. Yöndem'in savunması ise bir gerçeğin gün yüzüne çıkmasını sağlıyordu: "Bizden kritik dönemlerde MGK ya da Genelkurmay'ın hassasiyet gösterdiği konularda bazı program istekleri olmuştur. Bu doğaldır, onlar devletin kuruluşu, biz de devletin kuruluşuyuz. Ben bu tür istekleri yerine getirdim. Ancak 12 Eylül programı tamamen benim kendi isteğim ve düşüncelerim üzerine yapılmış bir programdır." Olay kapanmadı. Bu tartışmalara rağmen 15 Eylül 1996'da program bazı cümleleri çıkartılarak tekrar yayımlandı. 18 Eylül 1996 tarihli Sabah Gazetesinde Fatih Çegirge imzalı habere göre konuyla ilgili olarak bir paşa devreye girmişti. Paşa, "Kışlalara bu programın izlenmesi için talimat verildi. Mümkünse bir daha yayınlansın." ricasında bulunmuştu. Kamuoyunda hükümetin tepkisi çerçevesinde Ertürk Yöndem'in TRT tarafından cezalandırılması beklenirken TRT Genel Müdür Vekili Hale Nur Özçınar, Yöndem'le ilgili bir işlemin TRT'nin gündeminde olmadığını söyledi. Yöndem'in sözkonusu programını yönetim kurulu üyeleri tarafından yayın ertesinde izlendiğini belirten Özçınar, 'Bizim açımızdan olay bitti' dedi. Radyo Televizyon Üst Kurulu ise Yöndem'in programıyla ilgili Program İzleme ve Değerlendirme Birimi'nin vereceği raporu bekledi. Bu arada İstanbul Milletvekili Mehmet Ali Şahin başkanlığındaki RP heyeti, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulundu. Devlet Bakanı Abdullah Gül de, programla ilgili soruşturma açılması yönünde Başbakanlık'a yazı gönderdi. Gül'ün yazısı Erbakan tarafından Başbakanlık Teftiş Kurulu'na iletilti.(19 Eylül 1996)¹⁰

2.2.1.1. Demokrasi Tartışmaları

Bütün bunlar yaşanırken, Türkiye'de demokrasi tartışması da başlamıştı. Burada,Emre Kongar'ın Türk demokrasisiyle ilgili yaptığı tespiti yer vermek faydalı olacaktır:

Türkiye'de temsili demokrasi krizi dört ayaklıdır:

-Rejimi destekleyen aydınlar ve dar gelirli zarara uğradıkları için desteklerini çekmekte, burjuvazi de yeterince gelişmediği için, ağırlığını demokratik-hukuk devletinden yana koymamakta, Bülent Eczacıbaşı gibi, kara para ile birlikte kayıt dışı ekonomiye de karşı

⁹ Karalı, s. 204.

¹⁰ Karalı, s. 205.

çıkan cılız sesler yağma çılgınlığı içinde yok olup gitmektedir. Bu durum, temsili demokrasinin sınıfsal ve ekonomik tabanını zayıflatmıştır.

-PKK saldırısı ile şeriatçıların (özellikle eğitim alanındaki) çalışmaları ve kazanımları, demokrasinin geleceğine ilişkin umutları önemli ölçüde gölgelemektedir.

-İktidarların insan haklarına hiç de saygılı olmayan çeşitli uygulamaları bir insan hakları krizi yaratmıştır.

-Devlete egemen olan yağmacı kültür, mafya-politikacı-bürokrat-tarikat-ticaret beşgeni çerçevesinde, demokrasinin olmazsa olmaz koşulu olan demokratik hukuk devleti kavramını yıpratmıştır.¹¹

2.2.1.2. ‘Amerikalı Komutan Karadayı’yla Görüştü’ İddiası

6 Eylül 1996'da Hürriyet Gazetesi'nde; ABD Genelkurmay Başkanı'nın Saddam'ı vurmadan 24 saat önce gizlice İzmir'e gelerek İsmail Hakkı Karaydı ile haberi verildi. Gazetenin Genel yayın Yönetmeni Ertuğrul Özkök de konuyla ilgili şunları yazdı: "Shalikasvili, Bağdat'ın bombalanmasından önce Ürdün, Mısır ve Suudi Arabistan'a ziyaretler yapmış ve bu ziyaretler basında yer almıştı. Acaba Amerikalı komutan böyle kritik bir dönemde neden Ankara'ya da uğrayıp, Türk yetkilileri ile görüşmemişti? Meğer Amerikalı komutan gizlice İzmir'e gelip, Türk askeri yetkilileri ile görüşmüş. Şimdi benim merak ettiğim bazı sorular var: Genelkurmay Başkanı Karadayı, bu görüşmenin ayrıntılarını sivillere aktardı mı? Ne ölçüde aktardı? Dışişlerinin bu görüşmeden haberdar olduğu kesin. Çünkü Amerikalı komutanın yanında ABD Dışişlerinden üst düzey bir yetkili de var. Ama asıl önemli olan şu: Türkiye'de siviller harekât konusunda yeterince bilgi alamaz, hayali telefon avuntularına girerken, bir Türk komutan her türlü bilgiyi alıyor. Acaba ortada bir güven sorunu mu var?"¹² Bir gün sonra haber Genelkurmay başkanlığı tarafından yalanlandı. Yapılan yazılı açıklamada, şöyle denildi: "Böyle bir görüşme katiyen vuku bulmamıştır. Haber, hayal mahsulüdür. İki genelkurmay başkanı arasında her zaman olduğu gibi, bu harekât sırasında da mutad telefon görüşmeleri olmuştur."

¹¹ Emre Kongar, **28 Şubat ve Demokrasi**, İstanbul: Remzi Kitabevi, 2003, s. 30-31.

¹² Hürriyet Gazetesi, 06.09.1996

2.2.1.3. İrtica ve Lâiklik Tartışmaları

İrtica ve laiklik 1996 yılında Türkiye'ye damgasını vuran iki sözcük olmuştu. 3 Ekim 1996'da Dışişleri Bakanı Tansu Çiller, kendisinin, laik Türkiye'nin teminatı olduğunu belirterek, "3 ay boyunca, laik Türkiye Cumhuriyeti'nde ne değişmiştir? Buna ben müsaade etmem. Ben siper olurum" demek zorunda kaldı. Aynı gün ANAP Genel Başkanı Mesut Yılmaz, laiklik konusunda son günlerde çeşitli kesimlerden yükselen seslerin, hükümetin kamuoyunda oluşturduğu rahatsızlıklara bir tepki olduğunu söylüyor, "Bu hükümetin hiçbir yanlış icraatı, antidemokratik girişimleri haklı kılamaz" diye ekliyordu. MHP Genel Başkanı Alparslan Türkeş, sorunların çözümünün, demokrasi içinde aranması gerektiğini belirterek, "En iyi yönetim şekli, demokrasidir. Bundan şaşmamak lazım" şeklinde konuşuyordu. Bu arada Erbakan'ın Libya Devlet Başkanı Muammer Kaddafi'yi ziyaretinde Türkiye'yi şoka uğratan bir gelişme yaşandı. Kaddafi, genel olarak Türkiye'nin dış politikasından memnun olmadıklarını bildirerek, "Ortadoğu'daki güneşin altında (Kürt milleti)nin de yerini alması gerektiğini" ileri sürdü. Refah Partisinin 13 Ekim 1996 tarihli 5. olağan kongresinde Başbakan Necmettin Erbakan, ılımlı mesajlar vererek havayı yumuşatmaya çalıştı. Ancak aynı gün Radikal Gazetesi sürpriz bir manşetle çıktı. Buna göre Antalya'da toplanan Güvenlik ve İşbirliği Konferansında üst düzey bir general 'iç ve dış destek sağlanırsa darbe olabilir' diyordu. Refah-yol hükümeti ise ülkede yaşanan gergin havadan medyayı sorumlu tutuyor ve özellikle de Hürriyet Gazetesi'ni hedef gösteriyordu. Hürriyet 18 Ekim 1996 tarihli nüshasında kendisini şöyle savundu:

“Libya'da Kaddafi'nin çadırındaki hakaretlerin suçlusu bulundu.

Medya...

Bedevisi çadırında 73 yıllık cumhuriyete yapılan hakaretlerin aşağılanmaların müsebbibi ortaya çıktı.

Gazeteler ve televizyonlar.

Son zamanlarda her skandaldan her yolsuzluk haberinden her eleştiriden sonra aynı senaryo tekrarlanıyor.

Gırtlığına kadar yolsuzluğa bulanmış, bedevi çadırında ülkelerine yapılan hakaretlere tek kelime dahi cevap verememiş siyasiler, hemen kürsüye çıkıp başlıyorlar medyaya vurmaya.

News Week Dergisi, Clinton'a verilen 450 bin doları gündeme getirdiğinde alkışlanıyor.

Ertesi gün bütün gazeteler bu haberi manşetine alıyor.

Aynı şeyi Türk siyasetçisi için yaptığımız zaman yemediğimiz küfür, katlanmadığımız iftira kalmıyor.

Neden böyle oluyor ?

Neden bizim siyasetçilerimiz demokratik sistemin vazgeçilmez bir kurumu olan basına karşı bu kadar tahammülsüz.

Oysa yüzlerine tuttuğumuz aynalarda yansıyan sadece kendi yüzleri.

Amaç nedir? Sessiz, itirazsız, dilsiz ve sağır bir Türkiye'yi yaratmak? Bedevi çadırlarındaki skandalların halka duyurulmasını mı engellemek?

Mao Çin'de Stalin Rusyası'nda olduğu gibi 5 bin kişinin öldüğü depremleri,

Tiananmen Meydanı'nda öldürülen insanları yolsuzlukları halktan mı saklamak?

Hani Türkiye Gümrük Birliği'ne girmişti ? Hani Avrupa Birliği'ne tam üyelik için çalışıyordu?

Yoksa gerçek istikamet Avrupa değil de Libya, Nijerya, İran diktatörlükleri mi ?

Çünkü böyle basın ancak o ülkede var.

Gerçek anlamdaki Batılı demokrasilerde ise basın üç beş bin doların hesabını bile soruyor.

Hiç bir siyasetçi de kürsülere çıkıp gazeteleri tehdit etmiyor intikam yasaları çıkarmaya kalkışmıyor.

Çünkü onlardaki rejimin adı demokrasi. Oralarda eleştiri sisteminin bağımsız gazetecili rejimin teminatı.

Gelin medyayı karalamaktan vazgeçin. Onu demokrasinin şartı ve parçası olarak kabul edin.

Demokratik rejimde bize sizin bize bizim size ihtiyacımız var.”¹³

2.2.2 Sincan'daki Kudüs Gecesi

Sincan'daki Kudüs Gecesi de 28 Şubat sürecinin önemli kilometre taşlarından biriydi. Dönemin Belediye Başkanı Bekir Yıldız ve İran Büyükelçisi Bagheri yerlerinden oldu. O gece yaşananlar Türkiye'de deprem etkisi yarattı. Sincan Belediye Başkanlarından Aziz Gürsoy, olayla ilgili katıldığı bir programda Yıldız'la ilgili şunları söylüyordu: “Sincan'da kendisinin de bizzat söylediği gibi, bir Humeyni rejimi ve provası, modeli

¹³ Hürriyet Gazetesi, 18.10.1996

denemesi yapılmıştır. Belki Refah Partisi'nin daha denetleyemediği, icazet vermediği ekstrem unsurların at oynattığı bir alan haline getirilmiştir ve bunun tek sorumlusu da kendisidir".¹⁴

2.2.3. Refahlı Şükrü Karatepe'nin 10 Kasım Açıklaması

Refahlı yetkililerin üst üste yaptığı açıklamalar da gerginliği tırmandırıyordu. 10 Kasım 1996'da RP'li Kayseri Belediye Başkanı Şükrü Karatepe, Atatürk'ü anma törenlerin ardından ülkeyi şoke eden ifadeler kullandı: "Bu sabah, ben de, resmi görevim, sıfatım nedeniyle bir törene katıldım. Süslü püslü görünüşüme bakıp da laik olduğumu sakın sanmayın. İnancımıza saygı duyulmadığı, sövüldüğü bir dönemde içim kan ağlayarak, bugünkü törenlere katıldım. İçinizdeki kini eksik etmeyin. Müslümanlar, içlerindeki hırsı, kini, nefreti eksik etmesin" Karatepe, daha sonra katıldığı televizyon programlarında sözlerinin yanlış anlaşıldığını savundu. O dönem Zaman Gazetesi yazarı olan Fehmi Kuru ise Karatepe'yle ilgili şunları kaleme aldı:

"Önce akşam haberlerinde çarpmıha gerildi Refahlı başkan, ertesi gün de gazetelerde derisi yüzüldü. Her akli başında insanın korkusu, 'çağdaş kâbus', medya linci, bu 10 Kasım'da Şükrü Karatepe'nin kapısını çalmıştı. RPlı belediye başkanının, bir çok anlama gelebilecek, teville gayet müsait sözlerini, bir an için medya araçlarının anlamamızı istediği biçimde algılasak bile, herkesin fikri kendine değil midir? Toplum, linç âyinlerini geride bırakmayacak mı?"¹⁵ Kuru bir gün önce de köşesinde ilginç bilgiler vermişti: Başbakan Erbakan'ın ağzından şunları yazmıştı: "Bu yıl daha önce hiç olmadık biçimde Anıtkabir'de buluşalım davetleri yapılmaya başlandı. Apaçık bir provokasyon bu: adalet bakanımız konu üzerinde duruyor."¹⁶

2.2.4 Refah'ın Basına Karşı Aldığı Tedbirler

Gelişmeler RP'lileri basına karşı yeni tedbirler almaya yöneltti. RP Milletvekilleri, TBMM'de "Basın" ile ilgili bir genel görüşme açılmasını istedi. RP'li 26 Milletvekilinin imzasını taşıyan genel görüşme önergesi, TBMM Başkanlığı'na sunuldu. Son zamanlarda ülkede bir "Medya terörü" estiği savunulan önergede, şu görüşlere yer verildi: "Gerek görsel, gerek yazılı bir kısım basında, haberlerin soruşturulmaksızın ve doğruluğuna emin

¹⁴ Hulki Cevizoğlu, **28 Şubat Bir Hükümet Nasıl Devrildi**, Ankara: Ceviz Kabuğu Yayınları, 2001, s. 68.

¹⁵ Zaman Gazetesi, 12.11.1996

¹⁶ Zaman Gazetesi, 11.11.1996

olunmaksızın, gerçeğe aykırı olarak veya muhtevası tahrif ettirilmiş biçimde yayınlanmakta olduğu ve bundan dolayı halkın tahrik edildiği ve galeyana geldiği hepimizin malumudur. Bazen bu gerçek dışı haber, havadis ve yazıların devletimizin siyasi veya mali itibarının sarsılmasına neden olduğu da bilinmektedir. Hele kamu çıkarları söz konusu olmadan, kişilerin özel hayatına girilmesi ve kişileri küçük düşüren, aşağılayan yayın yapılmasının, telafisi gayri kabil zararlar meydana getirdiği ve bu şekildeki yayınlar nedeniyle intihar vakalarının da olageldiği günlük yaşantımızda müşahade olunmaktadır." Önergenin sonunda Basın Yasası'nda yeni düzenlemelere gereksinim olduğu kaydediliyordu.¹⁷

2.3. YAŞ Kararları ve Medya

11 Aralık 1996'da Yüksek Askeri Şura, disiplinsizlik ve ahlaki durumları nedeniyle 18 subay ve 32 astsubayın Türk Silahlı Kuvvetleri ile ilişkisinin kesilmesine karar verdi. Bunun üzerine sağ medya her YAŞ öncesi ve sonrasında olduğu gibi bu kararların yargıya açık olması gerektiğini tartışmaya açtı. Konu, Sabah ve Yeni Yüzyıl gazetelerinin sürmanşetiyle cevaplandırıldı.: Ordu rahatsız. Askeri çevreler "Şeriat özlemcisi bazı basın-yayın organları ile aynı özlemin dışarıdaki temsilcilerinin TC'yi yıkmayı "hedef aldığını belirttiler.¹⁸

'Eskiden tankların yaptığını şimdi 'haber atlatma adı altında medya yapıyor' eleştirileri yoğunlaşırken 14 Aralık 96'da Gülay Göktürk şöyle yazdı(Yeni Yüzyıl): "Gazeteler Genelkurmay'ın açıklamasını "Ordu rahatsız oldu, Ordu sinirlendi, Ordu fena halde kızdı gibi başlıklarla ve büyük puntolarla sürmanşetten verdi diye; haberi kaleme alan editörler de açıklamayı "Bir nevi muhtıraya" benzetti diye biz de sinip oturacaksak..." Bu eleştirilere rağmen benzer haberler sürdü.¹⁹

3. TARİHİ 28 ŞUBAT MGK'SI

Sürece adını veren 28 Şubat MGK'sına iki ay kala, gazeteler de hükümet ve kamuoyu üzerindeki psikolojik faaliyetlerini hızlandırdı. Hükümetin devrilmesi için yürütülen psikolojik harekâta medya baş rolü oynuyordu. Türkiye'de ilk psikolojik hareket dairesinin kurucularından emekli albay Tahir Kumkale Psikolojik Harekatla ilgili şunları söylüyor: "İki

¹⁷ Zaman Gazetesi Almanığı

¹⁸ Zaman Gazetesi Almanığı

¹⁹ Karalı, s. 211.

insanın birbirine benzemediği ortamlarda, her şahıs için ayrı bir tutum ve davranış değişikliği planı uygulamak gerekir. Bu insanları tek tek etkileyerek, içinde yaşadıkları sosyal çevreyi yönlendirmek, psikolojik harekâtın asıl görevidir”.²⁰

28 Şubat MGK’sı yaklaşırken bazı haberler:

Hürriyet (17 Aralık 1996)

“ Türk Silahlı Kuvvetleri İran'la savunma sanayii işbirliği yapılacağını açıklayan

Başbakan Erbakan'a çok sert tepki gösterdi. Üst düzey bir askeri yetkili, "Böyle bir şey olanaksızdır. Bu, Başbakan'ın talihsiz açıklamalarından biri. Türkiye düşmanca tutumunu sürdüren ve teröre destek olan bir ülke ile nasıl hayati alanda anlaşma yapılabilir." dedi.

Milliyet (18 Aralık 1996)

“ Gizli MGK raporu-Ordudan özel tim ve teröre çözüm önerileri”

-Özel Harekat Timleri, bekleneni veremedi, vatandaşa sert davrandı, temel vasıflarını yitirdi. Timlerin eğitimi askeri birliklere verilmeli.

-Jandarmaya iç ve dış istihbarat yetkisi verilmesi için özel yasa çıkarılmalı

-Siyasiler silah kaçakçılığı yapıyor. Bu sebeple dokunulmazlık kaldırılmalı.

-G. Doğuda görev yapan devlet memurlarının çoğu aynı bölgeden olmamalı.

Hürriyet (20 Aralık 1996)

“Bu defa işi silahsız kuvvetler halletsin” Ordu darbe mi yapacak söylentilerine cevap veren üst düzey bir komutan "Bu defa işi silahsız kuvvetler halletsin" dedi.Komutanın sözleri ilginç: Toplumda atalet var. Herkes 'iş çok daha kötüye giderse nasılsa bunu çözer rahatlığı içinde. Ana muhalefet partisi başkanı bile aynı havada.

3.1. Ve Tanklar Yürüdü

4 Şubat 1997, Türk siyasi tarihindeki önemli günlerden biri olarak yerini aldı. Ve tanklar başkent sokaklarında yürüdü... Sincan'da Etimesgut Zırhlı Birlikler Okulu ve Eğitim Tümen Komutanlığına bağlı tanklar, kent merkezinden geçerek Akıncı Üssü'ne gitti. Bunun bir tatbikat olduğu açıklandı.

²⁰ Tahir Tamer Kumkale, **Beynimizi Kimler ve Nasıl Yönetiyorlar?**, İstanbul: Pegasus Yayınları,2006, s. 25.

3.1.1 Sincan'dan Geçen Tanklara Medya Tepkisi

Tankların yürüşüne tepki gösteren bazı yazarlar ise şunları savundu:

Ali Bayramoğlu: Türkiye demokratik bir ülke olsaydı; Sincan'la ilgili olarak, gazetelerin birinci sayfalarında, 'Belediye başkanı hakkında soruşturma açan kamu otoritesi, şehrin içine tankları süren birlik komutanı hakkında soruşturma açmalıdır.' ibaresi yer alırdı. Aslında buna da gerek kalmazdı, çünkü demokratik bir ülkede, kamu otoritesi zaten böyle yapardı. Türkiye, demokratik zihniyetin bir nebze olsun yeşerdiği bir ülke olsaydı; yazarları çizerleri, aydınları, kanaat önderleri, siyasetçileri, yasama ile yürütmenin tasarrufunda bulunan ve yargının denetimi altında olan cami, türban, kurban derisi gibi tassarruflara değil, bu organların tümüne meydan okuyan tankların varlığına itiraz ederdi.²¹

Etyen Mahçupyan: Sivil siyasetçiler kendilerine korunmuş bir alan sağlayıp, 'Siyasetçi' sayılmayı sürdürmek uğruna; siyaseti orduya terk etmiş durumdadır. Ordu da bizzat bu siyasi rolü üstlenmiş ve bu rolün getirdiği avantajları kiskançlıkla savunur hale gelmiştir.²²

Mehmet Barlas: Burada hükümet devirmek hükümet kurmaktan kolaydır. Burada 'zinde kuvvetler' daima 'Kuvvetler ayrılığının' üzerindedir. Burada sivil demokratlar hep orduyu siyasete davet edip, sonra orduyu nasıl kışlasına döndüreceklerinin hesabını yaparak ömürlerini geçirirler.²³

Cengiz Çandar: Sincan'a hükmedemezsen Ankara'ya da hâkim değilsindir. Türkiye'ye zaten değilsin. Sincan'dan geçen tanklar çok şeyi birden çiğnediler. Sadece Refah'ın gururunu değil. Bu ülkenin sorunlarını askersiz çözebilme umutları ve gelişmiş ergin bir demokratik sisteme kavuşma emelleri de paletlerin altında kaldı.²⁴

3.1.2 '28 Şubat Kararları'

Refah-yol'un kurulmasının ardından hükümet ve genelkurmay arasında her gün artarak tırmanan gerginlik , 28 Şubat 1997' de yapılan MGK toplantısında zirveye çıktı. Tarihi MGK'dan şu kararlar çıktı:

1- Demokratik, laik ve sosyal hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ni hedef alan rejim aleyhtarı faaliyetler karşısında ödün verilmemelidir. Anayasa'nın 174. maddesinde

²¹ Yeni Yüzyıl Gazetesi, 05.02.1997

²² Radikal Gazetesi, 05.02.1997

²³ Sabah Gazetesi, 05.02.1997

²⁴ Sabah Gazetesi, 05.02.1997

koruma altına alınan Devrim Kanunları'nın ödün verilmeden uygulanması esastır. Hükümet, icraatında Devrim Yasaları'na uygunluğu sağlamakla görevlidir.

2- Savcılar, Devrim Yasaları'nın ihlalini oluşturan davranışlar karşısında harekete geçmelidirler. Yasaları ihlal eden dergâhlar kapatılmalıdır.

3- Sarık ve cüppeli giyim şeklinin özendirildiği görülmektedir. Kılık ve kıyafetleri bu yasaya ters düşen kişilerin onurlandırılmamaları gerekir.

4- Anayasa'nın 163. maddesinin kaldırılmasının yarattığı hukuki boşluklar, irticai akımların ve laikliğe aykırı tutumların güçlenmesine yol açmıştır. Bu boşlukları telafi edecek yasal düzenlemeler getirilmelidir.

5- Eğitim politikalarında yeniden Tevhidi Tedrisat Kanunu ruhuna uygun bir çizgiye gelinmelidir.

6- Temel eğitim 8 yıla çıkarılmalıdır.

7- İmam - hatip okulları toplumdaki bir ihtiyacı karşılamak üzere kurulmuşlardır. Bu ihtiyacın fazlası olan imam hatip okulları, meslek okullarına dönüştürülmelidir. Ayrıca kökten dinci grupların kontrolünde olan Kuran kursları kapatılarak, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda düzenlenmelidir.

8- Devlet dairelerinde ve belediyelerde kökten dinci bir kadrolaşma hareketi sürdürülmektedir. Hükümet, bu kadrolaşmanın önüne geçmelidir.

9- Cami yapımı gibi dini konuları siyasi amaçlar için istismar etmeye dönük olan her türlü davranışlara son verilmelidir.

10- Pompalı tüfekler kontrol altına alınmalı ve gerekirse pompalı tüfek satışları yasaklanmalıdır.

11- İran'ın Türkiye'deki rejimi istikrarsızlığa itmeyi amaçlayan çabaları yakın takibe alınmalıdır. İran'ın Türkiye'nin içişlerine karışmasını önleyici politikalar uygulanmalıdır.

12- Yargı mekanizmasının daha etkin çalışmasını sağlayacak ve yargı bağımsızlığını güvence altına alacak, hükümetin tasarruflarından koruyacak düzenlemeler bir an önce getirilmelidir.

13- Son dönemde Türk Silahlı Kuvvetleri mensuplarını hedef alan tahriklerde büyük artış gözlenmektedir. Bu sataşmalar TSK içinde rahatsızlığa yol açmaktadır.

14- İrticai faaliyetlere karışıkları için TSK'daki görevlerine son verilen subay ve astsubayların belediyelerde istihdam edilmelerinin önüne geçilmelidir.

15- Partilerin belediye başkanları ve il, ilçe yöneticilerinin konuşma ve davranışları da Siyasi Partiler Yasası'nın sorumluluk alanına sokulmalıdır.

16- Tarikatların denetimindeki finans kuruluşları ve vakıflar aracılığıyla ekonomik güç haline gelmeleri dikkatle izlenmelidir.

17- Laiklik aleyhtarı yayın çizgisi olan TV kanalları ve özellikle radyo kanallarının verdikleri mesajlar dikkatle izlenmeli ve bu yayınların Anayasa'ya uygunluğu sağlanmalıdır.

18- Milli Görüş Vakfı'nın bazı belediyelere yaptığı usulsüz para transferleri durdurulmalıdır.²⁵

3.1.3 28 Şubat Kararlarıyla İlgili Atılan İlginç Başlıklar

Ertesi gün Hürriyet ve Sabah gazetelerinin manşetleri şöyleydi:

HÜRRİYET: Aynen imzaladı. (Hürriyet, 1 Mart 1997)

SABAH: Paşa paşa imzaladı (Sabah, 1 Mart 1997)

3.2. Erbakan-Kalemlî Görüşmesi

Erbakan'ın Meclis'te görüşülmesini istediği MGK kararlarıyla ilgili olarak TBMM Başkanı Mustafa Kalemlî sert bir çıkış yaptı: 'Muhtıra Meclis ile muhatap edilmeyecek.' Hükümet geri adım attı. Buna göre Meclis'te görüşülecek olan kararlar değil son günlerdeki gelişmeler olacaktı. Erbakan, Meclis Başkanı Kalemlî ile yaptığı görüşmeden sonra MGK kararlarının muhatabanının meclis değil Bakanlar Kurulu olduğunu söyledi. Erbak "MGK kararları hukuka uygun olmalı. Bu kararlar içerisinde yine TBMM'ye bir tezkere halinde duyurulması gereken varsa duyurulur." dedi. Kalemlî ise "Hükümetin dilerse konu il ilgili gündem dışı konuşma yapabileceğini" açıkladı.²⁶

3.3. Erbakan-Doğan Kavgası

28 Şubat MGK'sın ardından toplanan ilk Bakanlar Kurulu'nda, çıkan kararların 'belirli bir takvim' çerçevesinde uygulanması kararı çıktı. Hem Erbakan hem Çiller, irticayla

²⁵<http://66.249.93.104/search?q=cache:GjoDRh98ouIJ:www.netbul.com/superstar/ozeldosyalar/siyaset/donemeciler/11.asp+28+%C5%9Fubat+kararlar%C4%B1&hl=tr&gl=tr&ct=clnk&cd=2>

²⁶ Karalî, s. 216.

mücadele edeceklerini açıkladı. Erbakan'la medya arasındaki kavga da devam ediyordu. Ve Doğan Grubu gazetelerinden aynı gün şu açıklama geldi:

“Sayın Başbakan, bazı gazeteci ve televizyoncularla konuşurken, grubumuzun ve sahibinin adını vererek bazı eleştirilerde bulundu. Kendisi ile kişisel bir polemik yararsız buluyor ve grubumuzun yayın politikalarını hatırlatarak daha iyi anlaşılacağımızı umuyoruz:

EVRENSELDİR

Başta Milliyet, Hürriyet, Radikal, ve kanal D olmak üzere Doğan Yayın Grubu tarafından yayınlanan tüm gazeteler, televizyon kanalları radyolar ve dergiler, gazeteciliğin evrensel değer ilkelerini benimsemişlerdir.

LAİK VE DEMOKRATTIR

Çağdaş ve laik demokrasinin insan haklarının yanındadır. Bu yüksek değerler yönelebilecek her türlü şiddet, darbe ve zorlamalara Türkiye'yi karanlıklara geri götürmeye dönük tüm girişimlere kapalıdır.

TAM BAĞIMSIZDIR

Dünyanın bütün saygın medya kuruluşları gibi, yayınlarımız üzerinde de, hiç bir siyasi ya da iktisadi güç yanlısı veya karşıtı değiliz.

TARAFSIZDIR

Birinci sayfasında manşetinden, son sayfasındaki satırlara kadar tüm siyaset ekonomi sosyal sanat spor magazin haberleri içeren kesin ve mutlak ölçüt tarafsızlık ve doğruluktur.

YORUM HÜRDÜR

Yazarlarımız ve yorumcularımız konularını işlemede ve görüşlerini aktarmada hürdürler. Gazete yönetiminin ve dış odakların etkileri dışındadırlar. Yazar yelpazemiz, Türk halkının görüşlerini yansıtan bir çeşitliliğe sahiptir.

MİLLİDİR

Yayınlarımız millidir. Anayasa'nın temel ilkelerini ve Atatürk'ün sınırlarını çizdiği Türkiye'nin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü inançla benimsemiştir. Bu toprakların yüzyıllar içinde yoğrulmuş tarihinin geleneklerinin inançlarının örf ve adetlerinin üzerine

yapılanan devrimlerin ve atılımların savunucusudur. Yayın Gurubumuz'un Başkanı Aydın Doğan'dan en deneyimsiz yeni muhabirimize kadar hepimizin özü ve sözü budur.²⁷

4. TARİHİ MGK SONRASI

Tarihi MGK'dan sonra medya içerisinde de eleştiriler oldu. M. Ali Birand, özeleştiriye bulunuyordu:

-Demokrat Parti'yi dahi durdurabilmek için askeri kışkırttık.

-Demokrasi adına eskiden askeri eleştirenler bu defa askeri müdahaleye zorluyorlar.

-RP'deki radikalleri durdurabilecek en etkili ve güvenli güç olarak TSK'yı görmeye başladık.²⁸ Birand bir gün sonra da şunları kaleme aldı: "Ne zaman işimize geldiyse "Paşam kurtar bizi" diye manşetler attık. İşimize gelmediği zaman "Asker neden politikaya müdahale ediyor" diye karşı çıktık. Hasan Cemal 'Kimse kızmasın, kendimi yazdım' adlı kitabında 1970'li yıllardaki anılarını anlatırken şunları yazıyordu: "Bir tek amacımız vardı: askeri kışkırtmak... Darbe süreci bu kışkırtma ve provokasyonlar sayesinde hızlanacaktı. Devrim Gazetesi'nin yayın politikasındaki hedeflerimizden biri üniversite gençliği, öbürü irtica demiştin... Gençliğin çengellenmesi, kışkırtılması da Uluç Gürkan'ın görevleri arasındaydı. Ben ise 'şeriatçı' basını tarardım. Onlardan yaptığım alıntılarla 'askeri kışkırtma' işlevini üstlenmişim. Uluç'la benim köşelerimiz ikinci sayfanın altında yan yanaydı."²⁹ Nisan ayı içerisinde Refahyol, RP'den Aydın Menderes, Şaban Karataş ve Gürcan Dağdaş (Devlet Bakanı), DYP'den Yalım Erez (Sanayi ve Ticaret Bakanı), Yıldırım Aktuna (Sağlık Bakanı) gibi isimler tarafından içten vuruluyordu. Yılmaz'ın "Bu hükümet iki bayram arasında biter" şeklinde biçtiği ömre Aktuna "Bu hükümet Mayıs'ta biter" diyerek katılıyordu. Erez mevcut hükümetin oluşmasına katkı sağladığını ancak bu şartlarda hükümetin devam etmesinin mümkün olmayacağını belirtiyordu. Gerekçe aynıydı: "Rejim tehlikede" Erbakan ise çok tartışılan hac dönüşünde benzer şeyleri söylüyordu: "Her şey yolunda. Yurda döndüm bir baktım ki; sizin ayarınız bozulmuş..³⁰

²⁷ Hürriyet Gazetesi, 16.03.1997

²⁸ Sabah Gazetesi, 31.03.1997

²⁹ Karalı, 220.

³⁰ Karalı, s. 221.

4.1. '8 Yıllık Kesintisiz Eğitim Tartışmaları'

8 yıllık kesintisiz eğitim en büyük tartışma konularının aşında geliyordu. Erbakan ve parti yetkilileri, 8 yıllık eğitimin 5+3 şeklinde formülize edilmesini istiyordu.

Erbakan ve kurmayları ise 8 yılın 5+3 şeklinde kesintili olması gerektiği yönünde beyanat veriyorlardı. Koalisyonunda bu çerçevede bir kriz patlak verince 'ipler kopma noktasına geldi' yorumları tazelandı. Ancak Erbakan 26 Nisan'daki MGK'da farklı bir yaklaşıma angaje olacaktı. 26 Nisan'da Çiller sabah saatlerinde Yıldırım Aktuna'yı konutuna çağırdı. Aktuna bu ani davetin sebebini anlamadı. Erez, Çiller ile konuşup istifasını vermişti. Aktuna bunu öğrenince beklemeden istifasını ulaştırdı. Bu arada Yalım Erez Erbakan ile görüştü ancak ikna olmadı. İki bakan kendi inisitiyatıfleri ile istifa ettiklerini söylüyor Çiller ise "Hükümette görev alan bakanların hükümetlerin gelip gitmesinde bir kararları yoktur. İstifaları ben istedim" diye beyanat veriyordu.³¹ 26 nisan 1997'de yapılan MGK'da, Erbakan 8 yıllık kesintisiz eğitimi kabul etti.

4.2. Çiller-Karadayı Diyalogu

8 Mayıs 1997 tarihli Hürriyet'te ilginç bir haber yayınlandı. Haberde 16 nisan 1997'de Genelkurmay Başkanlığı'nda Çiller ve Karadayı arasındaki bir konuşma yer alıyordu:

Çiller: Böyle giderse bazı paşaları emekli ederiz.

Karadayı: Elinizden geleni ardınıza koymayın.

Çiller: İsterseniz bu konuşmayı hiç yapılmamış kabul edelim.

Karadayı: Bizim için bu konuşma yapılmıştır ve zapta geçmiştir.³²

Yine 8 Mayıs'ta Etyen Mahçupyan Radikal'de,

"Türkiye'de askerlerle 'sivillerin çok büyük bölümü' otoriter zihniyette buluşmaktadır. Bu birliktelik demokratiğe değil, tam aksine toplumun sadece bir bölümü tarafından saptanmış ideolojik normlara işaret etmektedir." İfadelerini kullanıyordu.³³

³¹ Zaman Gazetesi Almanagi

³² Hürriyet Gazetesi, 08.05.1997

³³ Radikal Gazetesi, 08.05.1997

5. REFAH-YOL VE MEDYA GERGİNLİĞİ ZİRVEDE

Refah-yol medyada yer alan haberlerden duyduğu rahatsızlığı her fırsatta ortaya koyuyordu. 9 Mayıs'ta Adalet Bakanı Şevket Kazan, bazı gazetelerdeki yayınlara 'darbeyi kışkırttığı' gerekçesiyle dava açtı. Sabah, Yeni Yüzyıl, Yeni Asır, Hürriyet, Radikal, Son Havadis, Son Çağrı ve Posta gazelerinde yayınlanan 9 yazı-haber ve 1 karikakür için kesin soruşturma ve ön soruşturma açıldı. Ön soruşturma açılan haber ve yazılar şunlar: Hürriyet Gazetesi'nde yayınlanan "Şemsi Denizer: Darbe olsun destekleriz" başlıklı haber. Radikal'de Ertuğrul Kürkçü'nün "26 yıl önceki rüyayı yeniden görmek" başlıklı yazısı, Sabah'ta Salih Memecan'ın "Darbe için geri sayım başlar" adlı karikatürü, Sabah'ta Fatih Çekirge'nin "Ankaradaki son durum: Her an her şey olabilir" başlıklı yazısı. (Ankara'nın kulislerinde bir siyasi şifre yayılıyor. HHO -Her an her şey olabilir- Ankara ve Türkiye çok ciddi bir 'son gerilim' noktasına doğru gidiyor.)

Kesin soruşturma açılanlar: Sabah'ta Necati Doğru'nun 'Hac mı sevap, darbe mi sevap?' başlıklı yazısı. (Belki hacca gitmek darbe yapmaktan daha sevaptır. Belki darbe yapan cehenneme hacca giden cennete ulaşır. Şu günlerde Allah, belki de hacca gidenlerden darbe yapmayı düşünenlere daha çok sevap yazıyordur. Hacca gitmek darbeyi keser mi?);

Posta'da Ömer Tarkan'ın 'Que Sera Sera' başlıklı yazısı (Bu Meclis'ten çözüm çıkmaz. İbre askere dönüyor. Vadesi 26 Nisan. Bahtımıza sosyal piyangodan ne çıkacak? Hiç bir fikrimiz yok! Yalnızca böyle sürüp gitmeyeceğini biliyoruz. Şarkıdaki, 'Que Sera Sera' yani 'olacak olan olacak', olacağın önüne geçilmez."); Hürriyet'te Bekir Coşkun'un 'Darbenin adı başlıklı yazısı (Askerlerin bildiğimiz klasik darbelerden birini yapmak istemedikleri, yapmayacakları doğru. Bu kez farklı bir şablonla karşı karşıyayız. Fiilen darbe başladı... Şu anda darbe sürecindeyiz. Artık darbenin ne zaman yapılacağı değil ne zaman sona ereceği konuşuluyor); Yeni Yüzyıl'da Murat Birsell'in 'Ne demek oluyor' başlıklı yazısı. (Biz son çare olarak en çok ordumuza güveniriz. Cumhuriyetin temeli sarsılmaya başladığında muhalefet gereğini yapmazsa silahlı kuvvetler demokrasi adına bunlara yol gösterir. Vatandaşın çoğunluğunun gözünde Türkiye'nin geriye gitmektense bir darbe ile demokrasiye ara verilmesi son tahlilde acı bir reçete de olsa gündeme gelir."); Yeni Asır'da Ayla Selışık'ın 'Alo burası Türkiye mi?' başlıklı yazısı.³⁴

³⁴ Karalı, s. 223-224.

5.1. Erbakan da Çiller de Medyadan Hoşnutsuz

Erbakan kadar Çiller de medyadan hoşnutsuzdu ve şu açıklamayı yapıyordu: "Muhalefet tekeli sermaye ve kartelci medya ile anlaşarak 'darbe kışkırtıcılığı' yapıyor. Başta ana muhalefet lideri olmak üzere, hepsi darbe tahrikçiliği yapıyorlar. Sizin oyunuzla gelenler, darbe tahrikçiliği yapıyorlar. Türkiye, bir eli Doğu'da, bir eli de Batı'da olarak Osmanlı'nın gücünü şaha kaldıracak. Şimdi onlar, sömürü düzenini geri getirmek ve Mesut Yılmaz'ı yeniden canlandırıp iktidar yapmak istiyorlar. Neden? Çünkü Yılmaz onların güdümündedir de ondan. Başbakan olduğum dönemde bana bağlı 84 fon bulunuyordu ve bunların kullanılması iki dudağımın arasındaydı. Türkiye'de 1980- 1994 yılları arasında 7.1 katrilyon lira teşvik dağıtıldı, bunun 13.7 milyar doları, yani 1.7 katrilyonu "nakit teşvik" olarak verildi. Bu para köylüye, işçiye, memura ve esnafa değil, hayali ihracat ve yatırım için verildi. 1994 Temmuzunda başbakan olduğumda, bütün nakit teşvikleri kaldırdım. Bu bacinız, (Halkın parası halkın olur) diyerek,, bütün nakit teşvikleri kaldırmıştır. Bu dönem, Sabah Grubu'nun yer aldığı Medya Holding'e 200.4 milyon dolar (275 trilyon lira), Doğan Grubu'na da 424.8 milyon dolar (573 trilyon lira) nakit teşvik verildi. Bu oran, tüm basına verilen teşviğin yüzde 90'ına denk düşüyor. Milliyet ve Hürriyet grubunun arkasında bulunan Koç Holding'e de ihracat teşviki olarak 311 milyon dolar (41.9 trilyon lira), Teşvik Belgesi olarak 582 milyon dolar, Devlet desteği, 366 milyon dolar verildi."³⁵

5.1.1 Sabah'tan DYP Milletvekillerine Çağrı

14 Mayıs'ta Sabah Gazetesi'nde DYP milletvekillerine ilginç bir çağrı yapıldı:

"Sizler 'Erbakan'ı iktidardan uzak tutmak' sözüyle oy istediniz ve seçildiniz. Refah iktidarı sakıncalarını bugün hep birlikte yaşıyoruz. Rejim ve demokrasi adına daha ağır bedeller ödememek ülkeyi kötü bir maceraya sürüklememek için bu koalisyona verdiğiniz desteği ger çekin. Tarihi misyonu, ülkeyi çağdaşlık yolunda büyütmek olan DYP'nin milletvekilleri olarak görevinin vicdanınızın sesini dinlemek milletin isteğini yerine getirmektir."³⁶

³⁵ Zaman Gazetesi Almanagi

³⁶ Sabah Gazetesi, 14.05.1997

5.2. Komutanın Haberlerimiz Nasıl?

31 Mayıs 1997 tarihli MGK toplantısında komutanların Demirel'i eleştirdiği yönündeki haberleri Cumhurbaşkanı Demirel yalanlamıştı. Komuta kademesinden bir askeri yetkili ise "Haberde yalan yanlış yok" demişti. Haberi medya açısından sorgulanacak hale getiren detay şu oldu: Haberi yazan muhabir "MGK toplantısına giren askerlere" şöyle soruyordu: "Gazetelerdeki MGK haberlerini nasıl buldunuz, bir eksiğimiz, yanlışımız var mı?" Adının açıklanmasını istemeyen üst düzey yetkili komutan cevap veriyordu: "Yanlış veya eksik yok. Gayet güzel".³⁷ Demirel ile asker arasındaki soğukluk Metin Toker'in köşesine ağır bir ima ile yansdı: "Şimdi, cumhurbaşkanı 'askeri darbeyi kaçınılmaz hale getirenler'i es geçip bu darbelerin zaten bilinen sakıncalarını dile getirmekten hoşlanır olmuştur... Ancak, bu oyuncu davranışların bir küçük tehlikesi vardır. Zor elde edilen bir iade-i itibarı bir anda yok ediverir".³⁸ 11 Haziran 97'de Genelkurmay Başkanlığı basına verdiği brifingde "Türkiye Cumhuriyeti'ni yıkmaya çalışan irticaya karşı mücadelede gerekirse silah kullanılacağını" açıkladı.

5.3. Batı Çalışma Grubu(BÇG)

Komutanların irticaya karşı 'Batı çalışma Gurubu'nu' kurduğu da kamuoyuna resmen yansdı ve bu isim BÇG şeklinde kısaltılarak irtica kelimesinin geçtiği her cümlede içine girdi. Buna DYP Bursa milletvekili Ali Osman Sönmez'in DYP kapalı Gurubunda yorumu şu oldu: "Askerler, bakanlar kurulunu bile oluşturmuşlar" Brifingde darbelere zemin teşkil eden İç hizmet Kanunu'nun 35. maddesine de atıfta bulunuldu: Silahlı Kuvvetlerin vazifesi Türk yurdunu ve anayasa ile tayin edilmiş olan TC'yi kollamak ve korumaktır. TSK için durumdan vazife çıkarmak bir görevdir.³⁹

BÇG hakkında hükümet yıkıldıktan sonra Deniz Kuvvetleri Komutanı Güven Erkaya gazeteci Yavuz Donat'a şunları söyleyecekti:” Donat: Batı Çalışma Grubu için ‘yasal dayanağı vardı, yoktu’ tartışmaları oldu.. Devam da ediyor

Güven: Bir yerde tehdit varsa.. Asker önlemini alır. Türkiye için alır. Yunan tehdidi varsa, Yunanistan’a karşı alır. O zaman kimse ‘yasal dayanak’ diyor mu? Silahlı Kuvvetler,

³⁷ Radikal Gazetesi, 03.06.1997

³⁸ Milliyet Gazetesi, 22.05.1997

³⁹ Karalı, s. 227-228

Türkiye Cumhuriyeti'nin rejimini değiştirmeye yönelik bir irtica tehdidi gördü ki, Batı Çalışma Grubu'nu kurdu.”⁴⁰

5.3.1 Savcılara Verilen Brifing

11 Haziran 1997'de Genelkurmay Başkanlığı İstihbarata Karşı Koyma ve Güvenlik Daire Başkanı Tümgeneral Fevzi Türkeri tarafından verilen brifingde irtica tehlikesine dikkat çekildi:

“...Özellikle son 11 aylık dönem içinde; bazı İslam devletlerince de geliştirilip desteklenen şeriat düzenine dayalı radikal İslami tehdit, laik Cumhuriyeti yıkmaya yönelik faaliyetlerini siyasi, sosyal, ekonomik ve askeri olaylara entegreli olarak arttırmıştır. Toplumun huzur ve güveni sarsılmış, böylece, Türk ulusu ümmet kavramı içinde bölünmeye yüz tutmuştur. İç ayaklanmaya doğru ivme kazanan bu irticai faaliyetler bugün maalesef ‘suni gündem’ söylemleriyle kamufle edilmeye çalışılmaktadır...”⁴¹

Brifingde ayrıca, Refahlı milletvekillerinin de söylemleri de gündeme getiriliyordu:

“...İrtica yanlısı bir milletvekili; ordu ile halkı karşı karşıya getirmek için, MGK kararlarından 8 yıllık kesintisiz eğitim konusunun kendileri tarafından kasıtlı olarak tırmandırıldığını açıkça ifade etmiştir. Siyasal İslamcı olduğunu belirterek, ordunun bir siyasi partiye oy veren 6 milyon siyasal İslamcıyı görmezden gelemeyeceğinin, 3500 PKKlı ile baş edemeyenlerin 6 milyon siyasal İslamcıyla nasıl baş edeceğini ifade ederek, tabanına TSK'ya karşı cihada hazırlık mesajı vermiştir...”⁴²

O dönem, Genelkurmay karargâhında savcılara verilen irtica brifingi de gazetelerde geniş yer buldu.

SABAH: Türkiye sizinle gurur duyuyor

Milliyet: Ordudan son uyarı.

Hürriyet: Gerekirse silah bile kullanırız.

Sabah: Muhtıra gibi brifing.

Derya Sazak: Tek tarih vermediler.

Yalçın Doğan: İhtilal Bildirisi

Fikret Bila: Durumdan vazife..

⁴⁰ Yavuz Donat, **Öncesi ve Sonrasıyla 28 Şubat**, Ankara: Bilgi Yayınevi, 1999, s. 613.

⁴¹ Cevizoğlu, s. 235.

⁴² Cevizoğlu, s. 239.

Fatih Çekirge: Yolun sonu.

Ertuğrul Özkök: Nereye kadar.

İsmet Berkan: Siviller kına yaksın

Turhan Erdem: Takrir-i Sükun Kanunu

Mehmet Y. Yılmaz: Askeri Müdahale havası

Fehmi Kuru: Önümüzdeki günlerden itibaren bambaşka bir kavram kendini hissettirecek:

"Aydın Bunalımı" Böylesine yumuşak bir yazı bile büyük bir korkuyla yazıldı; anlasanız!!

Köşe yazarları da konuyu büyük bir titizlikle incelemişti:

Hasan Cemal: İrtica ve siyasal İslamla mücadele konusunda tarafsız kalacak kadar da avanak değilim. İran tipi bir totaliter ideolojiyi bu ülkede iktidar yapmak isteyen siyasal islamcılarla dişe diş bir mücadele hem demokrasi mücadelesidir, hem aydın olmanın gereğidir.⁴³

Coşkun Kırca: TSK elbette her Türk vatandaşı ve kurumu gibi irticaya karşı çıkmak zorundadır; irtica sandıktan çıktığını iddia etse ve hatta çıksa bile.⁴⁴

Kerem Çalışkan: Siviller bunu başaramazsa (RP'nin olmadığı bir hükümette altapısı hazırlanan bir seçime gitmek) kimse demokrasi adına askerleri eleştirmeye kalkmasın.⁴⁵

Murat Belge: Koro halinde bağırıyoruz "Siviller gene her şeyi yüzlerine gözlerine bulaştırdılar. Asker müdahale etmek istemiyor. Ama şu siviller yüzünden mecbur kalıyorlar!" Ne 'sivil'i yahu? 'Sivil' kim?⁴⁶

Murat Belge: 'Bozkır çağdaşlığı' bu kadar olur. Varacakları ve vardıkları bellidir. Konuşmalarında ve yazılarında başkalarından altta kalmamak için kopya çekerek oraya buraya serpiştirdikleri 'demokrasi' sözcüğüne rağmen; tüm Türkiye'nin temsil organı TBMM'ye uğramadan sığındıkları nizamiye kapıları...⁴⁷

⁴³ Milliyet Gazetesi, 15.06.1997

⁴⁴ Yeni Yüzyıl Gazetesi, 17.06.1997

⁴⁵ Yeni Yüzyıl Gazetesi, 16.06.1997

⁴⁶ Radikal Gazetesi, 16.06.1997

⁴⁷ Radikal Gazetesi, 17.06.1997

6. ASKER-HÜKÜMET İLİŞKİLERİ KOPMA NOKTASINA GELİYOR

Asker-hükümet ilişkilerini anlatırken, İçişleri Bakan Meral Akşener’le ilgili ilginç bir anekdota yer vermek isabetli olacaktır: “İçişleri Bakanlığı Müsteşarı Teoman Ünüsan bazı üst rütbeli subaylarla yemekli bir sohbette bir araya gelmişti. Üst düzey bir general sözü İçişleri Bakanı Meral Akşener’e getirdi. Emniyet istihbaratı ile askeri istihbaratın ayrı çalıştığını ve Akşener’in kasıtlı davrandığının altını çizdikten sonra şunları söyledi: "Git söyle o kadına, ileri geri konuşmasın. Gelirsek İçişleri Bakanlığının önünde yağlı kazığa oturturuz..." Ünüsan şoke oldu. Hiçbir şey söylemedi. Bu konuşmayı daha sonra Devlet Bakanı Bekir Aksoy'a aktardı. Sözler Çiller'e iletilti. Çiller Akşener'i çağırıp generalin sözlerini iletti. Akşener bir kez de Ünüsan'dan dinledi. Generali şikayet etmek için Çankaya Köşkü'ne çıktı, sözleri aynen aktardı ve "Efendim, ben bu konuyu kamuoyuyla paylaşacağım" dedi. Demirel Akşener'i sakinleştirerek "Böyle bir şey olmaz. Sen merak etme. Ben bu konuyu bizzat G.Kurmay Başkanı ile konuşacağım" dedi.⁴⁸

6.1. Yağlıkazığı Orakoğlu da Teyit Etti

Yağlı kazık hikayesini dönemin Emniyet İstihbarat Dairesi Başkanı Bülent Orakoğlu da 2002 yılında yazdığı , "Deşifre:Darbeyi rapor ettim" adlı kitabında tekrarladı. Orakoğlu bu kitapta istihbarat daire başkanlığına gelmesini Mehmet Ağar'ın engellediğini ve Ağar'ın Çiller'e 'Orakoğlu göreve başlarsa büyük olaylar olur, turistik tesisler bombalanır' dediğini aktardı. Orakoğlu kitabında bir ilginç ayrıntıya daha dikkat çekiyordu: Deniz Kuvvetleri askeri mahkemesinde görülen 'köstebek' davasının mahkeme heyetinde yer alan Deniz Yüzbaşı Hakim Ahmet Karamanlı beraatle sonuçlanan davanın ardından 'irticai' faaliyetlere karıştığı gerekçesiyle ordudan ihraç edildi. Yine Mahkeme Heyeti'nin başkanlığını yapan Mesut Kurşun Deniz Kuvvetlerinden başka bir kuvvet komutanlığı emrine verildi. Kazık tartışması Eylül 2003'te Vatan Gazetesi'nde yayımlanan bir dizi sebebiyle tekrar gündeme geldi. Ancak Akşener 15 Eylül'de Radikal'e bu sözü Çevik Bir'in değil başka üst düzey bir generalin söylediğini anlattı ve Bir'in bu durumu yalanlamamasını ilginç bulduğunu kaydetti. Ropörtajdan birkaç gün sonra Çevik Bir ile Meral Akşener telefonda buluştu. Bir, Meral'e "Mert kadınıymışsın" dedi.⁴⁹

⁴⁸ Hakan Akpınar, **28 Şubat Postmodern Drabenin Öyküsü**, 2.Baskı, İstanbul: Birharf Yayınları, 20076, s. 279.

⁴⁹ Karalı, s. 222-223.

6.2. Refahlı'ların Şimşekleri Üzerlerine Çeken Açıklamaları

Refah-yol üzerinde kurulan baskıda, Refahlı yetkililerin yaptıkları açıklamalar ve önceki konuşmaları çok etkili olmuştu. RP Şanlıurfa milletvekili İbrahim Halil Çelik'in 8 Mayıs 1997'de İmam Hatiplerin kapatılmasıyla ilgili yaptığı açıklamalar:"RP iktidarında imam hatipleri kapatmaya kalkarsanız kan dökülür. Cezayir'den beter olur. Ben de kan dökülmesini istiyorum. Demokrasi böyle gelecek, fıstık gibi olacak. Ordu 3.500 PKKlı ile baş edemedi, 6 milyon İslamcı ile nasıl baş edecek? Rüzgara karşı işerlerse yüzlerine gelir. Bana vurana ben de vururum. Ben sapına kadar şeriatçıyım, Şeriat'ın gelmesini istiyorum".⁵⁰

Erbakan'ın 1994'te Bingöl'de yaptığı bir konuşma hep tartışıldı:

"Allah'ın izniyle çile devri bitti. Zulüm bitti. Türkiye'de Rusya'dan büyük bir devrim oldu. Nasıl Rusya'da komünizm çöktüyse, Türkiye'de Batı taklitçiliği, gavur uşaklığı çöktü. Artık bu ülkede 12 parti yok. 2 tane parti var. Hak ve batıl. Bu ülkenin evlatlarına ne dediler? Dininizi bir tarafa bırakacaksınız, arkamıza düşeceksiniz. Ne din ne de dünya bıraktılar. Bu ülkenin evlatları asırlar boyu mektebe başlarken, besmeleyle başlar. Siz geldiniz, bu besmeleyi kaldırdınız. Ne koydunuz yerine, 'Türk'üm, doğruyum, çalışkanım'. Sen bunu söyleyince, öbür taraftan da Kürt kökenli bir Müslüman evladı, 'ya öyle mi ben de Kürt'üm, daha doğruyum, daha çalışkanım' deme hakkını kazandı. O meclis yarın inananların eline geçecek. Bütün bu haklar kan dökülmeden verilecek".⁵¹ Aslında Erbakan yıllar önce Milli Nizam Partisi'nin bayındayken yaptığı konuşmalarda gelecekle ilgili ipuçları veriyordu. Erbakan iktidara geldiğinde sinemaları, tiyatroları ve bale okullarını kapatacağını, futbol maçlarını yasaklayacağını vaat ediyordu.⁵²

Erbakan'ın sert üslubu ve icraatları siyasi hayatında büyük iniş çıkışlar meydana getirdi. Daha iktidarda iken Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından partisinin kapatılması için Anayasa Mahkemesi'ne açılan dava 16 Ocak 1998'de sonuçlandı ve RP kapatıldı.⁵³ Refah'ın kapatılmasına hem destek hem de eleştiriler gelmişti. İşçi Partisi Lideri Doğu Perinçek kapatmayı destekleyenler arasındaydı:"Parti kapatmadan olmaz. Cumhuriyet düşmanı bir parti kapatılmazsa, bakın burada büyük bir aymazlık var. Efendim Refah

⁵⁰ Akpınar, s. 206.

⁵¹ Kenan Akın, **Olay Adam Erbakan**, İstanbul:Birey Yayıncılık,2000, s.105

⁵² Feroz Ahmad, **Demokrasi Sürecinde Türkiye**,2. Baskı, İstanbul:Hil Yayınları,1996,s. 382.

⁵³ Zekeriya Yıldız, **Politika Sözlüğü**, İstanbul:Timaş Yayınları,2003, s. 136.

Partisi'ni kapatmayalım bu demokrasiye aykırı olur. Bugün eğer Refah'ı kapatmazsanız bunun anlamı şudur: Cumhuriyeti yıkmak yasaldır ve özgürdür.”⁵⁴

Refahlı'ların bazı konuşmaları 28 Şubat sürecinde doğrudan TSK'yı hedef aldıkları gerekçesiyle eleştirildi. TBMM başkan vekili Yasin Hatipoğlu TSK için şu ifadeleri kullandı: “Zırha bürünmüş ödleler, evladına ağıt yakan anaları hep şen görür, Müslümanı PKK'dan tehlikeli addeder de acı görmemiş ahmaklar PKK'yı ehven görür”.⁵⁵

6.2.1 Necmettin Erbakan Kimdir?

28 Şubat sürecinin baş aktörü Necmettin Erbakan'a ayrı bir parantez açmakta yarar var. Erbakan, ilkokula Kayseri'de başlayıp Trabzon'da bitirdi. Yüksek öğrenimini İstanbul Teknik Üniversitesi Makine Fakültesi'nde tamamladı. 1965'te profesör oldu. 26 Ocak 1970'de Milli Nizam Partisi'ni kurdu. Anayasa Mahkemesi'nce laikliğe aykırı hareket ettiği gerekçesiyle bu parti kapatılınca bir süre İsviçre'de bulundu. 11 Ekim 1971'de Milli Selamet Partisi'ni kurdu ve bu partinin genel başkanlığına getirildi.⁵⁶ 1974'teki CHP-MSP koalisyon hükümetinde başbakan yardımcılığı ve devlet bakanlığı görevlerinde bulundu. I. Ve II. Milliyetçi cephe hükümetlerinde yer aldı.

İslam ülkeleri ile ilişkilerin geliştirilmesi, İslam ortak pazarı ve İslam dinarı gibi fikirleriyle dikkat çekti. 12 Eylül 1980 ihtilalinde tutuklanarak MSP Genel İdare Kurulu ile birlikte Türkiye'ye şeriat düzenini getirmek için çalışma yapmaktan dolayı tutuklandı. 4 yıllık yargılanmanın ardından beraat etti. 1983'te kurduğu Refah Partisi'ne 11 Ekim 1987'de genel başkan seçildi.⁵⁷ 1995 genel seçimlerinden zaferle çıktıktan sonra DYP ile koalisyona gitti. 28 Şubat süreciyle birlikte 5 Temmuz 1997'de başbakanlıktan istifa etti. 1998'de RP Anayasa Mahkemesi tarafından kapatıldı. Daha sonra kurulan Fazilet partisi'nin sonu da aynı oldu. Bir sonraki parti Saadet Partisi'ydi. Erbakan bir dönem bu partini genel başkanlığın yaptı. Şu an ise, kayıp trilyon davasından aldığı cezayı, evinde hapis' olarak geçiriyor.

Necmettin Erbakan'ın söylemleri Türk siyasi hayatında hep tartışıldı. Birçok konuşması ‘halkı din ve ırk farklılığı gözeterek kin ve düşmanlığa açıkça tahrik etmek’ suçuyla yargıya götürüldü. Erbakan'ın 1997'de yaptığı konuşmadan bir bölüm: “Dedim ki, bu ülkenin evlatları asırlar boyu mektebe başlarken, besmeleyle başlar, siz geldiniz, besmeleyi kaldırdınız, ne koydunuz yerine; Türküm, doğruyum çalışkanım. E, sen bunu söyleyince, öbür

⁵⁴ Cevizoğlu, s. 201.

⁵⁵ Nevzat Bölügiray, **28 Şubat Süreci**, İstanbul: Tekin Yayınevi, 1999, s.90.

⁵⁶ Yıldız, s. 135.

⁵⁷ Yıldız, s. 135.

taraftan da Kürt kökenli bir Müslüman evladı, ya öyle mi, ben de Kürt'üm, daha doğuyum, daha çalışkanım deme hakkı kazandı".⁵⁸ Erbakan 1995 seçimleri öncesi Türkiye'yi gergin bir atmosferin beklediğini şu sözlerle ortaya koyuyordu: "Biz iktidara gelince rektörler türbanlı kızlarımızın önünde selam duracaklar".⁵⁹

Erbakan'ın 28 Şubat sürecindeki söylemleri, yıllar öncesinde yaptığı konuşmalarla da paralellikler gösteriyor:

"...Dört senedir 350 tane İmam hatip okulu açtık, 200.000 evladımız okuyor, Diyanet kadrolarını 60.000'e çıkarttık... Şimdi inşallah ders kitaplarını değiştiriyoruz; Yüksek İslam'ların adaletlerini arttırıyoruz... sizin gelecek Pazar vereceğiniz oy milyarlarca, milyonlarca insanın beklediği bir cihaddır.. Müslüman kardeşlerimizin haklarının korunmasında Milli Selamet tek bahçedir. Önümüzdeki Pazar günü cihadınız mübarek olsun. Esselamünaleyküm".(Urfa: 4 Aralık 1997)⁶⁰

"...Hak gelince, batıl zail olur, onun için Allah'ın izniyle Hak galip gelecek... bütün manasını temsil eden Milli Selamet orduları olarak Hakk'a inanan, maneviyata inanan, milli görüşe inanan ordular olarak bugün hepimiz bir tarihi kara alıyoruz: Hepimize bu emir; taaruz emridir..."(Ankara: 15.10.1978. Atatürk Spor Salonu MSP. 4. Büyük Kongresi)⁶¹

"Kıymetli mücahidler, akıncılar, Allah'ın selamı üzerinize olsun... sizleri Hakk'ın hakim olması için... her Müslüman Hakk'ın askeri olduğu için... Allah'ın izniyle dünyada Cenab-ı Allah bizi gene iktidara getirecek. Allah'ın izniyle Hakk'ın emri yerine gelecek, kanunların dediği olacak ve Ayasofya'nın minarelerinde yeniden yüksek sesle ezan okunacak...İşte Fatih'in üç şartı var, zafere inanmak, Hak yolunda kumandan, Hak yolunda ordu ve asker... inananlar ordusunun manevi askerleri, mücahitler, akıncılar bugün fethi kutluyoruz...Bu felaketlerden korunmanın tek çaresi vardır... Hakk'a dönmektir..."⁶²

⁵⁸ Abdullah Yıldız, **28 Şubat Belgeler**, İstanbul:Pınar Yayınları,2000, s. 342.

⁵⁹ Nevzat Bölügiray, **Türban Savaşı 28 Şubat Süreci 3**, İstanbul:Tekin Yayınevi, 2003, s. 48.

⁶⁰ Çetin Demirhan, **Erbakan Nereye Koşuyor**, İstanbul: Tempo Kitapları, 1994, s. 61.

⁶¹ Demirhan, s. 62.

⁶² Demirhan, s. 66

7. REFAH-YOL İÇİN YOLUN SONU

18 Haziran 1997’de Erbakan Başbakanlıktan istifa ederek görevi Çiller’e teslim edecekti. İkili arasında gerçekleşen görüşmenin ardından Erbakan, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel’e giderek istifasını sundu. Fakat Demirel, ANAP Genel Başkanı Yılmaz’ı Köşk’e çağırarak hükümeti kurma görevini ona verdi. 20 Haziran’daki bu görevlendirmeye, Refah-Yol macerası ve Çiller’in başbakanlık düşüne de son nokta konuldu.⁶³

Hükümetin el değiştirmesinden Genelkurmay oldukça memnundu. Çevik Bir hükümetin gidişinden sonra subaylara verdiği bir brifingde şunları söyledi: “Arkadaşlar, Türkiye tarihi bir dönem yaşamıştır. İlk defa Silahlı Kuvvetler öncülüğünde, sivil toplum örgütleri ve halkın desteğiyle, Türkiye’yi laiklikten uzaklaştırmaya çalışan güçler engellenmiştir. Bu, silah kullanılmadan, rejimin özgücü ve sivil inisiyatif ile yapılan post modern bir darbedir”.⁶⁴

Hükümetin gideceği aslında çok önceden birçok yazar tarafından da öngörülmüştü: Cengiz Çandar, hükümetin istifasından 3 ay önce şunları yazıyordu: “Siyasette strateji ve taktik vardır. Ordu, bunu, kurmay yetenekleriyle uyguluyor. Siyaset yapması gereken, işi bu olan Erbakan ve Çiller ise bu alanda hiçbir şey yapmıyor. ‘Gölge boksu’ yapıyor. Sadece kendi içinde konuşuyor. Her kafadan bir ses çıkıyor. Siyasetin yerine konuşma geçince, konuşulanlar, gergin ipi daha da geriyor. Gündem yaratamıyor. ‘Suni gündem’den şikayetle ömrünü dolduruyor. ‘Suni’ dediği gündem, adım adım sonuca gittiği için aslında ‘gerçek’ gündem.. O hale geldi. Darbe mi? Gerek var mı...”⁶⁵

⁶³ Akpınar, s. 299.

⁶⁴ Akpınar, s. 301.

⁶⁵ Cengiz Çandar, **Çıktık Açık Alınla**, İstanbul: Timaş Yayınları, 2001, s. 111

8. '28 ŞUBAT SÜRECİ' ARASOL-D İLE DEVAM EDİYOR

Refah-Yol'un ardından ANAP, Demokratik Sol Parti ve Demokrat Türkiye Partisi Anasol-D hükümetini kurdu. 12 Temmuz 1997'de güvenoyu alan Yılmaz kurulması tansiyonu düşürmüştü. Ağustos'ta 28 Şubat' sürecinin kuvvet komutanları emekli oldu, yeni komutanların da bu mücadeleyi sürdürecekleri mesajı alındı. (28 Şubat sürecinden sonra basına o günlerin gerilimini ve taktiklerini anlatan tek komutan Erkaya oldu. Erkaya, 11 Ağustos 97'de Milliyet'te yayımlanan röportajında resmen doğrulanmayan Batı Çalışma Gurubu'nu onaylayıp görevini sürdürdüğünü belirtirken darbe iddialarını şöyle yalanladı: 'Yüz defa, bin defa hayır! Asker ihtilal yapmak istemedi. Açık söyleyeyim. Türkiye'de artık darbeler dönemi kapanmıştır.' 'Türkiye'yi İran yapmak isteyenlerin' yüzlerine karşı her şeyi söylediklerini anlatan Erkaya, Erbakan'ı eliyle göstererek suçladığını da kaydetti.

Röportajda şunlar dikkati çekti:

-Donanmaya ait gemilerin en tepesinde direğin en üst kısmında Kur'an vardır.

-Siyasete atılmayı hiç düşünmedim. Aklımın ucundan bile geçmedi.

-Bizim üslendiğimiz misyonun iki ayağı vardı:

-İrticanın bir tehlike olduğunu Türk toplumu farkına varmalıydı.

- Bu işi asker değil, siviller çözmeliydi.Sivil toplum, örgütler... Siyaset... Yani Silahsız kuvvetler.)⁶⁶

8.1. Genelkurmay Acilen Seçim İstiyor

18 Nisan 1999 seçimleri yaklaşırken, Refah yerine kurulan Fazilet Partisi, Erbakan ve Tayyip Erdoğan'ı kurtarmak için Türk Ceza Kanunu'nun(TCK) 312. maddesinde değişiklik yapmak istedi. Bu amaçla da aday gösterilmeyen küskün milletvekilleri ile sürecin istifa ettirdiği vekil ve kurdurduğu partilerle ittifak kurarak seçimleri ertelemeyi hedefledi. DTP ve Yalım Erez'in desteğini alan FP, cepheyi iyice güçlendirmişti. Demirel'e yakınlığıyla tanınan Cavit Çağlar, Erdoğan'a özgürlük müjdesini dahi vermişti... Bu doğrultuda önemli adımlar atan FP, "halkı dil, ırk, din ve mezhep farklılığı gözeterek açıkça kin ve düşmanlığa tahrik etmek" suçunu düzenleyen 312'nin değiştirilmesini Meclis gündemine aldırmaı da başardı. Lakin tüm bu girişim ve umutlar Hürriyet Gazetesi'nin bir manşetine kadar sürdü: Seçimi ertelemeyin; 312'yi değiştirmeyin. Bu sözler Genelkurmay Başkanı Kıvrıkoğlu'na aitti.

⁶⁶ Zaman Almanacağı

18 Mart 99'da Kıvrıkoğlu'nun Genelkurmay karargâhındaki makam odasında Sedat Ergin'e sarf ettiği ve gazetenin manşetine yansiyarak bir gidişatı durduran sözleri şunlardı: "Seçimin ertelenmesinin Türkiye'de ciddi bir kaosa yol açabileceği endişesi içindeyiz. Dışarıya baktığımızda, dış düşmanların işbirliği içinde Türkiye'ye karşı saldırıya geçtikleri ortadadır. Böyle bir ortamdan geçerken, ülke menfaatleri açısından içeride tek bir yumruk halinde, tesanüt içinde olmamız gerekmez mi? TSK, başlangıç aşamasında erken seçime karşıydı. Çünkü seçime gitmeden önce bazı hayati reformların hayata geçirilmesinin, bu doğrultuda gerekli yasal değişikliklerin gerçekleştirilmesinin gerekli olduğuna inanıyorduk. Ancak geçen süre içinde bu yasal değişiklikler yapılamadı. Çünkü değişiklikleri TBMM'den geçirebilecek güçte hükümetler işbaşında olmadı. 163'üncü maddenin iptal edilmesi, irtica tehdidinin bugünkü ölçülere varmasının başlıca nedenidir. Halihazırdaki kanunun da irticanın büyümesini önleyemediği, gereken caydırıcılığı sağlayamadığı bir gerçek. Hal böyleyken, bu kanunun yumuşatılması, irtica tehdidinin daha büyük bir tehlikeye dönüşmesine yol açar. Bu da ülkemizi daha büyük bir kargaşa ve kaosa sürükler."⁶⁷

8.2. 'Seçimi İsteyen Derin Devlet'

Meclis'in Erbakan'ın affını gündeme alması büyük bir krize yol açmış, TBMM Başkanı Çetin, MİT Müsteşarı Atasagun, Genelkurmay Başkanı Org. Kıvrıkoğlu ve Başbakan Ecevit, Cumhurbaşkanı tarafından sırayla kabul edilmişti. Emekli Org. Kemal Yavuz Milliyet'e şu açıklamayı yapıyordu: "312. madde, toplumun sağlam güçleri tarafından terk edilemez. Çünkü bu madde, rejimin kendisini korumak için temel aldığı dayanaklardan birisidir. Sağlam güçlerin, o dayanağın düşmesine göz yumacakları kanaatinde değilim." Bir gün sonra Sabah Gazetesi Kıvrıkoğlu'nu 'Derin Devlet' olarak niteleyen bir manşet attı: DE-DE seçim dedi. Haberin alt başlığı şöyle idi: 28 Şubat'tan sonra Ankara'nın siyasi sözlüğüne giren De-De (Derin Devlet) "Seçim zamanında yapılınsın" dedi... (Karalı 243)

8.2.1 Erbakan'ın Erken Seçim Öngörüsü

Devrik lider Erbakan da yakın tarihte seçim olacağını görmüştü. Yılmaz hükümetinin kurulmasının ardından gazetei Yavuz Donat'la aralarında şu diyalog geçmişti:

⁶⁷ Karalı, s. 242.

-Ne görüyorsunuz sayın Başbakan?

-Seçim

-Hangi Tarihte seçim?

-Allah bilir.

-Siz 'ne zaman olsun' istersiniz?

-En kısa zamanda.

-Mesut Bey'in şansı nasıl?

-İşte en güzel soru bu. Mesut Bey'in hükümeti dört yamalı olsa neyse. Altmış yamalı bohça.

-Ne demek 60 yamalı bohça?

-Yirmi tane, otuz tane bağımsız. Böyle bir durumda, nasıl iş yapılır? Nasıl yürünebilir? Mesut -Bey'in işi zor. Mesut Yılmaz Bey öyle bir şeye nasıl cesaret etti? Hatta nasıl cüret etti

-Hayret bir şey.

-Etmemeli miydi?

-Birazcık tecrubesi olan, böyle bir işe kalkışmazdı.⁶⁸

⁶⁸ Donat, s. 278.

9. '18 NİSAN SEÇİMLERİ'

18 Nisan 1999 Seçimlerine 9 gün kala Milliyet'in bir haberi Çiller ve Doğan grubu arasında yıpratıcı bir düellonun başlamasına yol açtı. Milliyet muhabiri Ersan Atar, Erzurum Cumhuriyet Başsavcılığı'nın DYP Genel Başkanı Tansu Çiller'in 6 Nisan'da Erzurum'daki mitinginde sarf ettiği "Taksim'e cami kuracağız deyip, yüzlerce camiye kapatanlara, 'Arka bahçem' deyip imam hatip okullarını kapatanlara dikkat edin. Ezanın sesiyle uğraştılar. Devletin okullarını kapattılar. Kur'an kurslarıyla oynadılar. Yetmedi, başörtülü kızlarımızı üniversite kapılarında coplattılar. Sizin dininizin, diyanetinizin kefilini benim. Dininizin sahibi benim" şeklindeki sözleriyle ilgili, "din istismarı" gerekçesiyle inceleme başlattığını yazmıştı. Ancak Çiller'e göre muhabir önce suç duyurusunda bulunmuş, ardından da haber yapmıştı. Çiller'in 'kartel' suçlaması rutin olarak sürerken NTV'de olağan dışı bir gelişme yaşandı. Çiller, söz konusu manşeti hatırlatarak 'önce ihbar ediyorlar, sonra haber yapıyorlar' deyince Doğan Grubunun patronu Aydın Doğan programa önce telefonla katıldı, ardından stüdyoya geldi. Doğan, Çiller'i yalancılıkla suçlarken 'Muhabirin ihbar ettiği ispat edilirse kendimi Taksim'de yakarım. Gazetem Milliyet'i müfteri ilan ederim' diye konuştu. (Çiller, bir süre sonra ihbar yapıldığını belgelediğini açıkladı. Gazetelere fakslanan belgede şu satırlar yer aldı: "Başsavcı Hasan Erbil'in 1999/1810 nolu tutanağında şöyle deniliyor: Milliyet gazetesi Ankara Bürosu'ndan Ersan olduğunu belirten kişi 08.04.1999 tarihinde belirli aralıklarla 3 defa Özel Kalemi aramış ve saat 16.30'da telefonla, Doğru Yol Partisi Genel Başkanı Prof. Dr. Tansu Çiller'in 06.04.1999 tarihinde yapmış olduğu konuşmalarında "Ezan sesinin kesildiğini, İmam Hatip okullarının kapatıldığını, kendisinin dinin ve Diyanetin kefilini olduğunu, dinin bekçisi olduğunu halka söylediğini" bu durumun Anayasanın 24. maddesine aykırılık teşkil ettiğini, Cumhuriyet Başsavcılığınca işlem yapıp yapılmadığını belirtmiş, bu durum suç ihbarı olarak kabul edilerek gereği yapılmak üzere bu tutanak tanzim edilmiştir.⁶⁹

9.1. Seçimler Öncesi Çiller-Doğan Düellosu

Doğan Grubu'yla Çiller arasında esen soğuk savaş tüm hızıyla sürerken, 10 Nisan 1999'da Milliyet Çiller'i suçladı: "DYP lideri Tansu Çiller ve eşi Özer Çiller'in ABD'de sahip oldukları malvarlığı, 17 Haziran 1994 tarihli Milliyet Gazetesi'nde Turan Yavuz imzalı haberle kamuoyuna duyuruldu. Haberin Milliyet'te yayımlanması üzerine Çiller çiftinin

⁶⁹ Karalı, s. 244.

servetinin boyutları ve nasıl edindikleri tartışılmaya başlandı. Malvarlığıyla ilgili haberin yayımlanması, DYP liderinin Milliyet Gazetesi'ne karşı artarak süren kızgınlığının da başlangıcını oluşturdu. Çillerler'in ABD'deki servetlerinin yan sıra Kuşadası'ndaki çiftlik ve yatlar gibi yeni mallarının da basın tarafından ortaya çıkarılması, DYP liderinin tepkisinin artmasına yol açtı.⁷⁰ Bir gün sonraki Milleyet'te Aydın Doğan'ın açıklamaları vardı: "Sayın Tansu Çiller, Türk basınının tarafsızlık hakkını elinden almaya çalışıyor. İktidarı eline geçirince baskı uyguluyor, ama Türk basını asla köle olmayacaktır."⁷¹

9.2. Seçimler Sonuçlandı

18 Nisan 1999 seçimleri sonuçlanmıştı. Seçimlerden önce Yılmaz'a 2 puan vererek 'Az alan çekilsin' diyen Çiller, 18 Nisan'da hezimete uğradı. DSP 136, MHP 129, FP 111, ANAP 86, DYP 85 milletvekili çıkardı. Seçimlerden çıkan mesaj özet olarak şuydu:

1) Halk hırçın politikaları kim ve ne şekilde olduğu haklı ya da haksız olup olmadığına

bakmadan cezalandırdı.

2) Çiller'i bombardımana tutan; 'Güvercin'in kanat sesleri ve 'MHP yükseliyor' manşetleri atan medya amacına ulaştı.

3) Halk çete ile ilişkiye girdiğini düşündüklerini affetmedi.

4) Tepki oyları denenmemiş MHP'de toplandı.

5) Halk ciddi devlet adamlığını özlediğini ortaya koydu.

6) Ciddi bir reklam kampanyası olmayan DSP'ye APO rüzgarı olumlu etki yaptı.⁷²

9.2.1 İtirafı Başlıyor

1999, 28 Şubat süreciyle ilgili medya açısından bazı gerçeklerin ortaya çıktığı bir sene oldu. (17 Aralık 1999'da spor yazarı Hüsnü Çil'in Fenerbahçe'nin Pendik Spor'a yenilmesinden sonra askerlerin Fener yönetimine el koymasını istemesini bile bu kategoride ele almak mümkün. Çil, 'Göreve paşam' başlıklı yazısında, aralarında Kenan Evren, Hüseyin Kıvrıkoğlu, İlhan Kılıç, Atilla Ateş, Rasim Bekir, Ahmet Çörekçi, Çevik Bir, Necdet Timur, İsmail Hakkı Karadayı'nın bulunduğu emekli ve halen görevde bulunan üst düzey

⁷⁰ Milliyet Gazetesi, 10.04.1999

⁷¹ Milliyet Gazetesi, 11.04.1999

⁷² Karalı, s. 206.

komutanlara açık davetiye çıkararak "Atatürk'ün kulübü Fenerbahçe şimdi ne hale geldi görüyorsunuz? Fenerbahçe Kulübü sizlerden hizmet bekliyor. Hem de hemen" diye yazdı.) Bu itirafları ve olayları irdelerken medyanın fonksiyonuyla ilgili önemli bir fikir tepeciği aşılacak.

1- Sabah yazarı Can Ataklı'nın Öküz Dergisi'ne yaptığı açıklama önemli bir şifreyi çözdü:

"Sakık'ın ifadelerine o satırlar, İstanbul sosyetesıyla sıkı fıkı olan bir komutan tarafından eklendi. Yayınlanmaması halinde gazeteyi batırmakla tehdit etti." Ataklı, Zaman Gazetesi'nde yayımlanan röportajında ise süreci tüm çıplaklığıyla ifşa etti(22 Aralık 99): "Türk basını çok kötü bir sınav verdi. 28 Şubat süreci içerisinde özellikle büyük gazete ve televizyonların yaptığı haberlerin yüzde 90'ı(doksan) yalandır. Biz yazdık, biz okuduk... Ben bunu her yerde söyledim. Otur, bu olaya böyle bakalım, deyip yazıyorduk. Gayet, netti. 28 Şubat'la birlikte bir düşman ilan edildi ve bu düşman gelecek, başımıza oturacak..mış! endişesi içerisinde bir savunma mekanizması çalıştı. Bu savunma mekanizmasının çalışmasıyla birlikte zemberek de koptu. Çok bilinçsizce bir sürece girdik. Panik halinde ve yapılan herşey hoş görülmeye başlandı. Ortada olmuyordu, o işler. Haber toplantıları falan yapılır. O zaman Ankara Temsilcisi Fatih Çekirge'ydi. Zafer Mutlu'yla konuşur. Belli ki, böyle bir yazı daha geldi. Ya da işte ne bileyim, 'Bugün konuştuk, falanca paşayla' böyle dedi. Anlarsınız ki, onun büyütülmesi isteniyor. Yani toplantı sırasında Ankara bürodan bir haber geçer. Bu kim, denir mesela Çevik Paşa. Ama ismini vermek istemeyen diye yazılır. Tabii biz onu biliriz. (Dört yıl sonra (6 eylül 2003) Hürriyet'ten Akşam Gazetesi'ne geçen Serdar Turgut, "28 Şubat operasyonunun en önemli aktörleri o dönemde Hürriyet ve Sabah gazeteleri ile o medya gruplarının televizyon kanallarında yapılan haberlerdir. 28 Subat sürecinde Sabah Gazetesi Hürriyet Gazetesi'nden daha fazla heyecanlı davranmış ve bu heyecanı nedeniyle de Türk basın tarihinin önemli ayıplarından bir tanesini işlemiştir." diyecekti.) "Ben şuna şaşırdım (Çevik Bir'in adaylık açıklamasından sonra çıkan yazılar) yani apoletleri oradayken o yazıları yazamıyorsunuz... Ama ben kızmıyorum. Ben de yazamadım. Apoletleri oradayken, yazmadım. Ama hiç yazmadım. O oradayken ne kadar değerli komutan bunlar diye onları övecek, yazılar yacacaksınız. Hoş görünme çabaları içerisinde olacaksınız, sonra kamuoyunun ve etkili çevrelerin genel havasına bakarak eleştireceksiniz. Ben şunu söylüyorum. Eğer şu anki Genelkurmay Başkanı Orgeneral Hüseyin Kıvrıkoğlu Çevik Bir'in tam arkasında dursaydı, o yazılar yazılacak mıydı? "Askerle ilişkiyi sağlayanlardan biri Erol Özkasnak'tı. Bütün gazetelerle ve gazetecilerle o

konuşurdu. Her seferinde de bir paşa adına bir demeç gelirdi. Bunlar da gazetelerde çarşaf çarşaf yayımlanır, arkasından da işte milletvekilleri istifa eder. Bir tarafta yoğun bir parlamento dışı baskı... Bunun bir ucunda askerler vardı. Bir ucunda güç, sermaye var. Ve onlarla işbirliği yapmış olan basının bir bölümü var. Şimdi böyle bir olgu karşısında direnmek ya da bunun karşısını söylemek o anda mümkün olmuyor. Çok önemli bazı milletvekilleri, ellerinde çantalarını hazırlamışlardı. Hapishaneye hazırdılar. Çünkü öyle korkutuyorlardı. Askerden haber aldığını ima ettiren sivil ittifak bu korkutmayı yapıyordu. Askerle sıkı ilişkileri olanlar bunu yapıyordu. 'Yahu bak kardeşim, çok fena geliyor bunlar..' diye, asker adına konuştular. İma ettiler. Bazı milletvekilleri işte bu korkuyla ayrıldılar. Bir kısmı, çok açık söylüyorum, paralar aldılar. Borçları ödendi. Çok ünlü bilinen ama şimdi milletvekili olmayan bazı iş adamları paralar verdiler, borçlar kapattılar. Kimileri tehdit edildi. Hakkında şu, bu dosyalar var diye. Böyle sivil bir yıldırma yapıldı. Sıraya dizildi milletvekilleri. (Bu çerçevede sadece fikir vermek amacıyla 6 Haziran 96 tarihli Hürriyet gazetesinin manşetini hatırlatıyoruz. Haberde Sanayi Bakanı Yalım Erez'in DYP'li bakan ve milletvekilleriyle yediği bir akşam yemeğinde sarf ettiği inanılmaz sözler konu ediniliyordu. Buna göre Erez isim vererek şöyle demişti: Cefi Kamhi'ye: Sen ve baban silah kaçakçılığından komisyon alıyorsunuz. Bahattin Yücel'e: Sen batmıştın. DYP'ye geçmen karşılığı para verip seni iflastan kurtardık. Cavit Çağlar'a: Kendisine banka izni verilirse iyi verilmezse kötü. Krediyi kim erteletti? Rıfat Serdaroğlu'na: Sağlık bakanlığı sırasında yaptıklarının hesabını versin. Elimizde dosyalar var.)

28 Şubat mağduru iki yazarın Zaman'da yayımlanan bu habere tepkileri şöyle oldu:

Nazlı Ilıcak: Erol Özkasnak, benim Akşam gazetesinden uzaklaştırılmama neden oldu. Mehmet Emin Karamehmet'i çağırarak, bana yazdırmamaları gerektiğini tehditle belirttiler. Karamehmet de bana sansür uygulamak istedi. Aslında ben de biraz buna riayet ettim. Bu kadarına da tahammül edilemedi. Çaresiz işime son verdiler.

Mehmet Barlas: Gazete manşetlerinin Ankara'dan gelen talimatlarla, birifinglerle nasıl değiştirildiğini hepimiz öğrendik. Gazetecilerin susturulduğunu, yazarların satıldığını insanlara dönük karalama kampanyalarının nasıl yapıldığını ve bunun karşılığında medyanın nasıl satın alındığını artık hepimiz biliyoruz.

2- Can Ataklı'dan iki gün sonra yine Zaman Gazetesi'nde Mehmet Barlas sürecin medya ayağıyla ilgili çok ciddi iddialar ortaya attı:

“28 şubat postmodern darbesinin mimarları kim ise onlar durumdan vazife çıkardılar ama medyadaki ve sermaye kesimindeki bir grup da durumdan hırsızlık çıkardı. İrtica tehlikesi var diyerek devletle acaip ilişkilere girdiler. Özelleştirmeleri aldılar, bankaları aldılar. Sonunda o ilişkilerin meyvaları ortaya çıktı. Birisi Interbank olayı. Cavit çağlar NTV ve Olay grubunu sahibi, aynı zamanda, Dinç Bilgin ve Sabah grubu ile ortaklı. 28 şubat böyle bir çarpık medya, basın özgürlüğü ve siyasi demokrasi anlayışı ortaya koydu. Kartel medyası 28 şubattaki irtica yaygarasından rant sağladı. O dönem büyük medya için yüzkarasıdır. Açın Sabah, Hürriyet , Milliyet gazetelerini hepsinin hemen hemen aynı manşetlerle çıktığını görürsünüz. 28 şubat basın mesleğini rezil etti. Aydın Doğan malum süreçte Dinç Bilgin'e göre çok daha tutarlı davrandı. Gazetesi Ankara'dan talimatla çıktı. Havuz gazeteciliğinin bir parçası oldu ama Yavuz Gökmen gibi yazarlar da atılmadı. Militarist, derin devletçi yazalar vardı ama hiçbir yazar o dönemde satılmadı. Yine o dönemle ilgili Taha Akyol bana bir olay anlattı: "Çevik Bir Aydın Doğan'ı eleştiriyor. 'Gazetendeki bazı yazarlar türban konusunda, genç kızların başörtüsü konusunda yanlış yazıyor' diyor. Aydın Bey Çevik Bir'e 'gel kendileri ile konuş' diyor. Bunun üzerine Çevik Bir gazeteye geliyor. Genelkurmay ikinci başkanı yazarlar ile toplantı yapıyor. Taha Akyol kendisine soruyor. 'Niye Türk toplumunun geleneklerine bu kadar karşı çıkıyorsunuz. Bunun için Türkiye'de çok değerli sosyologlar var. Niye onlara danışmıyorsunuz' diyor. Çevik Bir de 'eğer sosyologlara danışsak bu konudaki kararlılığımız dağılır.' diyor. Daha sonra toplantıda sert tartışmalar oluyor. Çevik Bir gidince Aydın Bey Taha Akyol'u kutluyor. 'Sen bildiğin gibi yaz. Ben senin arkadayım' diyor. Birgün benim yanımda Dinç Bilgin, Başbakan Tansu Çiller ile kavga etti. 'Sen ne biçim başbakansın. Teacher 2. dünya savaşını kazanmış İngiliz generallerini karşısında hazırola tutuyor. Sen burada bizimkilerin karşısında hazırola duruyorsun' diye Çiller'i azarladı. Sonra militarizmin sözcüsü oldu. Karşılığını da aldı. Ama değermiydi?

3- Milliyet Yazarı Umur Talu, (29 Aralık 99) Milliyet'te şöyle yazdı: Ataklı'nın sözlerini özü doğru. Ama eksik. Eksik olduğu için de haksızlık. Eksik olduğu için medyanın sorununu 'askeri' kılarak büyütüyor, küçültüyor. Sorun sadece '28 Şubat' sadece 'askeri' değil. Daha da beteri, çoğu zaman 'sivil.' Ve ayları, mevsimleri yok. Sorun öncelikle 'medya dışı'na ilişkin değil, medyaya ilişkin. Çanak tutma, boyun eğme, amigoluk yapma, fotokopi makinesi haline gelme, günü kapatma, göz boyama, katiplik.... artık ne dersiniz deyin. Asıl yamukluk bizim içimizde...

4-Ertuğrul Özkök, emekli olmadan önce Çevik Bir'i Emin Çölaşan, Sedat Ergin, ve Tufan Türeñç ile birlikte ziyaret ettiğini vurguladıktan sonra şunları yazdı: "Çölaşan'ın 'Paşam Erbakan ve Çiller bütün bunlara rağmen gerekli düzenlemeleri yapmassa müdahale edecek misiniz?" sorusu üzerine " Paşa "Biz söyleyeceklerimizi söyledik." dedi. Paşanın bu sözü ertesi gün Hürriyet Gazetesi'ne 'Gerekirse Silah kullanırız." şeklinde yansıdı." (2 Ekim 99 Paşanın sözü ile gazetenin yorumu ve yansıtış biçimi karşılaştırıldığında meslek sınırlarını aşan bir görüntünün varlığı net bir şekilde görülüyor.

5-Hürriyet Gazetesi 99 Kasımında, dönemin Donanma Komutanı Oramiral Sali Dervişoğlu ve dönemin Genelkurmay ikinci Başkanı Çevik Bir ile yaptığı röportajı günlerce anons etti. Beklenen gün geldiğinde ise ilk sayfada, genel manada söylenenler çok da uyumlu olmayan ifadeler manşete çekilmişti. Dervişoğlu, 'Hoca direnseydi, ne yapacaktınız' sorusuna "Ben ordu müdahale ederdi" demek istemiyorum ama ordunun çok muhtemelen halkla beraber çok büyük bir reaksiyonuyla karşılaşılardı. Biri halktan büyük bir reaksiyon gelirdi, halk sokaklara dökülürdü o şekilde yıkılırdı. Halk reaksiyon göstermeseydi Refahyol daha da pervasızlaşacak bu taktirde ordu ve halk el ele verip bu işi bitirecekti. (Röportajın anonsundaki son cümlelerin son kelimelerine yansıyan bu ifadeler bir gün sonra yayımlanan metinde şöyle oldu: ordu ve halkın reaksiyonuyla karşılaşıldı.)" diye cevap vermişti ancak genel itibariyle demokrasi üzerinde durmuş hatta 'çoğunluk demokrasisi' değil daha özgürlükçü olan 'uzlaşmacı demokrasi' yanlısı olduğunu ifade etmişti. Hatta Dervişoğlu'na göre 28 Şubat bir süreç değildi: "28 Şubat bir reaksiyondur, bir süreç değildir. Bugün askerler 28 Şubat'ı devam ettiriyor demek doğru değildir." Dervişoğlu, GATA'nın açılışında İstiklal Marşı şairi Mehmet Akif Ersoy'u araplıkla suçlayan, islam ilk ve en önemli savaşı olarak kabul edilen Bedir Savaşı'nı katılım açısından değerlendirirerek küçümseyen Tuğgeneral Yalçın Işimer'i 'tasvip etmediğini' de açıkladı. (Genelkurmay Başkanı Org. Hüseyin Kıvrıkoğlu'nun bu röportaja verdiği tepki 27 Aralık 99 tarihli Radikal Gazetesi'ne yansıdı: "Salim Dervişoğlu'nun Hürriyet'teki sözlerini okudum. Sonra da kendisini arayarak uyardım. Dedim ki, 'Daha zaman erken, durup dururken TSK'yı malzeme yapmayın.' (Bu haber genelkurmayca içeriğin çarpıtıldığı gerekçesiyle yalanlandı) Çevik Bir ise gazetede yayımlanan sözlerinin 28 Şubat süreci bağlamında çarpıtıldığını öne sürerek, duyuları haftalar öncesinden yapılan Marmara Gurubu Toplantısı'ndaki konuşmasını ve yine önceden kararlaştırılan Mehmet Ali Birand ile yapacağı röportajı iptal etti.

6- 21 Ekim 99'da Kültür eski bakanı, Ankara Üniversitesi İletiim Fakültesi  ğretim  yesi ve gazeteci yazar Prof. Dr. Ahmet Taner Kışlalı, evinin önünde aracına konulan bombanın patlaması sonucu hayatını kaybetti. Bu noktada önce menfur suikastın oluş sürecindeki genel görüntüyü çizeceğiz. Suikastın gerçekleştiği süreçteki Türkiye şöyleydi:

-AB'ye üyelik konusunda Türkiye'ye yeşil ışık yakıldı. Depremle başlayan dostluk nedeniyle Yunanistan'ın yumuşaması da umutları artırdı. Türkiye'yi Avrupa'dan koparmak isteyen aynı el tarafından Gökçeada'daki bir Rum'un evininin yakılması da amacına ulaşmadı.

-Yargıtay Başkanı Sami Selçuk'un, 'demokrasi ve sivil anayasa' başlıklı konuşmasının yankıları sürüyordu. (Selçuk'un en çarpıcı cümleleri ş nlardı: Ülkeme bakıyorum. Sırtını birbirine dönmüş iki Türkiye. Uzun soluklu düşündüğümüzde ve ileri toplumların tarihleriyle karşılaştırdığımızda, efsanevi bir kurtuluş savaşını başaran, Cumhuriyeti kuran, onca travmalara karşın demokratik sabır ve erginlik sınavından yüz akıyla çıkan, ekonomik ve kültürel dinamikleriyle dışa doğru patlayan, yayılan, genişleyen bir halk. Dipdiri, capcanlı, hep ayakta. Gerçekten büyük bir halk bu. Böyle bir halkın çocuğu olmak bana kıvanç ve umut veriyor. Bu birinci Türkiye'dir, doğru ve gerçek Türkiye'dir. Atatürk'ün kafasındaki bu Türkiye'dir. Buna karşılık, her şeyi geriden izleyen, kendisinin üretilip devletleştirdiği yazılı hukuka göre halkıyla mahkemelerinde s rt şen, halkına güvenmeyen, hep içe doğru patlayan, yayılan, genişleyen, birinci Türkiye'ye yetişemeyen, hastalık irisi hantal bir devlet. Bu ikinci Türkiye'dir, yanlış ve  yk nmeci Türkiye'dir. Atatürk'ün tasarladığı Türkiye bu değildir. Gönül isterdi ki; ülkemiz sık sık demokrasi g   ğ  altında kıvranan bu ikinci Türkiye'yle, Sokrates'siz, Descartes'siz, Nobel'siz üçüncü bine girmesin. Ama işte giriyor.)

-Bak -Ceyhan konusunda BP-Amoco negatif çabalarına son verdi ve Türkiye'nin tezini desteklediğini açıkladı. Gelişme büyük bir sevinçle karşılandı.

-Meclis'ten Başbakan Ecevit'in 'Bu hanıma haddini bildirin' sözü ve DSP gurubunun protestolarıyla kovulan ve vatandaşlıktan  ıkarılan Merve Kavakçı'ya gece yarısı baskına giden savcı Nuh Mete Yüksel'e başta cumhurbaşkanı ve başbakan olmak üzere sert tepki gösterildi. Yüksel hakkında adalet bakanlığınca soruşturma açıldı. (Soruşturmanın akıbeti şöyle oldu: Müfettişler Yücel'in görevden alınmasını öngördü ancak Hakimler Yüksek Kurulu aksi yönde karar verdi.)

*Üniversitelerdeki başörtüsü yasağı giderek duygusal bir atmosfer büründü. MHP'nin girişimleriyle çözüm çabaları hız aldı.

*Yalçın Işimer'in Gata'nın açılışında Mehmet Akif Ersoy hakkında sarf ettiği sözleri genelkurmay sahiplenmedi.

*17 Ağustos depremiyle sivil inisiyatif kutsal devlet anlayışının önüne geçti.

*28 Şubat'ın savunucuları kamuoyunda en çok yıpranan isimler oldu. Bunlardan bazıları şöyle:

YÖK Başkanı Kemal Gürüz: İmam Hatip ve tüm meslek liseleri mezunlarının üniversiteye girmesini zorlaştırarak dünyadaki eğitim anlayışının özüne ters bir gelişmenin mimarı olurken binlerce meslek liseliyi mağdur etti. Bu tartışmaların ardından sınav sorularını çaldırması sebebiyle yıprandı. (Ancak Demirel, MHP ve ANAP'ın tepkisine rağmen 99 Aralık'ında Gürüz'ü tekrar YÖK Başkanı olarak atadı.) İÜ rektörü Kemal Alemdaroğlu: Baskıcı uygulamalarından ötürü Atatürkçü bilinen bir çok hoca istifa etti. Maliye Bakanlığı Müfettişlerinin yaptığı incelemede üniversitedeki yolsuzlukların tek tek tesbit edildiği basına yansdı. (2004 yılının eylül ayında YÖK, mahkeme kararlarını uygulamadığı gerekçesiyle Alemdaroğlu'nun görevden alınması yönündeki kararını Cumhurbaşkanı Sezer'e iletti. Sezer, 22 Eylül'de Alemdaroğlu'nun rektörlükten alınmasını onayladı. Alemdaroğlu'na sadece İşçi Partisi lideri Doğu Perinçek sahip çıktı.) Kızılay Başkanı Kemal Demir: Depremle birlikte kurumun yıllardır nasıl talan edildiği ortaya çıktı. Demir istifa etmek zorunda kaldı. 71 yaşındaki Yüksel Bozer başkanlığındaki yeni yönetim de fazla dayanamadı ve kurumun kayyuma teslim edilmemesi için 99 kasım ayının ilk günlerinde tüm yönetim kurulu istifa etti. Şoförler Federasyonu Başkanı Derviş Günday: Hakkındaki yolsuzluk iddiaları Meclis'e kadar uzandı. İrtica ile ilgili sert beyanları ile tanınan Barolar Birliği Başkanı Prof. Dr. Eralp Özgen: İş Bankası Hukuk Müşvairi olan Özgen'in bankanın Erol Evcil'e verdiği 150 milyon dolarlık usulsüz kredi için 'usulüne uygundur' raporu verdiği iddia edildi. Türban taktıkları için lise ve ortaokul öğrencilerini polisin coplarına teslim eden Bursa eski valisi Orhan Taşanlar: İçişleri bakanlığı müfettişlerince çetelerle işbirliği yaptığı saptanarak görevden alınması istendi. Taşanlar'ın merkeze atanmasından sonra Tefeci Nesim Malki cinayetinin azmettiricisi olduğu ileri sürülen, Türkbank ihalesine fesat karıştırmakla suçlanan ve bir yıldır Bursa'da yaşadığı saptanan Erol Evcil yakalandı. (27 Ekim 99) Başörtüsü yasağıyla Malatya'yı savaş alanına dönüştüren İnönü Üniversitesi Ömer Şarлак: Sayıştay denetçileri tarafından devleti zarara uğrattığı ileri sürüldü. Türk-İş Başkanı Bayram Meral: Emeklilik yaşı ile ilgili çıkan kanuna karşı koymadığı için koltuğunu kaybetme tehlikesi yaşadı. (Meral, daha sonra hükümetin ilgi göstermediği bir seçim sonucunda koltuğunu korudu.)

THK Başkanı Atilla Taçoy: İçişleri bakanlığı müfettişleri, yolsuzluklarını belgeledi (Kasım ayının ilk günlerinde devlet THK yönetimine el koydu.) Kışlalı suikastini, İmrallı'da tutuklu bulunan Abdullah Öcalan, yaptığı yazılı açıklama ile "Yargıtay duruşmasının başladığı saatlerde bu olayın meydana gelmiş olması düşündürücüdür. Kürt sorununun

demokratik, barışçıl bir çizgide ve demokratik cumhuriyet çerçevesinde çözülebileceğinin teorisini yapmaktaydı. Uzlaşmayı değil, savaşı isteyen kesim bu saldırıyı yapmıştır." diye değerlendirdi. (Cumhuriyet, 11 Kasım 99) İlk günlerde suikastın sorumlusu ilan edilen IBDA-C'nin ikinci adamı Hayrettin Soykan Milliyet Gazetesi'nden Ruşen Çakır'ın sorusu üzerine "Suikast kimin işine geliyorsa onlar işlemiştir." dedi. 23 Ekim 99'daki cenaze törenine askerlerin tam kadro katılmasının ardından 'irtica ile sert mücadele yapılacak' yönündeki haberler yine gazetelerde yer almaya başladı. 25 Ekim tarihli Milliyet Gazetesi 'İrtica Operasyonu' başlığı altında, 'MGK'nın baş gündemi Kışlalı'nın öldürülmesi ve irtica. Aşırı dinci 500 bürokrat takipte. Masaya türban eylemleri ve arkasındaki güçler de gelecek." sözlerine yer verirken Radikal gazetesi generallerin cenazeden sonra bir araya gelerek saldırıyı radikal İslamcıların provokasyonu olarak değerlendirdiklerini ve siyasileri irticayla mücadelede yavaş davranmakla suçladıklarını ileri sürdü. Radikal gazetesi bir gün sonra da bir komutanın taziye ziyaretinde 'İnşallah anılar' dediğini iddia ederek bu sözleri manşetine taşıyordu. İsmet Berkan imzalı haberde askerin 28 Şubat'ın sert günlerine geri dönülmesini istediği vurgulanıyordu. Bu arada Kışlalı suikastı çerçevesinde yapılan baskınlar sonucu bir örgüt saptandı: Selefiler. MGK'ya birkaç gün kala küçük haber şeklinde verilen adı geçen örgütle ilgili haberler MGK günü büyük gazetelerin hemen hepsinde genişçe tekrar yer aldı. Ancak MGK'da bazı yayın organlarının yansıtmak istediği gibi görüntü çizilmedi. Önceliği 17 ağustos ve 12 Kasım depremzedelerine neler yapılması gerektiği ve Kışlalı suikastının faillerinin bulunması çabaları aldı. Bu noktada son olarak Milliyet Gazetesi'ne göz atılmalı: Radikal Dinci terör örgütü Selefiler'e bir astsubayın taktik, 'bir özel timcinin ise atış ve silah eğitimi verdiği ortaya çıktı. (26 Kasım 99)

7- Ertuğrul Özkök, dönemin olağanüstü özelliğini ve Çevik Bir'in rolünü 27 Nisan 99'da köşesinde şöyle belirledi: Dünya Gazeteler Birliği dünyanın önde gelen yayın kuruluşların sahiplerini bir araya getiren önemli bir kuruluş. Bu kuruluş 12 Haziran günü İsviçre'nin Zürih Kentin'de bir konferans topluyor. Bu toplantı sırasında tanınmış birçok gazete yöneticisi ve editör bir araya gelecek. Katılanların hepsi medya kökenli. Evet, medya sektörünün bu önemli toplantısına Türkiye'den davetli edilen tek kişi var. Birinci Ordu Komutanı Orgeneral Çevik Bir. Öteki davetlileri bırakın asker olmayı sektör dışından bile kimse yok.

8- 26 Ekim 99'da bir basın toplantısı düzenleyen Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Vura Savaş, IBDA-C örgütü ve Akit gazetesince hedef gösterildiği için can güvenliğinin

tehlikede olduğunu belirtti ve inanılmaz taleplerde bulundu. Radikal gazetesinin "Başsavcı şaşırmış" manşetiyle ağır bir şekilde eleştirerek verdiği haberde bu istekler şöyle özetlenmişti: "Sansür gelsin, izinsiz telefon dinlensin, mektuplar açılsın." Savaş, şöyle diyordu:

1- TCK'ya 163. madde benzeri bir hüküm konulmalı. Yunan basın yasası örnek alınmalı.

2- Hükümete sansür yetkisi verilmeli. Hakim kararı olmadan telefon dinlenebilmeli.

3- Teröre karşı Avrupa'daki mevzuat alınmalı. Teröristler askeri cezaevine girmeli.

4- Politikacılarımız 312. maddeyi kaldırmaya çalışmamalı, başörtü eylemlerini kışkırtmamalı.

Savaş toplantıda Meclis'i şöyle suçluyordu: "Meclis'in açıkladığım önlemlerin bir tekine bile aldırmayacağını, yangına körükle gideceğini biliyorum. Bu yüzden terör artarak devam edecek, faili meçhul cinayetlerin çoğu aydınlanmayacak."

Bu ağır ithamlar medyada yoğun şekilde eleştirildi. Sabah'ın 'Savaş muhtırası', Milliyet'in 'Yüksek Gerilim', Hürriyet'in '24 saat kala' manşetiyle verdiği olay medyadaki kalemler tarafından bombardımana tutuldu. Savaş'ın söylediklerine aynen katıldığını söyleyen Emin Çölaşan, İsmet Solak ve Güngör Mengi gibi birkaç istisna kalemi çıkarırsak başsavcı kimseden destek bulamadı. Güngör Mengi şöyle diyordu: Savaş'ın konuşması, yargının siyasete güvenini kaybettiğini gösteren ilk konuşma değil. Ama bu son çıkış, siyasi bunalımı devlet bunalımına dönüştürecek kadar vahimdir. Bugünkü Milli Güvenlik Kurulu'ndan başlayarak "alarm hali"nin gerektirdiği ciddiyet ve sorumlulukla sorunlar ele alınmalıdır. Çünkü şu andaki şartlar, sadece rejim ve halk düşmanlarını sevindiriyor! Ertuğrul Özkök, "Hepsine katılmam mümkün değil" diye yazdı. Tufan Türeñç, "gergin ve geren üslup ' tanımını layık görürken Cüneyt Ülsever, 'Açık toplum düşmanları'nın çıkışı olarak niteledi bu konuşmayı. CAN DÜNDAR, "Baskı rejimi"ne doğru... başlıklı yazısında "Tam da beklenen oldu ve Kışlalı suikastının asıl amacının Türkiye'nin demokratikleşmesinin önünü kesmek olduğunu söyleyenlere hak verircesine otoriter bir yönetimin manifestosu yayınlandı." dedi. Milliyet'ten Hasan CEMAL, şöyle çıkıştı: "Başsavcı Vural Savaş'ın açıklaması sanki ihtilal bildirisi... Diyor ki: "Bu parlamentodan bir şey çıkmaz!" Peki ama bu parlamento daha altı ay önce seçim sandığından çıkmad mı? Ne yapacağız bu parlamentoyu? Üstüne çarpı mı koyacağız? Kim koyacak? Çare, rejimin içinde kalmaktır!"

Ve diğer yazarlardan kısa pasajlar:

Umur Talu(Milliyet): Anlaşılan o ki, çeşitli kesimler bu ülkeden beklentilerini içerid "sürekli savaş" durumuna ayarlı kurmuşlar. Patlayan her bomba, nerede imal edilmiş olursa olsun, otomatikman onların da patlamasına ayarlı. Türkiye, yitirdiği zamanını da, enerjisini de, kaynaklarını da, yitirdiği canların önemli bir kısmını da akıl ve çağdaş ölçülere başvurmak yerine, bu düşmanlık histerisine kapılarak kurban verdi.

İsmet Berkan(Radikal): Başsavcı özgürlüklerin daraltılmasını talep ediyor. Türkiye'nin gerçek gündemi bu değil.

Mehmet Y. Yılmaz(Radikal): Savaş'ın açıklamaları yaşamını adalet sistemi içerisinde geçirmiş biri açısından talihsizliktir. Başsavcı'nın Kışlalı'nın öldürülmesi ile toplumda yükselen nefret ve hassasiyeti kişisel hak ve özgürlüklerin budanması için fırsat olarak gördüğü anlaşıyor ki bu da en hafif deyişle 'fırsatçılık'tır.

9- Hürriyet'ten Faruk Bildirici Çevik Bir'in yurtdışından gelen çeşitli kişileri kabul ettiğini ve siyasi görüşlerini açıkladığını yazarken Ali Şen, ordudaki yeni değişimi şöyle yansıttı: "Kıvrıkoğlu, ülke dışından gelen sivil ziyaretçileri kabul etmiyor. (5 Aralık 99, Sabah)

10- 11 Kasım 99'da Rumeli Yönetici ve İşadamları Derneği'nce (RUYIAD) Ceylan Intercontinental Otel'de düzenlenen toplantıda konuşan Çevik Bir, Cumhurbaşkanlığı seçiminin halkoylamasıyla yapılması durumunda aday olabileceğini açıkladı. Bir, "Her şey halkımızın hür iradesine bağlı. Böyle bir sorumluluk olduğu zaman hiçbir Türk vatandaşı kaçamaz" dedi. Bir, bir gazetecinin "28 Şubat süreciyle" ilgili sorusu üzerine, "28 Şubat" konusunun kişiselleştirilmesini onaylamadığını kaydederek, "Görevim itibarıyla ben o sırada konuşmacı durumundaydım. 28 Şubat TSK'nın değil, Türk halkının her ferdinin birlikte yaptığı, Cumhuriyete karşı bir irade gösterilmesi konusunda alınan bir ortak tedbirdir. 28 Şubat'tan önce Cumhuriyete karşı bir irade mevcuttu. Bu karşı irade ne tarafa giderdi, onun konusunda ben bir şey söylemek istemiyorum. Türk Silahlı Kuvvetleri "28 Şubat" için herhangi bir mücadelede bulunmadı, parlamentonun İç Hizmet Kanunu'nda verdiği görevi yerine getirdi." diye konuştu. (Bir, aralık ayının ilk gününde CNN Türk'te Mehmet Ali Birand'ın sorularını cevaplarken "28 Şubat geçti. Bundan sonra böyle bir sürecin yaşanacağına inanmıyorum. Artık 28 Şubatı yeniden yaşatacak cumhuriyete karşı belirecek iradelerin olmayacağını düşünüyorum." dedi. Bir, 2004 yılının eylül ayında ise İtalyan La Repubblica gazetesine şöyle diyecek: "Ordunun artık Türkiye'de siyasi hayata müdahale etmesi

sözkonusu değil. Zaman değişti, Türkiye olgunlaştı.") Bir'in cumhurbaşkanı adaylığı medyada beklenildiği gibi karşılanmadı. Sürecin ateşli günlerinde arkasında coşkulu bir medya bulan Bir'in -bir kaç yazar dışında- artık destekçisi yoktu. Medyadaki bazı kalemlerin düşünceleri ise şöyleydi:

Milliyet

Fikret Bila: Bir'i cumhurbaşkanı adayı seçerek ve destekleyecek bir çoğunluk zor görünüyor. Koşullar böyle... Buna karşın Çevik Paşa'nın bir takım gizli -kapaklı himayeler aramadan- bir takım çıkar bağları kurmadan doğrudan adaylığını açıklaması takdir edilecek, samimi dürüst bir davranıştır.

Doğan Heper: Çevik Bir'in adaylığı sayesinde bu arada belki 28 Şubat da ülke genelinde test edilmiş sayılacak.

Melih Aşık: Çevik Bir paşa bir cumhurbaşkanı adayı olarak beklenen sınavı veremedi. Mesela, kötü niyetli olmayan bir soruya aşırı tepki gösterdi.

Derya Sazak: Sivil yaşama alışmanın en zor yanı 'Kingmaker'ların alkışlarına kulak tıkayabilmektir. Dolduruşa gelmeyin paşam!

Hasan Cemal: O toplantıdaki performansı, kendi iddiaları açısından iyi sayılmazdı. (Çandar'ın yazısının konuyla ilgili bölümünü alıntıladıktan sonra) Evet Çevik Paşa, iki meslekdaşım Birand'la Çandar o tarihlerde çok haksız, çok ağır bir iftirayla karşı karşıya kalmışlardı. Bu olayın da açıklığa kavuşturulmasını gazeteci milleti sizden bekliyor.

Taha Akyol: Çevik Bir'in gazeteciler hakkında 'kara listeler' hazırlayıp "Falan kalemler yazmayacak" dediği... (17 aralık 99)

Hürriyet

Oktay Ekşi (2 Aralık 99): Gazeteciler hakkında dosya tutturma, beğenmediği gazetecilerin askeri tesislere girmesini yasaklama, kızdığı gazetecilerin kovulması için bazı işverenlere baskı yapma gibi, hiç bir demokrasinin ve hiç bir hukuk devletinin kitabında bulunmayan

karar ve uygulamaların arkasındaki isim olduğunu uzun zamandır duyuyoruz... Bir, bizza açıkladığı gibi siyasi parti kurar, hele bir de iktidara gelirse, ülkenin her tarafındaki duvarlara "Partiye (veya lidere) sadakat şerefimizdir" diye yazdıracak mı?

Fatih Altaylı: Yeni cumhurbaşkanı adayımız hayırlı olsun. Çevik Paşanın cumhurbaşkanı olmak için fiziksel bir avantajı var gerçekten. Ancak kimyasal intibalarım pek hoş değil. Seçilseniz ilk üç icraatınız ne olur?' sorusunu şahsına yönelik bir komplo olarak algıladı. Soruyu soran Murat Birsel'i bir güzel haşladı. (Altaylı 2 Aralık'ta da şöyle yazdı: "Paşa adaylığını Ali Şen'in düzenlediği bir toplantıda açıkladı. İlginç. Ali Şen adı ilginç. Burada yazdım. Ali Şen Türk ordusuna Rus malı helikopterler satmış ancak parayı alıp Ruslar'a vermeyince helikopterler parçasızlıktan uçamamıştı. Orduya kazık atan adamın toplantısında konuşmacı emekli bir paşa. Haydaaaa! (Ali Şen bu olayı yalanladı.) Hadi diyelim ki, Çevik Bir olaydan habersiz. Peki adaylığını açıklama biçimine ne demeli. Ali Kırca "Cumhurbaşkanlığına aday olurlmusunuz" diye soruyor. Paşa şöyle bir düşünüyor ve "Evet" diyor. Olaya bakın. Ali Kırca olmasa Çevik Bir gibi bir cumhurbaşkanından mahrum kalacağız. Bu arada komiklik bu kadar da değil. Daha önce Çevik Bir yüzünden işinden olan Mehmet Ali Birand, Bir'le ropörtaj yapıyor. Ve soruyor: "Staffınız var mı?" Bir, Birand'ı fırçalamıyor. Bu soru Birsel'in sorusundan daha tehlikeli. Ama paşa bu kez olgun. "var" diyor. Nerede acaba? Evde buzdolabında mı? Yoksa banka kasasında mı?)

İsmet Solak: Çevik Bir bu Meclis'ten oy alamaz, bu kesin. Ama halktan alır. (Solak'ın bir sonraki yazısı: 28 Şubat sürecinin onru ve kıvancıyla yaşayan bir emekli orgeneralin devletin başkanlığı seçimine girmesi neden yadırganıyor ki?)

Ertuğrul Özkök: Eğer TBMM 'etliye sütlüye dokunmayan, işlerine burnunu sokmayan' bir adayı cumhurbaşkanlığına seçmeye kalkarsa bunu 7 yıl boyunca halka anlatamaz. Bu da TBMM'nin itibarını zedeler. O nedenle kim ne derse desin, Meclis dışındaki iki aday, Türkiye'de cumhurbaşkanlığı seçiminin çitasını yükseltmiştir.

Cumhuriyet

Cüneyt Arcayürek: Türkiye artık bugünkü kadrolara oranla daha genç kuşaklar tarafından yönetilmeyi hak kazanmadı mı? Çevik Bir ışığı yaktı. Yeni liderlere yol açınız.

Sabah

Güngör Mengi: Çevik Bir'i siyasete hazır görmedim. Önce amaçlarını netleştirmesi lazım.

(Mengi Cumhurbaşkanı Demirel'in bir yılın muhasabesini yaptığı basın toplantısında 28 Şubat'a sahip çıkması ve sürecin son bulmadığını açıklaması üzerine de şöyle dedi: "Demirel, '28 Şubat süreci son bulamıştır' diyerek şansını artırmak istedi. Ama bu ince

politika geri tepecektir. Çünkü '28 Şubat' damgasının örttüğü askeri tehdit artık geçerli değildir. Hem özde değildir hem de Türkiye'nin demokratik geleceği artık irtica tehdidine dönük kısıtlamalara değil, Avrupa Birliği'nin özgürlük normlarına endekslidir.")

Hıncal Uluç: Kararını açıklamak için seçtiği yere bakın. Ali Şen'in yönettiği bir toplantı. Paşam öyle bir yanlış yaptın ki, değil cumhur, Kadıköy Belediye Başkanı seçilme şansın kalmadı. Sakın heveslenme.

Zülfü Livaneli: Macera kısa sürdü. Bence vakıf kurması daha hayırlı.

Ahmet Vardar: Askerlerin üniformayı çıkarsalar da sivil hayata dönebilmeleri çok zor.

Ali Şen: Bugün sokağa çıkıp sorsanız Bir'in liderliğine itiraz edecek çok az vatandaşımız çıkar. Yeni bir lider doğuyor. Halkın peşinden gideceğine inandığım bir lider.

Cengiz Çandar: Can Ataklı, bir süre önce Öküz Dergisi'nde yayımlanan söyleşisinde bir generalden söz ediyor ve 'bu general Sakık'ın ifadesine kendi yazdığı metni ekleyerek Çandar ve Birand'ı suçladı; bu metin yayınlanmadığı takdirde gazeteyi batırmakla tehdit etti

diyordu.' diyordu. Bu generalin Çevik Bir olduğunu çeşitli gazeteler yazdı. Bir çıkıp 'Hayır

bu general ben değilim' demezse basın tarihimizdeki en çirkin komployu o vakit sahip olduğu silah baskısıyla yapan bir kişi olarak şaibe altında kalacaktır."

Akşam

Hulki Cevizoğlu: Dönemin Genelkurmay Başkanı emekli orgeneral Hakkı Karadayı, "28 Şubat'ı askeri hareket olarak düşünürseniz yanlış olur. Halkı uyandırmak için bir operasyondur. Buna operasyon demek de doğru değil. Bir yasal hizmettir." diyor. Bende 28 Şubat'ın diğer önde gelen isimlerinin de görüşleri var. Ancak onları bu yazıya koymadım. Koysaydım Çevik Bir kendine dirsek atılmış sayabilirdi.

Star

Engin Ardiç: Omuzun kalabalık olduğu sürece yaltaklanır bunlar, bizler gibi takım elbiseyi giydiğin anda arana dolanıverirler. Her koca paşam hey, tanı Türk basınına tanı da üzü... (4 Aralık)

Radikal

Yıldırım Türker (5 Aralık): Paşa üniformalıyken yeterince eleştirelbilseydi belki şimdi orta

yerde böyle keyifle parça parça edilmezdi.

Eleştiriler giderek sertleşti. Hatta Can Dündar Sabah'taki 26 temmuz 2000 tarihli yazısında

Faruk Bildirici'nin kitabına dayanarak Bir'i işkence yapmakla suçladı; eski MİT'çi Mehmet

Eymüre dayanarak ise Apo operasyonunu sekteye uğratan asker olmakla itham etti. (28 Şubat'ın kudretli paşası Çevik Bir, 12 Haziran 2004'de ise MHP'li Ahmet Çakar'ın ağır sözlerine muhatap olacaktı. Avrasya Bir Vakfı'nın ABD'nin ortaya attığı Büyük Ortadoğu

Projesi ile ilgili düzenlediği toplantıda Bir'in projeyi savunması üzerine Çakır, ayağa kalktı. Sesini yükselterek "Türk Silahlı Kuvvetleri'nde görev yapmış bir komutan olarak, müstemlekelere yönelik hayırlanmış böyle bir proje karşısında nasıl olur da yapacak başka bir?ey yok diyebilir?" dedi. Çakır'ın ses tonuna ve sözlerine sinirlenen Bir ise, "Sesini yükseltme ben de yükseltmeye başlarsam iş başka şeye döner. Heyecanlanmaya gerek yok. Ben heyecanlanarak çok şey kaybettim." ?eklinde karşılık verdi.)

Tüm bunlara Çevik Bir, İsmet Solak'ın 4 Aralık'taki yazısında cevap verdi: "Kin kusanları bir süre izleyeceğiz. Hemen açığa çıktılar. Diğerlerinin de tıynetleri görüldü. Bunların dinle, imanla, Allah'la ilgileri yok. Sırf menfaatleri para. Çağdışı kalmış kafalar... Diğerleri de kinlerini kusuyor, hepsi bu!.." Solak, yazısına araştırmacı yazar Ercan Çitlioğlu'nun şu değerlendirmesini de aldı: "Riyakarlık içlerine işlemiş arkadaş. Şu an Çevik Bir'i görseler yine yağ çekerler, sırtışıp takla atabilirler."

(Genelkurmaybaşkanı Org. Kıvrıkoğlu, Bir'in adaylık açıklamasını 27 Aralık 99 tarihli Radikal gazetesinin manşetine yansıdığına göre şöyle değerlendirdi: Cumhurbaşkanlığına aday olduğunu açıklamasının ne zamanı, ne mekanı, ne de açıkladığı şahıslar doğru. Tasvip etmiyorum, böyle bir yola başvurmaması gerekirdi. (Bu haber genelkurmayca içeriğin çarptırıldığı gerekçesiyle yalanlandı) 12 Eylül'ün Mimarı Kenan Evren de 22 Eylül 2000 tarihli Sabah Gazetesinde bu girişimi, "Çevik Bir gaza geldi' diye yorumladı.)

11- Dönemin Deniz Kuvvetleri Komutanı Güven Erkaya, Kanal 6'da yayımlanan 'Eğrisiyle Doğrusuyla' adlı programda (17 Kasım 99) sürecin sebebini ilginç gerekçelere

bağladı: "Erbakan İran'a ve Ortadoğu ülkelerine yaptığı ziyaret sırasında uçakta içkiyi yasaklamış, ayrıca gittiği yerlerdeki ülkelerde kaldıkları otellerin mini barları da kaldırılarak içki içilmesi engellemişti. Sincan Belediye Başkanı Bekir Yıldız da Belediye sınırları içinde içki satılmasını ve yılbaşında hindi satılmasını yasaklıyordu. Biz bu kararları almak zorundaydık."

12- Faruk Bildirici, Hürriyetteki 'Çevik Bir portresi' başlıklı yazı dizisinde şu ilginç ayrıntılara yer verdi: Washington darbe istemiyordu. ABD Dışişleri Bakanı Madeleine Albright, 13 Haziran günü, bu mesajı açıkça dile getirdi; "...sorunların demokratik bir çerçeve içinde çözülmesi gerekli..." Albright'ın bu mesajı ertesi gün Milliyet Gazetesi'nde "Krizle ABD mesajı" başlığıyla duyuruldu;(14 Haziran 97) "Ankara'ya demokratik düzenin dışına çıkılmaması gerektiğini bildirdik." Bir, bu habere sinirlendi. Milliyet yönetimini aradı. Albright'ın açıklamasının neden bu kadar büyütüldüğünü sordu. Daha yanıt almadan

bağırmaya başladı: "Şimdi oraya da mı iki general göndermem gerekiyor..." Bir gün sonraki Milliyet gazetesinde 'Refahiyol'un sonu' manşeti ve 'ABD: Türkiye'nin içişlerine karışmayız' başlığı dikkat çekiyordu.

13- Eski RTÜK Başkanı, 16.5 yıl boyunca Köşk'ün basın danışmanlığını yapan Ali Baransel Radikal gazetesine (6 Aralık 99) şu çarpıcı açıklamaları yaptı: Evren hayatta olan insanlarla ilgili henüz yazmadı. Bana 'notlar hazır. Ben öldükten sonra bunlar mutlaka değerlendirilsin' dedi. Evren bir sürü köşe yazarının övgülerini çekmecede saklıyor. Onları da yayınlar. Açın dönemin gazetelerini övgülerini göreceksiniz. Evren paşa, "TSK, İç hizmet Kanunu'nun 'cumhuriyeti koruma ve kollama' hükmüne göre davrandı. 12 Eylül silahlı Kuvvetler'in kendi iradesiyle gerçekleştirdiği bir şey değil. Toplumun büyük kesimi bunu istedi. Basın köşe yazarlarıyla bizi destekledi. Üniversite ve sivil toplum örgütlerinin de büyük bölümü böyle davrandı.' diyordu." Baransel'in tecrübelerine dayanarak yapacağı önemli bir itirafı da var: Ben bunları 35 yıllık birikimimle söylüyorum. Sözlü ve yazılı basında hizmetlerim oldu. Bürokrat olarak devletin üst kademelerinde görev aldım. Askeri biz davet ediyoruz, ona biz alkış tutuyoruz. Ne zamanki asker demir eldivenleriyle geliyor, rahatsız oluyoruz.⁷³

⁷³ Karalı, s. 247-260

9.2.2 Genelkurmay'dan Kutan'a Cevap

17 Ocak 2000'de güvenlik kuvvetleri, Beykoz'da bir villaya düzenledikleri ve bir çok Tv'nin canlı yayımladığı baskınla Hizbullah'ı çökertti. Örgütün lideri Hüseyin Velioğlu 32 kurşunla ölü olarak ele geçerken örgütün Marmara bölge sorumlusu Edip Gümüş ve askerî kanat sorumlusu Cemal Tural sağ olarak yakalandı. Ardından itiraflar geldi ve kaçırıldıktan sonra öldürülerek evlerin bodrumuna gömülen onlarca ceset ortaya çıktı. Bunlar arasında bir süre önce kaybolan Zehra Eğitim ve Kültür Vakfı Başkanı İzzettin Yıldırım, Mehmet Kanlıbıçak, M. Şehit Avcı Şafak Otomotiv sahipleri Mehmet Salih Dünder ve Malki cinayeti soruşturması çerçevesinde gözaltına alındıktan sonra serbest bırakılan ve yaklaşık 4 aydır kendisinden haber alınamayan Mehmet Sümbül de vardı. Kamuoyunda 'İslamcı feminist' olarak tanınan Gonca Kuriş'in cesedi de bu vahşet evlerin birinde çıktı. Bu olayın başlangıç tarihiyle İran Dışişleri Bakanı Kemal Harrazi'nin ülkemizdeki gezisi aynı günlere rast geldi. Başbakan Ecevit tarafından da kabul edilen Harrazi, ülkemize önemli bir jestte bulunuyor, 'Türkiye'nin ülkemizden alamadığı gaz için 1 Ocak 2000'den itibaren her gün ödemesi gereken 250 bin dolar tazminattan Temmuz 2001 yılına kadar vazgeçtik.' diyordu. Dışişleri Bakan İsmail Cem ile Harrazi arasında, bakanlar, müsteşarlar ve ekonomi birimleri arasında siyasi istişare mekanizmasının oluşturulmasına ilişkin mutabakat zaptı da bu sırada imzalandı. Bu iki zıt süreç içerisinde medyanın tavrı ise ilginçti. Hizbullah ve İran arasında her ne kadar bağ kuran yazı ve haber olduysa da genel itibarıyla ilişkileri zedeleyecek düzeye ulaşmadı. Sincan olayları nedeniyle büyükelçi ve konsolosa takınılan tavrı hatırlanırsa önemli bir yaklaşım farkı olduğu açıkça görülüyordu. Lakin medyadaki bazı yazarlar bu süreci başka yönde gerdiren bir gelişmeye imza attı. Başta Hürriyet'ten Ertuğrul Özkök, Sabah'tan Güngör Mengi ve Milliyet'ten Hasan Pulur olmak üzere bazı yazarlar baskınla ortaya çıkan vahşetin 28 Şubat'ın haklılığını ispatladığını ileri sürüyordu. Özkök, şöyle diyordu: "28 Şubat 1997 tarihindeki MGK kararları belli çevrelerce maksatlı olarak sürekli tartışma konusu yapılarak önlenmeye çalışılıyor. Ancak, son günlerde meydana gelen olaylar ve ortaya çıkan bazı gerçekler, TSK'nın bu konudaki hassasiyetinin ne kadar haklı olduğunu bir kez daha göstermiştir. TSK, Hizbullah terör örgütüne karşı yürütülen operasyonları yakından izlemekte ve ortaya çıkan vahim tablo karşısında sağduyu sahibi kamuoyunun haklı endişelerini paylaşmaktadır." Özkök'e tam destek verdiğini açıklayan Sabah başyazarı Güngör Mengi "28 Şubat devletin ve toplumun uyandırılması yolunda ordunun rejime yaptığı büyük bir hizmet olarak tarihe geçmiştir." diyordu. Özkök'ün daha sonra 'dengesiz davranmakla'

suçladığı başka bazı yazarlar ise bunlara cevap verdi elbette. Örneğin Sabah yazarı Cengiz Çandar, şöyle dedi: "Hizbullah'ı palazlandırıp, bir cinayet makinesi haline dönüşmesinde başrolü oynayanlar 28 Şubat'ta ne rol aldılar. Bir hafızanızı yoklayın bakalım. Susurluk üzerine 28 Şubat'ın gelmesiyle örtbas edilmedi mi? Üstelik 28 şubat hukuk dışına çıkılmasının kanun ihlalinin bizzat üniformalı bir gurup tarafından yapıldığını unuttuk mu? Yayını kanunen yasak olan MGK kararları çarşaf çarşaf gazetelerde yayımlanmadı mı?" Taha Akyol, "28 Şubat'ın 'irtica dediği türden bir olay değildir Hizbullah... Zaten irtice brifglerinde imam hatipler, Kur'an Kursları, Refah'ın oy tabanı, irtica sermaye gibi konuları işlenmiştir." ; Hürriyet yazarı Rauf Tamer, "İrtica brifinglerinde Hizbullah'tan bahsedildiğini hatırlamıyorum." diye yazdı. Umur Talu ise 21 Ocak'ta, Soner Yalçın'dan naklettiği önemli bir notu yazısına aldı: "MIT müsteşarı Teoman Koman'ın emekli olmasından önce(MIT müsteşarlığından sonra jandarma Genel Komutanı olmuştu) Hizbullah'ı sormuştuk. Şöyle bir açıklamada bulunmuştu: Hangi Hizbullah? Bir İran'daki Hizbullah vardır. Bir de PKK'nın baskınlarına karşı kendini koruyan, dini inançları kuvvetli vatandaşlar vardır." Koman, bunu sadece kendini arayan Ruhat Mengi'ye günler sonra yalanlarken Demirel'in de aynı çizgide olduğunu İsmet Berkan yazdı: (24 ocak 2000) "Başlangıçta PKK'ya karşı çıkan bir harekettir. Halk korumaya yönelmiş bir harekettir." (Aslında o günlerde tepkiyle karşılaşılan bu yaklaşım yeni değildi sol aydınlardan Uğur Mumcu tarafından kamuoyunun Hizbullah adını bile duymadığı 26 Eylül 1992'de dile getirilmişti: Son günlerde Güneydoğu'da işlenen cinayetlerin arkasında kimler var? Bir sava göre "Hizbullah". Bu savın sahipleri, Hizbullah örgütünün devlet tarafından desteklendiğini, bu cinayetlerin "Kontrgerilla" örgütünce planlandığını, "Hizbullah" adlı İslamcı örgütün bu amaçla kullanıldığını da ileri sürüp, bu örgüte "Hizbulkontra" adını takıyorlar. ..."Kürt Hizbullahı" özellikle son bir yıldır PKK'ya karşı saldırılar düzenliyor. Bu saldırılar, devlet içindeki örgütler, örneğin "Kontrgerilla" olarak bilinen eski adı "Özel Harp Dairesi" tarafından destekleniyor mu? Bunu, bugün için bilmeye ve yazılı belgeye dayanarak kanıtlamaya olanak yoktur. Bazı devlet görevlileri ile bu tür örgütler arasında hiyerarşik düzen içinde ve emir- komuta ile değil, 12 Eylül öncesinde kanıtlandığı gibi bireysel ilişkiler de kurulabilir. 12 Eylül öncesinde kurulan bu ilişkilerin bir kısmı yazılı belgelere dayanılarak kanıtlanmış ve ilişkiler bu köşede yayımlanmıştı. Ancak bu ilişkilerin devletin hangi tepe noktasına kadar ulaştığı ise bir türlü anlaşılamamıştı. Bugün, hükümetin başta Musa Anter cinayeti olmak üzere bölgede işlenen bütün cinayetleri tek tek aydınlatması gerekir. Bu cinayetler aydınlanmaz ve bu saldırılar da böyle sürüp giderse devlet, haklı ya da haksız, yanlış ya da doğru bu tür suçlamalardan kurtulamaz.")

24 Ocak 2000'de Hürriyet yazarı Cüneyt Ülsever olağanlaşma sürecine gölge düşüren -iradesi dışında- bir yazıyı kaleme aldı. Ülsever şöyle diyordu: "Hizbullah'ın gecikmiş infazı tam tersine 28 Şubatçıların esas niyetlerini ayan beyan ortaya koyuyor. Neden daha ilk günden Hizbullah ve benzerlerinin dehşetini ortaya koyan tıpkı bugünü gibi bir konsensüs peşine düşmediler. Neden 28 Şubat süreci ekranlara Fadime Şovlar ile yansıdı? Neden Hizbullah dururken meczup ama kimseye zarar vermeyen Aczmendiler kovuşturuldu? Neden Sincan'da 7 kişiyi potansiyel suçlu olarak gören demokrasi tankları Sincan yerine bu katillerin üzerine sürülmedi?" Krizin fitilini kapatılma davasında sözlü savunmasını yeni yapan FP'nin lideri Recai Kutun'ın Ülsever'in bu yazısını Meclis Grup toplantısında -isim vermeden- alıntılanması yaktı. Kutun, "Sincan'da 7 kişiyi potansiyel suçlu gören demokrasinin balans ayarcıları, tankları Sincan yerine bu Hizbullah katillerinin üzerine neden sürmediler?" diye soruyor ve ekliyordu: "Hizbullah kurulduğunda Güneydoğu Anadolu bölgesinde 'güvenlik kuvvetlerinin haberi olmadan bir kuş uçuşması' mümkün değildi. Başta Güneydoğu bölgesi olmak üzere, 10 yıldan bu yana işlenen faili meçhul cinayetlerin sır perdesi nedir? Bu ülkede 28 Şubat süreci dediğimiz bir siyasete müdahale dönemi yaşandı. Bu dönemde bir sürü irtica brifingi verildi. Bu brifingte böyle bir örgütten bahsedildi mi? Bazı gazeteciler böyle bir örgütten hiç bahsedilmediğini söylüyor." diye konuşuyor, alkış üstüne alkış alıyordu. Bir gün sonra Genelkurmay çok sert bir açıklama yaptı. Bildiride ilk kez bir parti hem de kapatılma davasının sürdüğü bir dönemde hedef gösteriliyordu. Genelkurmay açıklamasında özetle şöyle deniliyordu: "Bu tür açıklamalarda bulunan zihniyetin temsilcileri, Türkiye'deki irticanın kaynağı ve bu seviyeye ulaşmasında en büyük pay sahibi olanlardır. Bu zihniyeti temsil eden siyasi partiler, bugüne kadar Anayasa Mahkemesi tarafından üç defa kapatılmıştır. Böylece, bu siyasi zihniyetin, irticaya destek sağladığı, onun yeşermesine ve gelişmesine imkan verdiği Anayasa Mahkemesi tarafından da tescil edilmiştir. Bu zihniyeti temsil edenlerin, Hizbullah olayını istismar etmelerinde ve saptırmalarında hiçbir haklılıklarının bulunmadığı, bu nedenle suçluluk telaşı içinde oldukları açıkça görülmektedir. Nitekim, bu zihniyeti temsil eden siyasi partiler, bugüne kadar Anayasa Mahkemesi tarafından 3 defa kapatılmıştır. Örtülü gayesi, şeriat esaslarına dayalı bir devlet kurmak olan malum zihniyet, amaçlarına ulaşmada Türk Silahlı Kuvvetleri'ni en büyük engel olarak görmektedir. Türk Silahlı Kuvvetleri, yüce milletin de desteği ile bu zihniyetin amacına ulaşmasına asla izin vermeyecektir." 28 Şubat sürecinde Hizbullah ve IBDA-C terör örgütleri hakkında gerekli uyarıların yapıldığı da belirtilen bu açıklama basında şöyle yer aldı:

27 Ocak 2000 konuya ilişkin gazete haberleri:

Hürriyet: Kaynağı sizsiniz

Milliyet: Fazilet'e muhtıra

Cumhuriyet: İrticanın kaynağı FP

Radikal: Asker çok kızdı Akşam: Fazilet'e muhtıra

Yenibinyıl: Fazilet'e muhtıra

Zaman: Genelkurmay'dan Kutun'a cevap

Yeni Şafak: AB yolunda kaza

Gazetelerin haberlerine, kendi köşe yazarlarından eleştiriler de geliyordu.

Cengiz Çandar(Sabah): Hizbullah'ı 'Alaeddin'in lambası'ndan çıkararak bir canavar halinde ülkemizin her şehrinde cirit atmasında sorumluluğu olanlar nasıl halledilecek? Böyle bir 'devlet yapısı' yanına taktığı üç-beş 28 Şubat ayıplısı 'yazar-çizer takımın boru ve trampet takımı gibi kullanarak, AB'ye giriş töreni' yapılabilir mi?

Gülay Göktürk(Sabah): Minare kılıfa uymuyor. O günleri yaşayan hiç kimse 'irticaya karşı mücadele programı içinde Hizbullahtan sözedildiğini hatırlamıyor. Herkes, büyüyen irticai sembollerini olan Büsküvici Amcaları, kebabçıları, başörtülü kızları, İmam Hatiplileri, Fatih- Çarşamba görüntülerini, Başbakanlık'a iftara gelen tarikat şeyhlerini Fethullah Hoca'nın okullarını çok canlı hatırlıyor ama Güneydoğu'da sokak ortasında satırla odanın doğrayan Hizbullahçılarla mücadele hedefi olarak gösterildiğini hatırlamıyor.Sebep 28 Şubat'ın siyasi programıydı. Hizbullah'ın hedefi 28 Şubat'ı gerçekleştirenlerin Türkiye'nin siyasi haritasını yeniden biçimlendirme amacına yetmezdi. Halk seçtiklerini bir kenara itip direksiyona girebilmek için tehlikenin 'halk içinde olduğunu' Türkiye'nin birinci partisine verilen milyonlarca oyun 'irticai oy' olarak nitelemek, milyonlarca insanı 'iç düşman' ilan etmek gerekiyordu.

Şahin Alpay(Milliyet): 28 Şubat 1997'de Türkiye'de bir din devleti kurulmasına yönelik 'açık ve yakın' bir tehlike söz konusu değildi; bugün de değil.

Ali Bayramoğlu(Yeni bin yıl): Ülkenin 28 Şubat ortamının çatışmalı ikliminden uzaklaşmaya çalıştığı, AB kapılarının açıldığı, kamuoyunun açık toplum talebini ısrarla dile getirdiği şu günlerde bu çıkış son derece talihsiz ve şu günlerde bu çıkış son derece talihsiz ve tehlikeli mesajlar içeren bir çıkış olmuştur.⁷⁴

⁷⁴ Zaman Gazetesi Almanacağı

Ertuğrul Özkök(Hürriyet): Öyle sanıyorum ki, bazı yazarların Hizbullah olayında takındıkları dengesiz tavır, Kutan'ın bu ölçüsüz konuşmasında etkili oldu.

Doğan Heper(Milliyet): Kutan'ın konuşması yanlışlarla ve tahriklerle doludur.

Yalçın Doğan (Milliyet): Demokrasinin arkasına saklanarak, zehir saçmak eski hastalıkları...

Derya Sazak(Milliyet): Yükseliş yıllarında 'ılımlı politika' izlenmesine karşı iktidar ufukta gözükmeye 'kanlı mı geleceğiz, kansız mı göreceksiniz' diyen liderin partisi, seçim meydanlarında 'Ben Hizbullahım' diyenleri Meclis'e taşımamış mıydı? Kutan, genelkurmay bildirisinin hemen ardından bir basın açıklaması yaparak konuşmasının bir köşe yazarından alıntı olduğunu söyledi. Kutan'a göre suçlu bu sözleri tekrarlayan kendisi değil bu sözleri yazan Ülsever'di. Ülsever'in buna cevabı oldukça sert oldu. Ülsever'in vurucu satırlarından bazıları şunlar: "Benim yazımdan kopya çektiniz, önce alkışları topladınız. Sonra da zılgıtı yiyince, titreyen ellerle beni ilahlara kurban etmeye kalktınız! Yaşınıza başınıza, daha önemlisi işgal ettiğiniz makama hiç yakışmadı. Bu şekilde sanki zılgıttan kurtulmuş mu oldunuz Sayın Recai Kutan? Beni muhatap almasını teklif ettiğiniz muhtıradan sonra ben 24.01.2000 günü yazdığım yazımın arkasında aynen duruyorum. Siz nerede duruyorsunuz Sayın Kutan? Bu ülkede birçok insan "demokrasinin başkalarının da haklarını korumak olduğunu" anlamak istemez. Benim gibi bir avuç insan, sizin partinizle fikirdaş olmadığı halde, sizin hakkınızı korumak için 28 Şubat döneminde epey dayak yedi. Ancak bir gerçek var; siz beni sattınız! Gazetecilerden alıntı yaptığınızı söylüyorsunuz, bir parti başkanı olarak sizin hiç fikriniz yok mu? Hep sokma akılla mı hareket edersiniz? (Taha Akyol, 15 Şubat 2000'de konuyu Yılmaz'ın "Devlet Hizbullah'ın bu kadar kök saldığını bilmiyordu." açıklamasına dayanarak tekrar gündeme getirerek şöyle yazdı: BÇG, kendilerinin basına yaptığı açıklamaya göre "sabahlara kadar uykusuz çalışarak" her yerde "irticayı ararken Hizbullah dal budak salmış, bu çapta silahlanmış....) Hizbullah'a, Metris'teki Ibda-C baskınına ve bu beklenmeyen çıkışlara rağmen Türkiye'de güzel şeyler oluyordu... Hatta Ali Kırca bu sıcak gündemin dışına çıkıyor Siyaset Meydanı'na önce Türkiye'yi güldüren üçlüyü (Cem Yılmaz, Beyaz, Yılmaz Erdoğan) ardından Türkiye'deki yabancı öğrencileri ve İbrahim Tatlıses'i konuk ediyordu. Ecevit, Dünya Ekonomik Forumu'na katılmak üzere Davos'a gitmiş

ve bu süreci başlatan Özal' övgüler düzüyordu... Bu tür sorunların AB yolundaki Türkiye'yi gölgelemesine izin verilmemeliydi. Ancak medya bu yönde adım atmakta zorlanıyordu.⁷⁵

30 Ocak'ta Hürriyet, "Kutan'dan şok sözler: Hizbullah suni gündem" başlığı ile çıktı. "Akşam yat, sabah kalk yok Apo, yok Hizbullah, yok Ibda-C... Bunlar ülkenin asıl gündemini unutturmak için bazı çevrelerin yarattığı suni gündemlerdir." diyen Kutan'ın bu konuşması diğer medyada böyle görülmedi. Kutan sözlerinin çarpıtıldığını belirterek şöyle dedi: "El insaf. Sözlerimin böyle anlaşılması için ya söylenenleri anlamamak ya da kasıtlı olmak lazım. Ancak huzur için susacağım, cevap vermeyeceğim." Gerilim, mağlum sürecin sert rüzgarlarına kapı açılması nitekim bir çok köşeyazarı da bu çerçevede görüş belirterek gerilimi soğutma yolunu seçiyordu. Ve Demirel noktayı koydu: "Türk demokrasisinin üzerinde asker gölgesi olduğu izlenimi verilmemeli. Askerlere de bunu söyledim. Ancak onları nefsi müdafaa yapacak durumlara sokmamak gerekir." Ordu da son açıklamasında bu noktaya dikkat çekmişti...

Gerilim düşme eğilimine girerken Arena'nın yapımcısı Uğur Dündar iki kaset yayımladı. Biri yüz yaşının üzerinde bunama safhasına girmiş bir ihtiyarın sözde tarikatı diğeri ise Cübbeli Ahmet Hoca'nın vaazları ile ilgili kaseti idi. Önce Hürriyet Gazetesi'nde aynı gün (1 Şubat 2000) Arena'da verilen habere göre Ahmet ünlü şunları kaydediyordu: "Erzincan depreminden evvel evliya olan birisi gece görüyor. Erzincan'ın üstü meleklerle doldu. Elleri kazıklar yıkılacak binaların üstüne kazık çakıyorlar. Sabah kalktı. Dedi, 'Valiye gideyim. Bu işi haber vereyim de Erzincan'ı boşaltsın.' Milli şef dönemi, vali bunu kabul eder mi? Sakallı, sarıklı, cüppeli adamı kim alır? 'Vali Bey, Erzincan'ı boşalt' dedi. 'Yarın yerle bir olacak.' Vali, 'Alın bu meczubu atın dışarı' dedi. Bu nereden uydurmuş?' Evliya'yı dinlemediler. Erzincan haritadan silindi Durdu durdu turnayı gözünden vurdu. Tam o anda, tam o gecede o saatte ki nereden ne yapıyorken patlattı bombayı? Tesadüf mü? İmam hatiplerin kapatılmasının ve Kur'an kurslarının kapatılmasının Resmi Gazete'deki çıkan kararı ne günmüş. 98, 17 Ağustos. 17 Ağustos 99. 99'un 17 Ağustos'un da ne oluyor? Günü de mi rastlantı? Merkez üssü de mi rastlantı? Saati de mi rastlantı? Burda ince işler var. Allah depreme emretti, şuraya dokun, şuraya dokunma.." Haberde şu cümleler sarf edildi: "CÜPPELİ Ahmet Hoca'nın vaazları baştan sona 'din ticareti' üzerine kurulu. Konuşmalarıyla, müritlerini galeyana getiren hoca, en sonunda da kitaplarını, kasetlerini, afişlerini pazarlıyor. Hoca vaazında depreme yönelik iftiralarını sıraladıktan sonra iyice korkan müritlerine kitabında, 'Göçük altında kalmamanın, ölmemenin duası' olduğunu söylüyor. Deprem kasetini

⁷⁵ Zaman Gazetesi Almanacı

de 'yok satıyor' diyerek, pazarlayan hoca, müritlerine, 'Hoca İstanbul depreminin ne zaman olacağını söyleyecek' diyerek, cemaat toplamalarını istiyor. "28 Şubat'ın yıldönümüne yakın tarihlerde yayımlanan bu haberlerin akabinde Cumhurbaşkanı Demirel'in yorumu şu oldu: 28 Şubat sürecektir.⁷⁶

⁷⁶ Zaman Gazetesi Almanığı

10. DARBELER HAKLI OLABİLİR Mİ?

15 Mayıs 2000 tarihli Hürriyet Gazetesi'nde Ertuğrul Özkök, 'Bir askeri darbe haklı olabilir mi' başlıklı bir yazı kaleme aldı.

Özkök, darbe yönetimi altındaki Pakistan Yüksek Mahkemesi'nin yolsuzluk olaylarının ülkedeki son darbeyi haklı kıldığı yönündeki açıklamalarından bahsediyor ve ilk kez bir mahkemenin darbeye meşruiyet verdiğini kaydediyordu. Özkök, mahkemeye ilgili de şunları kaydediyordu: "Bu karar herhangi bir üçüncü dünya mahkemesinden gelse normal karşılanabilir. Ama Pakistan Yüksek Mahkemesi hala İngiliz hukuk geleneğini sürdüren üst mahkeme müesseselerinden biri. Dolayısıyla onun bir askeri darbeye meşruiyet tanıyan bir karar alması önemli bir 'siyasi içtihat' tartışması başlatabilir. Bu kararı okuduktan sonra aklım ister istemez Genelkurmay Başkanı Org. Hüseyin Kıvrıkoğlu'nun bundan bir süre önce söylediği sözler takıldı. Org. Kıvrıkoğlu, cumhurbaşkanı adayının henüz belirlenmediği günlerde Yolsuzluklarla Mücadele Derneği Başkanı Tefik Diker'i kabul etmişti. Diker, görüşmede Kıvrıkoğlu'nun kendisine "Sizi kabulum yolsuzluklara karşı mücadeleye verdiğim desteğin bir ifadesi olarak yorumlanmalıdır." dediğini anlattıktan sonra en can alıcı mesajını şöyle aktarmıştı: Türkiye'nin önündeki en önemli sorun irticadan sonra yolsuzluklardır." Özkök yazısını şöyle bitirmişti: "Gelin bunun adını açıkça koyalım. Askerler, Türkiye'de bir türlü önüne geçilemeyen yolsuzluk olaylarını artık birinci 'tehdit unsuru' olarak değerlendirmeye başladılar."⁷⁷

10.1. Tibuk'tan Özkök'e Cevap

Yazıya en ağır tepkiye Liberal Demokrat Parti Lideri Besim Tibuk verdi. Tibuk, yazıyı Basın Konseyi'ne şikayet etti. Tibuk, Özkök'ün "Basın Meslek İlkeleri'nden "Şiddet ve zorbalığı özendirici yayın yapmaktan kaçınılır." şeklindeki 13. maddesinin ihlal edildiğini savundu.. Basın Konseyi Genel sekreteri Nilüfer Yalçın dosyayı basın Konseyi Yüksek Kurulu'na sevk ederken sözkonusu maddenin ihlali uyarınca Özkök'ün uyarılmasını istedi. Basın Konseyi kararını 27 Haziran'da verdi: "Yazıda demokrasinin birinci derecede öncelikli meselesinin yolsuzluk olması gerektiği ifade edilmiştir. Yazıda bütünü itibarıyla şiddet ve zorbalık özendirilmemiştir. Yüksek Kurul, Basın meslek ilkeleri'nin 13. maddesinin ihlal

⁷⁷ Hürriyet Gazetesi, 15.05.2000

edilmediği kanaatine ulaşarak şikayetçinin Ertuğrul Özkök hakkındaki 'ŞİKAYETİN YERSİZLİĞİNE' oybirliği ile karar vermiştir."⁷⁸

Bu karara Besim Tibuk'un tepkisi şöyleydi:

-Kararı nasıl karşıladınız?

-Gülüyorum.

-Pes mi ettiniz?

-Uluslararası Basın Enstitü'süne (IPI) müracaat edeceğim.

-Başka..

-IPI'den Türkiye'deki darbeler ve basın ilişkisini araştırmasını isteyeceğim. Ben finanse

edeceğim

-Özkök 'demokrasiden yanayım' diyor bu yeterli değil mi?

-Özkök iki şekilde Türk halkını yanıltıyor. Bir; Pakistan'daki mahkemenin tarafsız olduğunu söylüyor. İki; askeri yönetimle rüşvet ve yolsuzluğun kalkacağını söylüyor.

-Mahkeme tarafsız değil miydi?

-Bu kararı almayan Anayasa Mahkemesi Başkanı geçen sene ekim ayında görevden alındı.

-Bu şahsı tanıyor musunuz?

-LDP olarak Türkiye'ye davet ettik. Söz vermişti. Ancak o da sindirilmiş olacak ki, bir daha irtibat kuramadık.

-Yazıya niye bu kadar tepkilisiniz?

-Rüşvet ve yolsuzluk olursa darbe meşru olur mesajı veriyor da ondan. Bu sorunun çözümünün açık rejim olduğu bir realite.

-Çözüm?

-Bu girişim yemek yenen kaba pislemeştir. Tek çözüm demokrasinin özümsemesidir.⁷⁹

⁷⁸ Karalı, s. 273.

⁷⁹ Karalı, s. 273

10.2. Özkök Tartışmayı Derinleştiriyor

Özkök 15 Ekim'de yayımlanan yazısında International Herald Tribune Gazetesi'nden alıntı yaparak Pakistan'da askeri darbe yapan General Pervez Müşerref'in Clinton'ı veya ABD Dışişleri Bakanı'nı değil Amerikan Deniz Kuvvetleri komutanlarından General Antohny Zinni'yi aradığını belirtti. Özkök buna dayanarak ordunun ülke politikalarını etkilemede rol oynayabileceğini kaydetti. Özkök yazısını şöyle bitirdi: "Olur olmaz yerlerde askere, orduya sataşmak moda oldu. İşte size dünyanın en demokratik ülkelerinden birinden diplomasi dersi. Onlar yapabilir, bize ne dersiniz, o başka iş..." Aslında Özkök bu tür karşılaştırmaları sık sık yapıyordu. 13 Mayıs 2001'de İtalya'nın ünlü medya patronlarından Berlusconi'nin başbakanlık adaylığıyla ilgili olarak "Bir medya patronu başbakan olabilir mi" başlıklı bir yazı yayımlayan Özkök, epey ilgi görmüştü. Bu yazı sonrasında gözler Hürriyet'in patronu Aydın Doğan'a çevrilmişti. (Berlusconi, başbakan olduktan sonra İtalya'da sert tartışmalar yaşandı. 11 Eylül kamikaze saldırılarının sonrasında sarf ettiği 'Batı medeniyeti müslümanlardan üstündür' sözü de epey yankı uyandırdı.. Berlusconi, özür dilemek zorunda kaldı.⁸⁰

10.3. Memurların İhracın Kolaylaştıran Kararname Üzerine Tartışmalar

Zaman Gazetesi'nin 24 Temmuz 2000'de gündeme getirdiği memurların ihracını kolaylaştıran kararname ile ilgili konu da süreç çerçevesinde işlenmesi gereken önemli ipuçları ile dolu. ANAP lideri Yılmaz'ın ilk anda " Biz hukukun üstünlüğü derken, bu tasarı AB yolunda Türkiye'ye zarar verir." diyerek imzası bulunan bakanlara kızdığı, MHP kanadının bilmeden imzaladığını söylediği Ecevit'in bile farkında olmadığını açıkladığı kararname bir süre sonra hükümetin 'olmazsa olmaz' şartı haline geldi.

Sabah yazarı Yavuz Donat: Asker siyasetin neresinde.

ANAP lideri Yılmaz: Bilinen konularda siyasetin içerisinde.

Donat: Yani laiklik... irtica ile mücadele.⁸¹

Kararname Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer tarafından iki kez veto edildi.

Bazı köşe yazarlarının konuyla ilgili görüşleri:

⁸⁰ Zaman Gazetesi Almanlığı

⁸¹ Zaman Gazetesi Almanlığı

Emin Çölaşan: "Ama kim ne derse desin Ahmet bey şu anda en çok irtica kesimiyle birlikte Fazilet'i mutlu etti!.. Fakat onlar da unutmasın, bu olay nedeniyle yıpranan Ahmet bey, yakın gelecekte kendilerine öyle bir gol atabilir ki, hepsinin aklı durur!... Çünkü bunuyapmaya eli mahkum."⁸²

Fatih AltaylıBu kafa karışıklığı bu tutarsızlıkla 7 yıllık süre biraz zor geçer.⁸³

Cengiz Çandar: Avrupa Birliği aday üyeliğı ile 28 Şubat süreci birlikte yaşayamazlar. 1999'un son günlerinde çıkan Helsinki kararı, 28 Şubat'ın "dış dünyadaki meşruiyeti"ni toptan yok etmişti. 28 Şubatçılar, elbette ki, "iç direniş"e devam edeceklerdi ve ediyorlar. "İç direniş"ın son "karşı taarruz"u son günlerde Çankaya üzerinde odaklaştı. Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'e yönelik olarak insaf ölçülerinin ötesinde ve tıpkı 28 Şubat döneminde medyanın kullanıldığı gibi, aynı araçlar, aynı yöntemlerle bir kampanya yürütölüyor. Bu kampanyanın konusu, KHK. Ancak, faşist rejimlerde görülebilecek bir hukuk dışılık ve "keyfilik ölçüsü"nü Cumhurbaşkanı'nın da benimsemesi için, kalemler sivriltiliyor, manşetler parlatılıyor. Aynı "orquestra şefi"nin değneğıyle aynı anda harekete geçen farklı "enstrümanlar" gibi, medyanın birbirine rakip sayılması gereken merkezleri, "aynı nota"dan çalışıyorlar. Bir de bakıyoruz, 28 Şubat'ın "boru-trampet takımı" yine ön sıralarda dizilmişler. Bu kez, davullar, Sezer'in kafasını şişirmek ve onu ambale ederek, KHK'yı imzalaması için gürültü yapıyorlar. Söz konusu KHK, Türkiye'nin hiçbir döneminde görülmedi. Tek parti yönetiminde dahi böylesine bir uygulamaya gidilmedi. Eğer devlet memurları içinde bir "rejime yönelik tehdit" tespit edilmişse, Memurin Muhakemat Kanunu, bununla başa çıkmak için yeterdi. Cumhurbaşkanı Sezer, KHK'ya gerekçe teşkil eden iddialar için, bir hukuk adamının yapabileceğı gibi, doğru adresi işaret ediyor: "Kanun çıkarın, onu getirin" diyor. 28 Şubat'a doğru teşhis koymak gerekiyor. 28 Şubat, sadece "askeri" bir hadise değildir. "Vurucu gücü"nü bir "darbeci ekip"ten alan, daha geniş çaplı bir "toplumsal proje"nin adıdır. 28 Şubat'ın "askeri kanadı" budanmıştır. İşte Bodrum eğlence gecelerine düşen Çevik Bir, işte onun eli kolu, "psikolojik savaş uzmanı" sıfatıyla medya üzerinde bizim de bildiğimiz akıl almaz baskıların uygulayıcısı Erol Özkasnak'ın üzerinden nihayet çıkan üniforma. Ama, 28 Şubatçıların asıl üzerinde durulması gereken "sivil giysili" olanları önemli. Bunları, her sabah, gazete koleksiyonlarından teşhis etmek gayet kolay. Bu, bazıları için zor olabilir. Çünkü, bunlar "demokrasi" ve "Avrupa Birliği" sözcüklerini de artık kimseye bırakmayanlar. Bir de,

⁸² Hürriyet Gazetesi, 15.08.2000

⁸³ Hürriyet Gazetesi, 15.08.2000

"irticaya karşı" pek duyarlılar. Utanmasalar, Cumhurbaşkanı Sezer'i, KHK'yı imzalamamakta direnmiş olduğu için, "irticacı" diye suçlayacaklar.⁸⁴

Gülay Göktürk: Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer, memur kıyımına yol açacak Kanun Hükmündeki Kararname'yi bekletiyor ya; tehdidin, korkutmacanın bini bir para... Sezer, böyle yapmakla devleti kendi içindeki hainlerden kurtarma operasyonunu engellemekteymiş. Bu inat, cumhuriyetin geleceği açısından çok olumsuz sonuçlar verebilirmiş. Ve Sayın Sezer, bu büyük tehlikenin sorumluluğunu taşımış... Eğer Ecevit böyle büyük bir tehlike görüyorsa, Ahmet Necdet Sezer'i ikna etmeye çalışacağına, gidip Meclis'i ikna etmeye çalışması gerekmez mi?⁸⁵

10.3.1. Ecevit: 'Yaşananlar Krizdir'

Başbakan Ecevit, yaşananları kriz olarak tanımladı. Medya ise kamuoyunun tüm dikkatini MGK'ya çekti. Bu görüşteki basına göre 'Şubat 97'den sonraki en kritik ve en tarihi toplantı' yapılacaktı. 23 Ağustos'ta toplanan MGK'da bu konu görüşüldü ve şu bildiri çıktı: "Devletin demokratik ve laik yapısını yıkmayı, ülke bütünlüğünü bozmayı hedef alan, irticai, yıkıcı ve bölücü akımların kamu kurum ve kuruluşlarına sızmasını önleyecek ve bu faaliyete karışmış olan kamu görevlilerinin de süratle ayıklanmasını sağlayacak her türlü düzenlemenin ivedilikle yapılması hususunda tam bir görüş birliğine varılmıştır" Askerlerin 28 Şubat 1997 MGK'sından bu yana geçen 3.5 yıla rağmen hâlâ yapılamayan işlerin bulunduğu yakındığı toplantıyla, Cumhurbaşkanı ile hükümet arasındaki Kanun Hükmünde Kararname(KHK) krizi MGK'ya taşınmış oldu.⁸⁶

10.4. 2000'deki Önemli YAŞ Toplantısı

2000'in Ağustos ayında toplanan Yüksek Askeri Şura toplantısında birçok stratejistin beklemediği oldu ve 28 Şubat'ın önemli isimlerinden, dönemin Genelkurmay Sekreteri, brifingleri organize eden kişi olarak bilinen Tümgeneral Erol Özkasnak ile Susurluk Skandalı'nda adı geçen Tuğgeneral Veli Küçük emekli edildi. Bu durum 28 şubat muhalifleri tarafından anlamlı bulunmuştu. Hatta bu kesimin güçlü kalemlerinden Ali Bayramoğlu, "Bu yeni rota Susurluk'un ve 28 Şubat'ın tasfiyesi anlamına gelecek." diye

⁸⁴ Sabah Gazetesi, 08.08.2000

⁸⁵ Sabah Gazetesi, 08.08.2000

⁸⁶ Karalı, s. 275

yazdı. (Yeni Binyıl, 4 Ağustos 2000) Bu çıkışa tepki gecikmedi. 6 Ağustos'ta Sabah'ın başyazarı Güngör Mengi, şu ağır tabloyu çiziyordu: "Yüksek Askeri Şura kararları, çeşitli çevrelerde 28 Şubat'ın ve Susurluk'un tasfiyesi olarak değerlendirildi. Tuğgeneral Veli Küçük'ün emeklilik kararında, onun Susurluk aktörleri ile ilişkileri konusunda ortaya atılan iddiaların Silâhlı Kuvvetler'e zarar vermemesi hassasiyeti etki yaratmış olabilir. Ama Tümgeneral Erol Özkasnak'ın 28 Şubat döneminde Genelkurmay Genel Sekreteri olması, hele "Çevik Bir'in adamı" olduğu gerekçesiyle emekliye ayrıldığı iddiası, kışkırtma amaçlı bir "hayal" sayılmalı. Çünkü 28 Şubat bir ekip değil kurum tavrıdır ve o dönemde Orgeneral Bir'in emrinde görev yapan bir çok subay terfi etmiştir. Doğan Güreş zamanında Oramiral Vural Beyazıt Donanma Komutanı olarak YAŞ üyesi idi. Kardeşi Doğan Beyazıt'ın orgeneralliğe terfisinin karara bağlanacağı toplantıya "Ben içerde olursam, ağabeyim hakkında olumsuz görüşü olanlar bunu önümde söyleyemez" demiş ve girmemişti. Yani kimse devlete yakışmayan bir hesabın bu zeminde yaşayacağına ihtimal vermesin. Keşke ordudaki duyarlık ve gelenekler, devletin öteki kurumlarını da yöneten değerler haline gelebilse.."87

10.5. Gülay Göktürk'ün Özkasnak Hatırası

Sürecin etkin isimlerinden Tüm General Erol Özkasnak emekli olduktan sonra onunla ilgili ilginç anılar da kamuoyuna yansıdı. Bunlardan biri Gülay Göktürk'e ait. Göktürk, Özkasnak'ı Genelkurmay'ın bir grup gazeteci için düzenlediği Güneydoğu gezisinde tanıdığını belirtirken PKK ve Kürt sorunu noktasındaki tartışmalarda Özkasnak'ın yüzünün çizgilerinin sertleşmesinden, dudaklarının kasılmasından, gözbebeklerine oturan düşmanca bakıştan ürperdiğini kaydediyordu. Göktürk şöyle diyordu: "Söylediklerinin doğruluğundan o kadar emindi ki, bu konuda bir fikir ayrılığı olabileceğini; bazı insanların yine ülkenin iyiliği için başka türlü düşünebileceklerini aklı almazdı. Olsa olsa gaflet ya da ihanet içinde olabilirdik, her ikisi de aynı kapıya çıkardı ve bu yüzden bize düşmandı."

Göktürk'ün 28 Şubat süreciyle ilgili anısı ise şöyleydi:

"Daha sonraki günlerde, 28 Şubat sürecinin en azgın noktalarında Özkasnak'ın yine bir gazeteci grubuyla yaptığı ikinci bir Güneydoğu gezisinde, benim bir yazımın fotokopisini çıkarıp gruptaki bütün gazetecilere dağıttığını ve "İşte ordu düşmanlığı" budur dediğini öğrendim. Üstelik, bu "teşhir"le de yetinmemiş, yazı yazdığım gazetenin yetkililerini

⁸⁷ Karalı, s. 276.

arayarak, "hizaya getirilmemi" istemişti. O günlerde Erol Özkasnak gibi hissedenler, ya daöyle hissedenlere dolaylı-dolaysız destek verenler çoğunluktaaydı. Biz ise basında küçü mü küçük bir gruptuk ve açıkça "hain" muamelesi görüyorduk."⁸⁸

10.5.1 Talu'nun da Anısı Var

Anı aktaranlar arasında Umur Talu da vardı: "1998'in nisan ayının son günüydü. Washington'da Türk - Amerikan toplantıları vardı. Oturumlardan biri de silah sistemleri üstüneydi. Gazetecilerin çoğu salondan çıkmıştı. ABD yönetiminin insan haklarından sorumlu ismi Shattuck, Türkiye'de bu konudaki gelişmelerden filan da söz ederek sorunları sıraladı. Konuşmacılardan biri de bir Türk gazeteciydi. Masada sırasını beklerken garip bir şey oldu. Oturumu sivil kıyafetle izleyen Özkasnak ayağa kalktı. Çıkıyor sandım. Oysa elindeki kağıdı götürüp o Türk gazetecinin önüne koydu ve yerine döndü. Gazeteci kağıda baktı, gerildi, telaşlandı. Ve kürsüye çıktığında da, konuşma konusundan farklı bir şekilde, ordunun tavrını öven, acele acele kotarılmış, sanki son anda ezberlediği cümleler sıralayıp durdu. Olan biteni, gördüklerimi aynen yazdım. Yazdığım yer bir yorum sütunu olduğu için de, kendi değerlendirmemi, "tiksinti" ile ifade ettim. Sonrası... Çevik Bir ile Erol Özkasnak'ın, bulundukları makamlara dayanarak, ama o makamın yasal yetkilerini değil, fiili gücünü kullanarak "bir gazeteciyi daha" sindirme, susturma girişimlerini getirdi. Hem de ısrarlı bir şekilde. O girişimler sonuç vermeyince de "yasal" bir yola başvuruldu; dava edildim. Duruşmada dikkatimi çeken, dava dosyasında yer alan, "Davanın safahati hakkında Genelkurmay Başkanlığı'nın bilgilendirilmesi"ni mahkeme heyetinden talep eden bir yazıydı. Savunmamda bunun "yargı bağımsızlığına aykırı" olduğunu söyledim. Öyle ya, benim mensup olduğum kurum böyle bir talepte bulunabiliyor muydu? Davacı ve davalı olarak ne farkımız vardı, yargı karşısında?"⁸⁹

10.6. Erbakan'dan Gazetecilere Özel Yemek

2000'in eylül ayında Erbakan'ın kendi seçtiği gazetecileri davet ettiği yemek yine 28 Şubat sürecinin hatırlanmasına yol açtı. Üstelik daha kısa bir süre önce 30 Ağustos kokteyli olmuş çağrılmayan gazeteciler davettekileri 'papyonlu' gazeteciler nitelemesiyle alaya almışlardı. (Zaman, Yeni Şafak, Milli Gazete, Akit gibi gazeteler genelkurmayın davetlerinin

⁸⁸ Sabah Gazetesi, 06.08.2000

⁸⁹ Milliyet Gazetesi, 06.08.2000

hiçbirine katılamıyordu. Bu geleneği benimseyen bir parti de oldu: MHP. Devlet Bahçeli'nin kahvaltılı davetine -Zaman hariç- üç gazeteden de temsilci çağrılmadı. MHP Genel Başkan Yardımcısı Şevket Bülent Yahnici bu durumu şöyle açıklıyordu: "Bunlarla aramıza mesafe koyduk. Bazılarını da sildik. Basın ahlakına uygun davranmıyorlar. Yalan yazıyorlar. Düzeltme gönderiyoruz, yayımlamıyorlar. Bunlarla medeni diyalog şartları kuramıyoruz."

Hürriyet Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Ertuğrul Özkök bunu şöyle onayladı: "Siyasetçilerin böyle bir ayırım yapma hakkına sahip olduğunu düşünürüm. Fransa'nın eski cumhurbaşkanı Mitterrand sadece beş gazeteciyle görüşürdü. ABD başkanları da görüşecekleri gazeteciler konusunda seçici davranırlar. Kahvaltı ve yemek gibi davetler, basın toplantılarına göre daha sınırlı ilişki biçimleridir. Ama klasik basın toplantılarında bu gibi sınırlamalar elbette yapılmamalı.) Erbakan kendi düşüncesine yakın bulduğu yazarları çağırdığı yemekte bir de teklifte bulundu: "Demokrat Gazeteciler Birliği" kurun.

Türkiye Gazetesi yazarı Sabahattin Önkibar, "28 Şubat sürecindeki Genelkurmay brifinglerine katılan gazeteciler RP tarafından boykot ediliyordu. Genelkurmay'ın davetini papyonlular diye alaya alanlar bakalım şimdi ne diyecekler?" diye soruyordu. Ertuğrul Özkök, Erbakan'ın başbakanlığı sürecinde verdiği davette içki isteyen Or. Güven Erkaya'yı hatırlatırcasına Erbakan'ın kendini çağırması halinde yemekte bira isteyeceğini belirtiyordu. Hıdiv Kasrı'ndaki sınırlı basın toplantısına davet edilmeyen gazetecilerden olan Özkök, şöyle yazıyordu: "Soruyu sormadan önce, 'Burası çok güzel. Bir bardak bira rica edebilir miyim?' derdim. Arkasından da sorumu sorardım. Siz, elinizdeki belediyelere ait dünya güzeli yerlerde hala içki yasağı uygularken, kendi hayat tarzınızın dışındakilere en küçük bir müsamaha göstermezken, başkalarının size müsamaha bile değil, 'imtiyaz' vermesini nasıl isteyebilirsiniz?.. Siz bir zamanlar 312'nci maddenin kaldırılması yolundaki girişimlere, 'bu Eşber Yağmurdereli kanunu' diye karşı çıkmıştınız. Şimdi iş kendinize dönünce bu işi basit bir özürle geçiştirmek istiyorsunuz. O insanların yattığı onca hapis cezaları ne olacak? Hocam dikkat ettiniz mi diye başlayarak şu soruyu da sorardım: 'Buraya davet ettiğiniz gazetecilerin yarıya yakını, sizin durmadan kartel medyası diye aşağıladığınız gazetelerde çalışan insanlar. Hiç kendinize şu soruyu sordunuz mu? Onların gazetelerinde bizim gibi düşünen insanlar yazabiliyor da, bizim gazetelerimizde, televizyonlarımızda niye başka türlü yazabilen insanlar yok?'⁹⁰

Davete katılan Yeni Şafak yazarı Mehmet Barlas ise, köşesinde şu cümlelere yer verdi:

⁹⁰ Zaman Gazetesi Almanığı

"Erbakan, davet ettiği basın mensuplarını demokrat gazeteciler olarak niteledi. Ama Erbakan da, biz katılanlar da Türkiye'deki demokrat gazeteciler listesi yapıldığı takdirde, bu toplantının çok daha geniş bir mekanda yapılması gerekeceğini biliyorduk. Diğer yandan bu toplantıdan ilginç bir sonuç çıktı. Erbakan Refahyol hükümeti olarak, komutanları görevden almak istediklerini, ancak, ortağı DYP lideri Tansu Çiller'in, "partime güvenemem" gerekçesiyle, bu öneriyi kabul etmediğini söylemişti. Çiller ise bunu kabul etmiyordu: "Ben Sayın Erbakan'ın böyle bir açıklama yaptığına ihtimal vermiyorum. O nedenle kendisine cevap vermek anlamında konuşmuyorum. Böyle bir açıklama yapıp yapmadığını bilmeden konuşmak istemem. Ama Sayın Erbakan bana böyle bir öneride bulunmadı. Kendisi düşünmüş olsa bile bana ifade etmedi." (Fikret Bila, 18 eylül 2000)⁹¹

⁹¹ Zaman Gazetesi Almanacı

11. ERKAN MUMCU KRİZİ

Tarih 2 ekim 2000. Yer: İstanbul Üniversitesi'nin açılış töreni.

Davetliler arasında kabinenin genç, dinamik ve başarılı ismi Turizm Bakanı Erkan Mumcu da var. Kürsüye çıkan Rektör Kemal Alemdaroğlu, irticayı kastederek şöyle konuşuyor: "TSK ve üniversitelerimiz, ülkeyi akıllı körleşmiş bir grubun emellerine terk etmeyeceğini göstermiştir." Bu ifade Mumcu'yu kızdırıyor. Ve Mumcu kürsüye gelerek şu çıkışı yapıyor: "..İnsanı diğer canlılardan farklılaştıran en temel özellik onun düşünen ve düşündüklerini ifade eden bir yaratık olmasıdır. Eğer düşündüklerini ifade etmesi konusunda, insan için düşüncelerin büyüüp serpilebileceği bir özgürlük ortamı yaratmazsanız, orada düşüncenin, orada bilimin gelişmesini beklemeye hakkınız olmaz. Evet hiçbir sistem kendisine yönelik eylemleri, kendisini yıkmaya dönük eylemleri hoşgörü ile karşılayamaz. Ama büyümek, serpmek, gelişmek, değişmek, yenilenmek isteyen her sistem kendisini eleştiren her türlü düşünceye sonsuz ve sınırsız bir özgürlük ortamı yaratmak durumundadır. Üniversite kürsüsünden ve bilim adamı hüviyetiyle de olsa, düşünce özgürlüğüne kısıt öneren hiçbir düşünceye katılmamız mümkün değildir. Türkiye'nin temel sorunu özellikle düşünce ve ifadenin özgürlüğe kavuşamama sorunudur. Türkiye, bütün sorunlarını özgürce tartışmak durumunda, özellikle üniversite kürsüsünde tartışmak durumunda... Cumhuriyetin korunması ve kollanması konusunda cumhuriyeti yaratan kurumların tamamının görevleri, sorumlulukları vardır... Her kurum korumak ve kollamak konusundaki duyarlılığını birbiriyle aynı ifade etmek zorunda değildir. Cumhuriyetin değerleri, Atatürk ilke ve devrimlerini korumak ve kollamak konusundaki üniversite duyarlılığı, sözgelimi TSK'nın duyarlılığı ile üslup olarak, biçim olarak birebir aynı olamaz. Çünkü bu onların ontolojik varlıklarına aykırıdır... Korumak ve kollamak konusundaki abartılmış duyarlılığımız bizi taassuba, bizi bağnazlığa götürmemelidir. Hiçbir şekilde bizden farklı düşünenlerin yok olmasını istemek gibi bir hakka sahip değiliz. Hele üniversite bu hakka hiçbir zaman sahip olmadı. Üniversite varoluşunu özgürlüklere borçludur. Özellikle düşünce ve ifadenin özgürlüğüne borçludur..." Bu sözler geneltirmeyin sert bir bildirisine daha yol açtı. Başbakan Yılmaz ise "Erkan meramını tam anlatamamış. Orada kusuru var. Ama bir kastı yok." yorumunu yapıyordu. Bildirideki şu satırlar dikkat çekti: (Hürriyet, İnternet sitesinde 'Mumcu'ya asker tepkisi' başlığını kullanırken gazetede 'Talihsiz sözlere asker tepkisi' dedi. 4 ekim 2000) "Yapılan konuşmada bu yüce göreve bağlılığı nedeni ile TSK'nın duyarlılığını ülkeyi taassup ve bağnazlığa götürebileceği şeklindeki talihsiz beyan esefle karşılanmıştır. TSK'ya yasalarla

verilen Türkiye Cumhuriyeti'ni iç ve dış tehditlere karşı koruma ve kollama görevi; milli birlik ve bütünlüğümüzün, üniter yapımızın, demokratik ve laik sistemimizin en büyük teminatıdır. Bu kutsal görev; TSK ile birlikte, tüm kişi, kurum ve kuruluşların vazgeçilemez ortak paydası olmalıdır. Hal böyle iken yapılan konuşmada bu yüce göreve bağlılığı nedeni ile TSK'nın duyarlılığını ülkeyi taassup ve bağınazlığa götürebileceği şeklindeki talihsiz beyan esefle karşılanmıştır. Kaldı ki; 20-30 yıl öncesine göre çok daha büyük bir tehlike haline gelen irticai faaliyetlere duyarsız kalmanın ülkeyi karanlık bir sürece sokacağı bilinen ve görülen açık bir gerçektir"

FP liderinin arayarak "Alemdaroğlu'na dersini verdin" diye kutladığı Mumcu, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin hassasiyetini gerektirecek bir söz söylemediğini vurguluyor ve "Batı toplumlarının en büyük başarısı, sistem aleyhine düşüncelere dahi özgürlük tanımış olmalarıdır. Onu kısıtlarsan, baskı altında tutarsan militanlaştırırsın. Eğer düşünce üniversitede ifade edilmeyecekse nerede ifade edilecek." diyordu.⁹²

Yaşananlar köşe yazarlarının bakışı şöyleydi: köşelerdeki yankısı şöyle oldu:

Oktay Ekşi

Türkiye'de artık askerler siyasetçi gibi konuşuyor. Siyasetçiler kendilerine düşenleri yapıp askerin siyasi konulara bulaşmasına engel olacaklarına, hınçlarını "bilim adamı ağzıyla değil, asker ağzıyla konuşmakla" suçladıkları sivillerden almaya kalkıyorlar. Turizm Bakanı Erkan Mumcu Rektör Kemal Alemdaroğlu'nu, "Demokrasi özgürlükler kaosuna dönüştürülmemelidir" dedi diye, suçladı. Oysa yürütme gücünü temsil eden Erkan Mumcu'ya düşen, hem özgürlükleri en geniş şekilde vermek hem de laik cumhuriyeti korumak için yaptıkları çalışmaları anlatmak olmalıydı. Ama herhalde "türban" ticaretine soyunmuş gibi görünmek olmamalıydı. Görüyorsunuz... Konuşmayı beceriyoruz ama galiba "Bu söz benim konumuma uygun mu?" diye sormayı henüz bilemiyoruz. Bakalım bunu öğrenmek kaç senemizi alacak?⁹³

Güngör Mengi): Açılış töreni medyaya iyi bir şov, türban şovunun militanları ile onları oynatarak siyaset yapan kışkırtıcılara da doping oluyor.⁹⁴

⁹² Karalı, s. 278-279

⁹³ Hürriyet Gazetesi, 04.10.2000

⁹⁴ Sabah Gazetesi, 04.10.2000

Can ataklı

İstanbul Üniversitesi Rektörü Kemal Alemdaroğlu benim ölçülerime göre rektörlük koltuğuna hiç yakışmıyor. Hiçbir bilim adamı bu kadar tek yönlü, bu kadar katı, bu kadar sekte olmamalı. Hiçbir bilim adamı Atatürk'ü ve laikliği böylesine sömürmemeli. Hele hele üniversite kürsülerinden darbe şakşakçılığını andıran sözler söylemek bir rektöre yakışmaz. Aldığı eleştiri üzerine muhatabının yaşını söylemek ve bundan pay çıkarmaya

çalışmak da ancak eskimiş kafaların ürünü olabilir. Türkiye'nin en eski üniversitesi böyle bir kişiye bırakılmamalı.⁹⁵

Meral Tamer

İstanbul Üniversitesi Rektörü Prof. Kemal Alemdaroğlu Mumcu'yu "dünkü çocuk" diyerek aşağılamaya çalışmış, ama bana göre saptaması doğru. Zira rektör "doğuştan yaşlı". Onu her dinlediğimde aynı duyguya kapılıyorum. (4 ekim, Milliyet)

Ertuğrul Özkök: "Özgürlük mü, şov mu yoksa zevzeklik mi?" gibi ağır bir başlık altında): Türkiye'nin bütün kolaycı aydınları, demokratlıklarının ISO 9000 belgesi olarak "asker karşıtlığı" cümleleri kullanmışlardır. Kendi üzerlerine düşen hiçbir demokratik görevi yerine getirmeyen, kendi düşüncesinden başka kimsenin düşüncesine tahammül edemeyen bir sözde aydın tipi, her konuşmasında "askere bindirerek" sözüm ona demokratlığını ispat etme hevesindedir. Televizyonlardaki görüntüleri izledikten sonraki teşhisim şuydu: Bakan oraya maraza çıkarmaya gitmiş. Bu olay bir düşünce özgürlüğü ifadesi mi, siyasi bir zevzeklik mi, yoksa alelade bir siyasi şov mu? Fazilet Partisi'ne ve ona yakın medyaya bakarsanız, müthiş bir düşünce özgürlüğü teşebbüsü. Hatta bir "sivil muhtıra". İtiraf edeyim, ANAP Genel Sekreterliği sırasında Erkan Mumcu'yu çok beğeniyordum. Dengeli konuşması, liberal tavrı ile ANAP'ta Özal sonrası gelecek vaat eden bir siyasetçi profili çiziyordu. Ama bakan olduktan sonra kendisini tanıyamaz hale geldim. İstanbul Üniversitesi'ndeki konuşması, yüzüne oturan o ifadeye bakınca benim teşhisim şu oldu:

Ucuz bir siyasi şov.

Veya en iyi niyetle siyasi bir zevzeklik...

Kısaca, marjinal basit bir siyasi tüccarlık.

Ama zevzekliğin adı demokrasi olamaz. Özkök (5 ekim)

⁹⁵ Sabah Gazetesi, 04.10.2000

Fatih Altaylı, Erkan Mumcu, gelecek vaat eden, iyi niyetli gibi dura parlak bir politikacıydı. Ancak çevresine doluşan bir grup "entel tufeyli" dolmuşa getirdiler. Devlete, millete, bölünmez bütünlüğe, laikliğe, orduya söverek prim yapacağın inandırdılar. (5 ekim 2000):

Taha Akyol: ORDULARIN işi silahlı saldırılara karşı ülkeyi ve rejimi korumaktır. Üniversitelerin işi ise serbest tartışmalarla, farklı bakış açılarıyla karmaşık olguları analiz edebilmek, araştırmak, tezler geliştirmek, gerektiğinde çözümler önermektir. Bu farkı idrak edemeyen bir üniversite bilime zarar verir. Bilimin gelişmesi için üniversitede "serbest tartışma ortamı" şarttır, "farklı bakış açıları" şarttır. Mumcu da bunları söyledi:

"Üniversite kürsüsünden ve bilim adamı hüviyetiyle de olsa, düşünce özgürlüğüne kısıt önerecek hiçbir düşünceye katılmamız mümkün değildir... Özgürlükler kaosu gibi retorikten ibaret olan bir sözün söylenmesi üniversite kürsüsüne yakışmaz..." IÜ ve YÖK, yeni bilim felsefelerinde "bilimsel teorilerin kaotik karakteri" kavramını duymamışlar bile; hala Recep Peker gibi düşünüyorlar. Üniversitede "zapturapt" olamaz, üniversitede tek disiplin bilimin kendi disiplinleri olmalıdır... Ideolojik disiplin üniversiteyi mahveder. Mumcu'nun dediği gibi: "Üniversite özgürlüğün beşiği olmak durumundadır. Üniversite özgürlüğün kısıtlandığı bir yer olarak önerilemez..."⁹⁶

Nilgün Cerrahoğlu:Üniversite kürsüsünde düşüncelerini "özgürce ifade etmek" isteyen bir bakanın konuşmasından cımbızla ayıklanan bir cümle böylesine büyük bir kıyamete yol açarsa; sıradan bir öğrenci, sıradan bir vatandaş, bizler ne denli özgürce konuşabilir ve kendimizi özgürce ifade edebiliriz? İçinde yaşadığımız sisteme nasıl "demokrasi" adını verebiliriz? AB ile bütünleşmek iddiası ve AB değerlerine nasıl sahip çıkabiliriz? Halkın iradesini temsil ettiği düşünülen, seçilmiş Meclis'in içinden çıkan bir Bakan; üniversitenin açılışı vesilesiyle bir konuşma yapıyor. Ve ard arda fırça üstüne fırça yiyor. Önce rektör, çıkıp "O daha çocuk. Akli ermez!" diyor. Hemen akabinde TSK'dan "Haddini bil!" anlamında ağır bir kınama geliyor.⁹⁷

Cengiz Çandar Bu sözlere bir "itiraz" olabilir mi? Olmaması gerekir. Tek kelimesinde "demokrasi yanlışı" yok. Ama, eğer Genelkurmay, ertesi gün kalkıp "talihisi beyan" diye açıklama yaparsa; üstelik konuşmanın hemen ertesi sabahı, biri Mesut Yılmaz

⁹⁶ Milliyet Gazetesi, 05.10.2000

⁹⁷ Milliyet Gazetesi, 05.10.2000

(AB ile ilişkilerden sorumlu), iki Başbakan Yardımcısı, apar topar -meğerse önceden kararlaştırılmış bir görüşme imiş ve herkes buna inandı!- Genelkurmay'a koşarlarsa ve Mesut Yılmaz, görüşme sonrası, kendi partisinden bakanı "kusurlu" bulursa; başta Brüksel, tüm AB başkentlerinde kaşlar havaya kalkar. "Türkiye'yi kim yönetiyor" diye sorarlar. Siz, herhangi bir AB üyesi ülkede, her hafta en az bir kez, "siyasi ortamı" geren "askeri açıklamalar" olabileceğini tasavvur edebiliyor musunuz? Siz, Genelkurmay binasından çıkışında, kendi bakanını, en doğal "düşünce ve ifade özgürlüğü" vurgusunu ve tanımını yaptığı için "kusurlu" bulan bir Avrupalı "sivil otorite" olabileceğini düşünebiliyor musunuz? Eğer, Türkiye, gerçekten AB üyesi olmak istiyorsa, Genelkurmay'ın açıklaması "talihsiz"dir. (5 ekim):

Meral Tamer: Önceki gün hayatımda ilk kez Genel Kurmay'ı arama ihtiyacını çok şiddetle hissettim. Ve aradım da. Yol - yordam bilmediğim için biraz zaman harcadım. Sonunda Genel Kurmay Genel Sekreterliği Basın ve Enformasyon Dairesi'ne ulaştım. 27 yıllık gazetecilik yaşantımda beni Genel Kurmay'ı aramaya zorlayan neden, e postamda deşifre edilmiş tam metnini bulduğum Mumcu'nun konuşmasıydı. Konuşmayı baştan sona okuduğumda her nedense ve tuhaf bir şekilde "yoksa Genelkurmay, bu konuşmanın tümünü okumadan mı o açıklamayı yaptı?" diye tereddüte düştüm birden. Çünkü konuşmayı televizyondan dinlediğimiz ya da gazetelerden okuduğumuz cımbızla çekilmiş haliyle değil de, bütün olarak ele aldığımızda şahsen ben, ana fikrinin Atatürk ilkelerinin korunup kollanmasından da öte yaşatılması ve geliştirilmesi için kafa yormamız gerektiği ve üniversitelerin de bunun için en uygun ortamların başında geldiği sonucuna vardım. Genel Kurmay'ın da farklı düşüneceğini pek aklım almadı. Bu arada küçük bir parantez açarak ve pek çok okurumun, dostumun ve meslektaşımın burun kıvracağını bilmeme rağmen, türbanlı öğrencilerin üniversiteye girişlerini yasaklayan bugünkü uygulamayı onayladığımı da belirtmek isterim. Genel Kurmay Genel Sekreterliği Basın ve Enformasyon Dairesi Başkanlığı'ndan beni çok nazik karşıladılar ve yardımcı oldular. Sözlü olarak cevap veremeyeceklerini, dilekçe yazmamı istediler. "Yalnız bizim cevap vermemiz 8 - 10 gün sürer. Oysa siz gazeteciler 24 saatte cevap beklersiniz. Sizin için geç olmaz mı" dediler. Ben de "Tabii ki cevabı en kısa zamanda almak isterim. Ama madem başka türlü olmuyor, 8 - 10 gün de beklerim" dedim ve dilekçemi yazıp kendilerinden aldığım numaraya faksladım."⁹⁸

⁹⁸ Milliyet Gazetesi, 07.10.2000

Konuyla ilgili haberi gazeteler şu şekilde verdi:

Milliyet: Mumcu Krizi

Star: Muma çevirdi

Yeni Binyıl: Askerler esefle' karşıladı

Radikal: Mumcu'ya sert tepki

Cumhuriyet: Genelkurmay: Talihsiz beyan

11.1. 'ABD Ordusu Balans Ayarı Yaptı'

21 Ekim 2000'de Sabah Gazetesi Ermeni soykırımı tasarısının engellenmesi haberini 'Washington'a balans ayarı' başlığıyla duyurdu. Altbaşlık aynen şöyle idi: "Türkiye'de TSK sık sık siyasete müdahale etmekle eleştirilirken; Amerika'da Genelkurmay Başkanı Shelton ermeni tasarısının geçmesini Meclis Başkanı Hastert'a yazdığı sert mektupla önlemeyi görev bildi." Haberde ayrıca ABD ordusunun da ülke siyasetine yön verdiğinin altı çiziliyordu. 2000'in bir diğer önemli olayı genelkurmayın aralık ayında Başbakan Ecevit, AB toplantısı için Nice'deyken Kürtçe TV ve terörle ilgili konularda yazılı açıklama yapmasıydı. Zira Ecevit bu açıklamayla 'küçük' düşürülmüştü. Medyada bu yönde ağır eleştiriler yöneltildi. Hürriyet gazetesi, "Genelkurmay, belki de ilk kez basının bu ölçüde yaygın bir eleştirisine muhatap oldu." yorumunu yaptı. Bazı yazarların görüşleri şöyleydi.⁹⁹

Ertuğrul Özkök (Hürriyet): Başbakan Ecevit'in Nice'te bulunduğu sırada Genelkurmay'ın açıklamasını duyduğu andaki psikolojisini merak ediyorum. 1970'li yıllarda ekonomik yardımı görüşmek için Washington'a gittiği sırada Enerji Bakanı Deniz Baykal'ın ATAÇ rafinerisini devletleştirmesi soğuk душ etkisi yapmıştı. Acaba Genelkurmay açıklaması da benzer bir etki yapmış mıdır? Böyle bir açıklama Ecevit yurtdışındayken yapılmamış olsaydı Başbakan açısından daha zarif olurdu.

Oktay Ekşi (Hürriyet): Eskiden bir başbakan veya cumhurbaşkanı yurtdışına gidince ona yönelik eleştiriler de dönüşüne ertelenirdi. Hele Genelkurmay'ın doğrudan bağlı olduğu başbakanı sıkıntıya sokacak bir açıklama yapması akla bile gelmezdi. Bu dediğimizin unutulmayan istisnası, 1960'lı yılların ilk yarısında, Başbakan İsmet İnönü ABD'de iken

⁹⁹ Karalı, s. 280.

Meclis içinde tertip yapıp onun dayandığı çoğunluğu bozan Süleyman Demirel'in yaptığıdır. O nedenle Genelkurmay'ın tavrına bu açıdan bakınca, görünen hiç de iyi değil.

Tufan Türeñç (Hürriyet): Nice Zirvesi sürerken meydana gelen bu gelişme, Avrupa Birliği ile ilişkilerde Türkiye açısından kafalarda kuşklar yaratır. Oysa bu zor süreç sivil-asker herkese zorlaştırmacı değil, kolaylaştırmacı görevler yüklüyor. Türkiye Atatürk'ün Batı ile bütünleşme idealine ulaşmak için büyük çaba harcarken bu açıklama hem içerik, hem de zamanlama açısından yanlış olmuştur.

Cüneyt Ülsever (Hürriyet): Genelkurmay'ın bu çıkışının, AB zirvesine eş zamanlı getirilmesi, açıklamanın iyi niyeti hakkında da şüpheler doğmasına neden olmuştur. Her zaman birlik temasını vurgulayan bir kurumun kendisi için gösterdiği bu hassasiyeti ülkenin genel politikalarında dikkate almaması saygı sınırlarını zorlamıştır. (...) Kendi mevzilerini korumak uğruna statükoya sığınan kurumlar bir gün aynı statükonun ürünleri olan banka rezaletleri, gümrük kaçakçılıkları vb. ile aynı safta olduklarını gördüklerinde iş işten geçmiş olabilir. Ya değişimi hazmedeceğiz, ya da statükoya razı olacağız. Yarım gebelik olmaz.

Zeynep Atikkan (Hürriyet): Başbakanlığa bağlı olan MIT Müsteşarı, Başbakan'ın bilgisi dahilinde açıklama yapıyor. Ama Başbakanlığa bağlı olan Genelkurmay, Başbakan'dan bağımsız 'sürpriz mesaj' yolunu tercih ediyor. Burada 'demokrasi' meselesinin çok ötesinde bir 'cumhuriyetçi tavır' meselesi söz konusu! (...) Başbakan yurtdışındayken, tartışmaya açık bir iç politika meselesini gündeme getirip mesaja olduğundan fazla anlam yüklemek! Bunu Başbakan'a haber vermeden yapıp 'son söz bende' demeye getirmek! Bu tavrı gerçekcumhuriyet değerleri taşıyamaz. Olayın demokrasi boyutunu ise artık siz düşünün.

Fatih Altaylı (Hürriyet): Genelkurmay, bir fikri varsa bunu hükümete iletir. Hükümet eğer isterse bunu kamuoyu önünde tartışır. Hatta hükümet "Biz böyle düşünuyoruz, askerler ise böyle düşünüyor" da diyebilir... Ayrıca da askerler ve MIT bu konuda bir fikri var ise eğer hükümetle bunu MGK toplantısında, Başbakan'ın odasında tartışsınlar. Bizim duymamızı çok istiyorlarsa, bundan böyle MGK toplantılarını da ya televizyondan canlı yayınlasınlar ya da toplantılarını Taksim Meydanı'nda yapsınlar.

Taha Akyol (Milliyet): AB içine girerek iktisaden ve siyaseten güçlenecek ve cazibesi artacak bir Türkiye'de Kürtçülük, elde edeceği 'sınırlı serbestiler'le güçlenir mi, yoksa

ateşini mi kaybeder? Herşey yasakken neden bu kadar güçlendi Kürtçülük? Sosyal boyutlar göz ardı edilerek uygulattırılan 28 Şubat sürecinin toplumsal bütünlük dokumuzdaki tahribatından da ders alarak, etnik meselelerde kestirme 'olur' ya da 'olmaz'lardan sakınmak ve araştırmalara dayalı görüşler geliştirmek gerekir.

Hasan Cemal (Milliyet): MGK, bunu gündem maddesi yapar. Bütün bu platformlarda farklı görüşler dile getirilir. Konunun değişik uzmanları dinlenir, serbestçe tartışılır. Taraflar birbirlerini ikna etmeye çalışırlar. Sonunda devlet görüşü şekillenir. Son kararı almak ise siyasi otoriteye, yani hükümete düşer. Devlet adabı bunu gerektirir. Bu hala olmadı mı Ankara'da? Avrupa Birliği'yle ilişkiler de, devlet adabı ve işleyişi de bunu gerektiriyor, her kafadan bir ses çıkmasını değil. Benim görüşüme gelince... Ben Kürtçe televizyona taraftarım.

İsmet Berkan (Radikal): Bugün Med TV'nin bölgede seyredilmesinin tek nedeni rakipsiz olması. Ve TRT onun rakibi olamaz, rekabeti özel kişiler yapabilir ancak. Demokrasi ve insan hakları her zaman bir ülkenin çimentosu olmuştur, o ülkenin demokrasiden ötürü bölündüğü hiç görülmemiştir. Ama bu ülke gerçekten zaman zaman tuhaflaşıyor. Temel insan haklarından birini bir lütuf gibi verip vermemenin böyle tartışıldığı bir başka ülke var mıdır acaba dünyada?

Mehmet Ali Birand (Posta): Bence bu adımın bu şekilde atılmasına gerek yoktu. Genelkurmay hatalı davrandı. Galiba gücünden öylesine emin ki, ülkede MHP dışında bir konsensüs yaratan Kürtçe TV konusuna karşı çıkarak risk aldı. Yarın sivil otorite aksi yönde bir karar alırsa asker etkinliğini zedelemiş olmayacak mı? İçinde bulunan bazı önemli doğruları dahi gölgeleyen talihsiz bir belge ile karşı karşıyayız. Genelkurmay konumunu kendi elleriyle tartışma masasına yatırmış oldu.

11.2. Kıvrıkoğlu'ndan Ecevit'e Ziyaret

Bu olaydan bir hafta sonra 11 aralık 2000'de ilginç bir ziyaret yaşandı. Ziyaretin şekli kadar zamanlaması da dikkat çekiciydi. Kürtçe TV gibi hassas konuların görüşüleceği 'Ulusal Program'ın masaya yatırılacağı liderler zirvesi ve FP'nin kapatılma davasının başlamasına 24 saat kala, Genelkurmay Başkanı Hüseyin Kıvrıkoğlu Başbakan Bülent Ecevit'i ziyaret etti.

Kıvrıkoğlu'nun mesajı açıktı: "Kürtçe Tv olmasın; partileri kapatma zorlaşmasın." (Hemen ardından Anayasa Mahkemesi 6'ya karşı 5 oyla, Siyasi Partiler Kanunu'nun 103'üncü maddesinin ikinci fıkrasını kendisine herhangi bir müracaat olmadan iptâl etti. Anayasa Mahkemesi bu ikazı takip eden gün, parti kapatmayı zorlaştıracı hükümleri iptâl ederek, Başsavcı Vural Savaş'ın görüşüne uydu.) 12 Aralık tarihli Hürriyet'e göre Kıvrıkoğlu, Ecevit'e konuyla ilgili bildirileri hakkında da detaylı bilgi verdi. "Siz Nice'deyken yaptığımız açıklama sizi hedef almıyordu. Bunu sizi zor duruma sokmak için yaptığımız şeklindeki yorumlara itibar etmemenizi rica ederiz. Böyle bir düşüncemiz zaten olamaz."¹⁰⁰

11.3 Özkök'ün İrtica Açıklaması

2002 yılının ağustos ayındaki YAŞ toplantısında bir sürpriz yaşandı. Orgeneral Edip Başer, teamüllere aykırı bir şekilde emekli edildi. Kara Kuvvetleri Komutanı Aytaç Yalman oldu. Başer, bu sürprize alındığını belli etmemeye çalışırken eşi onun adına bir açıklama yaparak kırgınlıklarını kamuoyu ile paylaştı. Fikret Bila'ya göre, YAŞ öncesi yaşanan gazeteci Sedat Ergin'in tabiriyle 'sivil bir darbeyi' deşifre etti. Buna göre Ecevit, Irak'ta yaşanması muhtemel gelişmeleri bahane ederek Kıvrıkoğlu'nun görev süresini uzatmayı planlamıştı. Böylece Orgeneral Hilmi Özkök'ün genelkurmay başkanlığının önü kesilmiş olacaktı. Kıvrıkoğlu, girişime çekimser kalmıştı. TBMM Başkanı Ömer İzgi ise konuyla ilgili kararnameyi çoktan hazırlamıştı. Ancak Cumhurbaşkanı Sezer, planı kendisine aktaran Ecevit'e bu değişikliği sağlayacak sayısal çoğunluğa sahip olmadıklarını hatırlatıyordu. Girişim başarısız olursa hem kamuoyu önünde itibarını yitiren Ecevit hükümeti iyice sarsılacak hem de orduya siyaset bulaşmış olacaktı. Bu uyarılar sonuç verdi ve geri adım atıldı. 30 Ağustos Resepsiyonunda da askerler yine siyaseti hedef alan açıklamalar yaptı. Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Aytaç Yalman, medyanın yolsuzluklarla mücadelede görevini yeterince yapmadığını belirterek, "Medya bir yere kadar getiriyor, ondan sonra duruyor" diyordu. Gazetecilerin, "Sorun siyasilere dayandığı için mi medya duruyor?" sorusuna Yalman, "Tamamen öyle" yanıtını veriyordu. Genelkurmay Başkanı Orgeneral Hilmi Özkök'ün gündemi ise irticaydı: "İrtica ve bölücülük Osmanlı'dan bu yana devam ediyor. Yağmurlu ortamda mantarların ortaya çıkması gibi uygun ortamı bulunca ortaya çıkıyorlar. Ancak tehdide karşı gücünüz varsa tehdit, tehdit olmaktan çıkar." Jandarma Genel Komutanı Orgeneral Şener Eruygur da AKP gibi partilerin neden yükseldiğini sorusuna, "Atatürk ilke ve

¹⁰⁰ Karalı, s. 281-282

inkılaplarının çok iyi anlatılmamasından" yanıtını veriyordu. Askerler 28 Şubat sürecinin en sıcak dönemindeki gibi konuşmayı sürdürüyordu. Ancak ekim ayının başında) genelkurmay devrim niteliğinde bir karar alarak adeta ordu personeline konuşma yasağı koydu. Genelkurmay Başkanlığı medyaya seslenerek Türk Silahlı Kuvvetleri'nin (TSK) bilgisi dışında, onun adını kullanarak, açık kimlik bildirerek veya bildirmeyerek iş takibi edenlere, komutanların adını kullanarak siyasi yorum yapanlara, telkinde bulunanlara asla itibar edilmemesi gerektiğini bildiriyordu.

12. VE 3 KASIM 2002 SEÇİMLERİ

3 Kasım 2002'da yapılan seçimler., Türk siyasi hayatının büyük sürprizlerinden biriydi. Her ne kadar anketler Ak Parti'ni yüksek bir oy yüzdesi alacağını öngörse de kimse yüzde 35'lik bir oranla 363 milletvekili çıkaracağını tahmin etmiyordu. DSP, ANAP, MHP, DYP gibi köklü partiler Meclis'e giremedi. Sabah Gazetesi sonuçları 'Anadolu ihtilali' başlığıyla duyururken 4 Kasım'da Hürriyet'in yayın patronu Ertuğrul Özkök, 'Merak etmeyin ordu var' başlığı altında tartışma yaratan bir yazı kaleme aldı. Özkök, gazetede herkesin içinde böyle bir başlık atılması isteğinin olduğunu belirtirken bunun 'espri hatta eşek şakası' olduğunu ekliyordu. Yeni Şafak yazarı Fehmi Kuru ise 'espri' olarak nitelenen bu sözleri aslında EÖ isimli birinin dile getirdiğini savunuyordu. Kuru, bir gün sonra da Çevik Bir'in 28 Şubat için, 'Biz de hata yaptık onlar da' dediğini aktardı. Özkök'ün yazısı Sabah başyazarı Erdal Şafak tarafından da eleştirildi. Halbuki Ak Parti lideri Tayyip Erdoğan'ın seçim sonuçlarının belli olmasından sonra yaptığı ilk açıklama AB ile ilgili oldu. Erdoğan, 12 Aralıkta yapılacak Kopenhag Zirvesi'nde Türkiye'nin üyeliği konusunda tarih alınmasına konsantre olmuştu. Bu çerçevede Tam 14 ülkenin lideriyle görüştü. Başbakan Abdullah Gül de, "Yasalarda öyle değişiklikler yapacağız ki AB ülkeleri şoke olacak." açıklamasını yaptı. AK Parti'nin yüzde 34,8 oy oranıyla tek başına iktidar olması; 18 partiden 16'sının baraj altında kalması Türk siyasi hayatının yeniden yapılanmasına yol açtı. Kurulduğu 1983 yılından bu yana ilk kez baraj altında kalan ANAP'ın genel başkanı Mesut Yılmaz, genel başkanlığı ve politikayı bıraktı. ANAP'ta genel başkanlığı kongreye kadar vekaleten Ekrem Pakdemirli yürüttü. Kongrede Ali Talip Özdemir ANAP'ın yeni genel başkanı oldu. (Özdemir de 2 Aralık 2003'de genel başkanlıktan çekildi. 13 Aralıktaki kongrede Nesrin Nas partinin genel başkanı oldu.) MHP lideri Devlet Bahçeli, genel başkanlığa aday olmayacağını ilan etti. Ancak ekim 2003'teki kongrede aday olarak liderliğini sürdürdü. DYP, hızlı davranarak süvarisini 14 Aralık 2002'de değiştirdi. Mehmet Ağar 1109 delegenin 815'inin oyunu alarak DYP'nin 6. genel başkanı oldu. Ağar'ın en yakın rakibi İlhan Kesici'ye 227 oy çıktı. İktidardan yüzde 1,2'lik oy oranına düşen DSP'nin lideri Bülent Ecevit, seçimlerden önce siyaseti bırakacağını açıklamıştı. (Ecevit ayrıca 'erken seçime giderek koalisyon ortakları olarak intihar ettik' de demişti.) Hastalığı giderek ilerleyen Ecevit, koltuğunu yaklaşık 1 yıl daha bırakmadı. Ama parti giderek kan kaybedince 1 Aralık 2003'te, 28 Mart 2004 yılındaki yerel seçimlerden sonra siyasetten çekileceğini açıkladı. 25 Temmuz 2004'te yapılan DSP 6. Olağan Kurultayı'nda genel başkanlığa Ecevit'in çekilirken aday gösterdiği Zeki Sezer seçildi.

Yeni Genel Başkan Sezer 576 oy alırken, Şükrü Sina Gürel 239 oy alabildi. Sezer kurultay sonrası yaptığı açıklamada, Ecevit'e hitaben "gözünüz arkada kalmasın" dedi.

1999 seçimlerindeki başarısızlık sebebiyle istifa eden ancak Necmettin Erbakan tarafından istifası kabul etmeyen SP Genel Başkanı Recai Kutan'ın yine bu eğilimde olduğu belirtiliyordu. Erbakan bu kez de ağırlığını koydu ve yönetimde bir değişiklik olmadı. Buna rağmen partide 2,49'a düşen oy oranının hesabının verilmesi isteniyordu. Bu doğrultuda Genel Başkan Yardımcıları Mehmet Bekaroğlu ve Numan Kurtulmuş görevlerinden istifa ederek parti içi yeni bir oluşum başlattı. LDP Genel Başkanı Besim Tibuk, DEHAP Genel Başkanı Mehmet Abbasoğlu ve ÖDP Genel Başkanı Ufuk Uras da çekilme kararı alan liderler arasında yer aldı. YTP Genel Başkanı İsmail Cem 1,2'lik sonucun sebebinin yeni bir parti olmalarına bağladı. Milyonlarca dolar harcamasına rağmen barajı aşmayı başaramayan Genç Parti lideri Cem Uzan ise 'Biz yeni bir partiyiz. Devam edeceğiz.' dedi. Uzan'ın bu kararı almasında yüzde 7'lik oy oranı ile hazineden 7 trilyonu aşkın yardım almayı hak etmiş olmasının etkili olduğu belirtiliyordu. Beklentilerin çok altında seyreden Sadettin Tantan önderliğindeki Yurt Partisi ve Muhsin Yazıcıoğlu'nun genel başkanlığını yaptığı Büyük Birlik Partisi'nde ise bir değişiklik olmadı. Bu liderlerden sadece Tantan, bir değerlendirme yaptı. O da başarısızlıklarının sebebinin kollarına kelepçe taktığı patronların medyada kendilerine ambargo uygulaması olduğunu söylemekle yetindi. Tantan, bir süre sonra ise Mümtaz Soysal ve Yekta Güngör Özden'in lideri olduğu 'ulusal sol' olarak nitelenen partilerle birlikte hareket edeceklerini açıkladı. 3 Kasım'da halkın zoruyla gerçekleşen yeniden yapılanma süreci 1999 yılındaki seçim sonrasında yaşanmamıştı. Liderler 'istifa' sözcüğünün telaffuzundan dahi kaçınmıştı. 1999 seçimlerinin mağlupları DYP lideri Tansu Çiller, ANAP lideri Mesut Yılmaz ve FP lideri Recai Kutan kamuoyunun baskılarına rağmen istifa etmeyeceklerini açıklamışlardı. 18 Nisan 99 seçimlerinden sonra sadece CHP lideri Deniz Baykal görevi bıraktı. O da bir süre sonra tekrar partinin başına geçti. Kutan, 99 seçim sonuçlarının açıklanmasından 14 saat, Baykal 38 saat, Yılmaz 51 saat, Çiller ise 50 saat sonra dışarı çıkabildi. Yılmaz ve Çiller istifa etmeyeceklerini açıklarken Kutan'ın istifasının Necmettin Erbakan'dan döndüğü konuşuldu. Baykal istifadan 1 ay sonra aday olmaya yeltendi. Ancak partisinden gelen baskılar sonucu geri adım atmak zorunda kaldı. Partisini tarihinde ilk kez Meclis'ten uzak bırakan lider olarak kayıtlara geçen Baykal, 22-23 Mayıs 1999 tarihleri arasında yapılan olağanüstü kurultayda da aday olmak için girişimlerde bulundu. Afişinin yuhalanması, tabanın ağır tepkisi üzerine bundan vazgeçti. Seçimlerin 3. turunda Altan Öymen 521 oy alarak Genel Başkanlığa seçildi. Fakat Baykal, 30 Eylül 2000 tarihinde yapılan Olağanüstü Kurultay'da tekrar aday oldu ve 543 oy alarak CHP Genel Başkanlığı'na

seçildi. Yılmaz ANAP'ın 1983'teki yüzde 45, 1987'deki yüzde 36'lık oyunu 1991'de yüzde 24'e, 1995'de yüzde 19'a 1999'da yüzde 13'e 3 Kasım 2003'te ise yüzde 5'e düşürdü. Çiller, 1987'de yüzde 19, 1991'de yüzde 27 olan DYP'nin oyunu 1999'da yüzde 12, 3 Kasım'da ise yüzde 9,5'a düşürdü. MHP lideri Bahçeli partisinin ortalama yüzde 8'lik oyunu 1999'da yüzde 21'e çıkardı ancak son seçimde bu rakamın yüzde 8,4'e inmesini engelleyemedi. DSP'yi istikrarlı bir şekilde büyüten Bülent Ecevit 99'daki yüzde 22'lik oyu yüzde 1,2'ye düşürdü. Kutan da 1995'te yüzde 21 olan oy oranını 99 seçimlerinde yüzde 15'e, 3 Kasım seçimlerinde ise yüzde 2,5'a düşürdü.¹⁰¹

12.1 Sezer'in Cumhurbaşkanlığı'nın Etkisi

Aslında 3 Kasım seçimleri kadar önemli bir başka seçim de 2000 yılında yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimleriydi. DSP-MHP-ANAP hükümeti, yani Ecevit ve ortakları dokuzuncu cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in görev süresinin sona ereceği 16 Mayıs 2000 tarihi yaklaştığında parçalanmış siyaset alanının yeni ve ciddi bir krize sürüklenmemesi için öncelikle Demirel'in bir dönem daha Çankaya'da kalmasını düşündüler. Krizden ürken ama ona da bir çözüm üretemeyenlerin ilk aklına gelen yoldu bu; madem yeni birisini bulamıyoruz eskisiyle bir süre daha idare edelim. 'Post modern' darbe olarak nitelendirilen 28 Şubat'ın üzerinden üç yıl geçmişti ama artçı sarsıntılar sürüyordu. 28 Şubat sürecinde oynadığı rol de dikkate alınarak tecrubeli Demirel'in bir dönem daha Çankaya Köşkü'nde kalması ordu ve diğer geleneksel kurumlar açısından daha rahatlatıcı olacaktı. Bunun için gerekli anayasa değişikliğini yapmak üzere harekete geçildi ama TBMM, Cevdet Sunay'dan sonra Demirel'in de görev süresinin uzatılmasına karşı çıkarak direndi".¹⁰² Nitekim 5 Mayıs 2000'de yapılan seçimlerde 330 oy alarak onuncu cumhurbaşkanı olarak tarihe geçti.

AKP iktidara gelince Ecevit hükümeti zamanındaki Sezer gidecek yerine başka bir Sezer gelecekti. Ülkedeki siyasi güç dengeleri alt üst olunca devletin zirvesindeki isim olarak Sezer de siyasi duruşunu gözden geçirmek zorunda kalacak ve artık AKP hükümetini frenleyen, denetleyen ve dengeleyen bir güç olarak Çankaya Köşkü'nün siyasi misyonunu yeniden tanımlayacaktı. Ecevit hükümetiyle sık sık demokratikleşme kavgası yapan Sezer yerine AKP hükümetiyle laiklik kavgası yapan Sezer öne çıkacaktı.¹⁰³

¹⁰¹ Zaman Gazetesi Almanlığı

¹⁰² Seyfi Öngider, Çankaya'nın Bütün Adamları, İstanbul: Aykırı Yayıncılık, 2006, s. 178

¹⁰³ Öngider, s.183-184.

12.2 28 Şubat AKP İçin de Sürecek mi?

AK Parti hükümetiyle ilgili herkesin merak ettiği husus şuydu: Refahyol'u hedef alan süreç bu partiden kopanların kurduğu Ak Parti için de işleyecek mi? Ak Parti yönetimi İslamcı değil muhafazakâr olduklarını belirtiyor ve kendilerinin Milli Görüş çizgisinde kurulan partilerle aynı kefeye konulmasına karşı çıkıyordu. Hatta Erdoğan, Milli Görüş gömleğini çıkardıklarını üstüne basa basa söylüyordu. Ancak iktidarın ilk günleri bu tartışmaların doruğa çıkmasına yol açacak gelişmelere sahne oldu. Ak Parti'nin tek başına iktidar olmasını sağlayan en önemli hususlardan biri başörtüsü sorununu uzlaşma içinde çözmeyi vaad etmesiydi. Hükümet olduktan sonra da bu sorunu devlet kurumlarıyla işbirliği içinde ele alacaklarını deklare ettiler. Ancak hükümet üyeleri bu konuyu soğutmak için çabalarken hemen her yerde basın mensuplarının bu yöndeki sorularıyla karşılaşılıyordu. İlk patlayan Milli Eğitim Bakanı Erkan Mumcu oldu. Mumcu, basın mensuplarından kendisine bu yönde bir soru yöneltmemesini istedi. Ancak bazı gazeteler, 'milletvekili lojmanlarının satılmasının sebebi tasarruf değil; 363 vekil jojmana taşınıyordu başörtülü eşlerin çokluğu göze batacağı. Bundan korktular.' demeye ve başörtülü olmayan bakan ile vekillerin çetesini tutmaya başlamıştı. Bir süre sonra Ak Parti'li vekillerin otellerde yaptıkları iftarlardan sonra kıldıkları akşam namazına dikkat çekildi. 19 kasım 2002'de Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'i NATO Devlet ve Hükümet Başkanları Toplantısı için Çek Cumhuriyeti'nin başkenti Prag'a 369 oyla Meclis Başkanlığı'na seçilen Bülent Arınç başörtülü eşiyle birlikte uğurladı. Gazeteler bu durumu 'Başörtüsü zirvede, protokolde' başlıklarıyla duyurdu. Ancak yine de haberlerde 28 Şubat'ın sert söylemleri yer almadı.¹⁰⁴

Ertuğrul Özkök, 20 Kasım 2002'de bu tavırlarını izah etme gereği duydu: "Yazı işleri toplantısının havası şuydu: Yarıya yakınımız, "İşte ilk günden başladılar" havasındaydı. Öteki yarısı ise, "Bu nasılsa olacaktı, bir an önce olsun da herkes rahatlasın, bu streten kurtulalım" diyordu. Ama önümüzde bir mesele vardı. Olay önemliydi ve biz bunu nasıl verecektik? Bu arada değerlendirmemize yardımcı olacak ik örnek de önümüzde duruyordu. İki yazarımız, bu olayla ilgili olarak bir televizyon kanalına konuşmuştu. Cüneyt Ülsever, bunun normal bir şey olduğunu söylemişti. Ama o daha konuşurken, Hürriyet'in telefonları çalmaya başlamıştı. Gelen telefonların bir bölümü, Ülsever'e fena halde içerliyordu, öteki bölümü ise destekliyordu. Onun ardından bu defa Tufan Türenç aynı kanala çıkmış, ama o bu olaya biraz eleştirel yaklaşmıştı. O konuşurken de telefonlarımız yine çalmaya başlamış, gelen

¹⁰⁴ Karalı, s. 336.

telefonlar yine ikiye bölünmüştü. Bir bölümü Türenç'e fena halde kızıyor, öteki bölümü ise haklı buluyordu. Yani gelen tepkiler, kamuoyunun da bizim gibi ikiye bölündüğünü gösteriyordu. Uzun süre tartıştık. Sonunda, manşet yapmamaya karar verdik. Olayın önemini vurgulayacak, ama tansiyonu yükseltmeyecek bir sunumu seçtik. Haberi mümkün olduğunca nötr ifadelerle yansıtmaya da gayret ettik. İsteyen istediği anlamı çıkarsın diye düşündük. Değerlendirmeyi yazarlarımız yapsın istedik.”

Miting meydanlarında 'Başörtüsü namus borcum' diyen; 'eşimin başörtülü olmasından dolayı beni istemeyenlere inat Meclis başkanlığına aday oldum' açıklamasını yapan Arınç, bu durumun anormal olmadığını kaydetti. Zaten kısa bir süre önce de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde iki başörtülü öğrencinin açtığı davada Başbakan'ın eşi ve kızlarının da başörtülü olduğu dile getirilmişti. Ancak uğurlamada bayan Arınç'ın elini sıkın ve gülümsemeye çalışan Cumhurbaşkanı Sezer, 24 Kasım Öğretmenler Günü'nde çok sert bir açıklama yaptı. Çankaya Köşkü'nde Milli Eğitim Bakanı Erkan Mumcu başkanlığında bir grup öğretmeni kabul eden Sezer, baş örtüsünün 'kamusal alan'da serbest bırakılamayacağını söyledi. Cumhurbaşkanı; bu durumun aksine bir uygulamanın, Anayasa'nın 'değiştirilemez' hükümleri arasında yer alan 'laiklik' ilkesinin ihlali anlamına geleceğini savundu. Sezer, "Toplumun gündeminden çıkmış başörtüsünün yeniden sorun yapılmasının kimseye yararı yoktur. Anayasa Mahkemesi'nin yerleşik kararlarına göre artık Anayasa ile bağdaşmayacağı için, kamusal alanda başörtüsünü serbest bırakacak bir yasal düzenleme yapılması 'olanaksız' dedi. Başbakan Abdullah Gül, özgürlüklere vurgu yaparken Tayyip Erdoğan, gündeminde böyle bir konunun olmadığını kaydetti. Sezer'in söz konusu açıklamayı yapmasına sebep olarak gösterilen Arınç, yorum yapılacak bir şey olmadığını ifade etti. Hürriyet'in 26 Kasım tarihli manşetinde Abdullah Gül'ün Hilton Otelindeki namaz görüntüleri ile ilgili yorumu vardı. Gül, "Bakan ve milletvekillerini uyardım. Böyle olayların yaşanmamasını rica ettim. İbadeti şov haline getirmek yanlış." diyordu. Hükümetin, Etibank dolayısıyla devlete olan katrilyonluk borçlarına yeşil ışık yakmadığı ileri sürülen Sabah, "Türbana dolandık." başlığını kullandı manşetinde. Gazete, türbanın MGK gündemine geleceğini duyuruyordu okurlarına. Sabah bir gün sonra 27 Kasım 2002'de İçişleri Bakanı Abdülkadir Aksu'ya manşetinde bakanlıkta kıldığı cuma namazı ile ilgili olarak "Bir daha yapmam." dedirtiyor, yine birinci sayfasında Erdoğan'ın konuşmasıyla muhataplarını 'baydığını' duyuruyor; türban ve çarşaf dizisi başlatacağını duyuruyordu. 'Sabah Diyor ki', köşesini yazan Erdal Şafak, Ak Parti ekibinin döküldüğünü vurguluyordu. Şafak, programın görüşülmesi sırasında CHP lideri Deniz Baykal'ın eleştirileri karşısında Ak Partililerin öğretmenlerden azar işiten öğrenciler gibi sıra altına saklandıklarını yazıyordu. Bu arada hukuki bir tartışma da ortaya çıktı. Sezer,

üniversitede başörtüsünün Anayasa kararlarına göre yasak olduğunu savunuyordu. Sezer'e göre 1991'de çıkarılan 'Üniversitede kılık kıyafet serbesttir.' şeklindeki kanun maddesinin kapsamına başörtüsü girmiyordu. Ancak birçok hukukçu bunun böyle anlaşılmasının mümkün olmadığını ifade ediyordu. Uzmanlara göre başörtüsünü yasaklayan bir hüküm yoktu. Nitekim 1991'de çıkarılan bu kanundan sonra üniversitelerde başörtüsü özgürce kullanıldı. Üstelik Sezer de kanunu 1991'de bu şekilde yorumlamıştı. Sezer'in son açıklaması 91'deki yorumuyla çelişiyordu. Uzmanlara göre konuyla ilgili hüküm yoktu ama bu sorunun çözümü için gerçekten bir 'uzlaş' gerekiyordu. Bu arada Sezer'e açıklamalarıyla ilgili başka can alıcı eleştiriler de yöneltildi. Milliyet'ten Can Dündar, başörtülü anneannesini acile götürdüğünü aktarıyor; Sezer'e göre hastanenin de kamusal alan olduğunu hatırlatıyordu. Yani Sezer'e göre Dündar'ın anneannesinin hastaneye alınmaması gerekiyordu. Sabah'tan Emre Aköz parkın bile kamusal alan olduğunu belirterek Sezer'in ifadelerinin tuhaflığına dikkat çekiyordu. Yine Milliyet'ten Taha Akyol, devletin kamusal alandan faydalananlara kısıtlama getirmesinin mümkün olmadığını belirtiyordu. Star'dan Umur Talu, köy kahvesinin ve medyanın bile kamusal alan olduğunun altını çiziyordu. 28 Kasım'da Doğan grubunun ılımlı yaklaşımına uygun düşmeyen bir manşet vardı Milliyet gazetesinde. Milliyet, Sabah'ın birkaç gün önce manşetine taşıdığı konuyu büyütüyordu. Başlık şuydu: MGK türbanı konuşacak. Milliyet 30 kasımda 'Post modern ziyaret' başlığı ve 'Komutanla Meclis Başkanı Arınç'a gösterdikleri tepkiyi Türk siyasi tarihinin en kısa nezaket ziyaretiyle gösterdiler.' alt başlığı ile çıktı. Gazete MGK'da da türbanın konuşulduğunu iddia etti. Buna göre Kara Kuvvetleri Komutanı Aytaç Yalman protokolde türban görüntüsünün yarattığı rahatsızlığı dile getirdi. Ancak bu ayrıntı başka hiçbir gazetede yer almadı. Üstelik gazete iki gün önce attığı manşeti doğrulama çabasını abartarak MGK toplantısıyla ilgili haberde 5-6 kez irtica dosyalarının hükümetin önüne atıldığını vurguladı. Tüm gazetelere göre ise MGK'nın asıl gündemi Kıbrıs ve Kuzey Irak'tı. Aynı gün Radikal, 'Başbakanlıkta ezan sesi'ni manşetine taşıdı. Habere göre başbakanlık binasının bodrumundaki mescidin mikrofonları cuma günü (29 kasım) tarihinde ilk kez ezan ve dua yayını için açılmıştı. Haber doğru değildi. 1982 yılından beri bu konuda hiç bir değişikliğin olmadığı açıklanırken; Başbakan Gül, "Ben orada mescid olduğunu dahi bilmiyordum." dedi. Hürriyet hükümete karşı olumlu tavrını sürdürdü. Genelkurmay Başkanı Hilmi Özkök'ün oruçlu olmasına rağmen iftarda ara verilmemesini manşetine taşıdı. Ziyaret olayını ise ikinci haber olarak "12.00'de girdiler; 12,03'te çıktılar' başlığıyla verdi. Star konuya yarım sayfasını ayırdı ve "Hoşgeldiniz; hoşbulduk..." başlığını kullandı. Sabah ise hükümetle ilgi tavrını değiştirerek haberi birinci sayfasında görmedi. İç sayfasında da 'Arınç'a 'örtülü ziyaret' başlığıyla büyütmeden verdi. Akşam Gazetesi, birinci sayfasında '3 dakikalık

mesaj' başlığıyla haberi küçük gördü. Vatan'ın yaklaşımı şöyleydi: Bu bir dünya rekoru: Komutanların Arınç'ı ziyareti 3 dakika sürdü.

13. SONUÇ

Refah-Yol hükümetinin kurulmasıyla başlayan ve dönemin Genelkurmay esi Başkanı Hüseyin Kıvrıkoğlu'nun ifadesiyle '1000 yıl daha devam edecek olan' 28 Şubat süreci, Türk siyasi hayatında olağanüstü bir dönem olarak yerini aldı. Hükümet, ilk kurulduğu günden itibaren Genelkurmay ve medyanın büyük bir kısmının gözünde 'soru işareti'ydi. Özellikle Refahlı'ların ard arda yaptığı ve şeriat özlemini içeren açıklamalar, Genelkurmay Başkanlığı'nın çok sert tepkisini çekti. Cumhuriyeti ve lâikliği koruma görevini Anayasa'dan aldıklarını söyleyen askerler, siyasi hayata müdahalelerde bulundu. Söz konusu müdahaleler kimi zaman doğrudan verilen sert demeçlerle, kimi zaman köşe yazarları aracılığıyla, kimi zaman da sivil toplum harekete geçirilerek gerçekleştirildi.

Demokrasi serüveni boyunca üç darbe yaşayan Türkiye Cumhuriyeti, bir de siyasi literatüre 'post modern darbe' olarak geçen 28 Şubat süreciyle karşı karşıya kaldı. Medyanın da yoğun baskısıyla Refah-Yol hükümeti devrildi. Süreç, şeriat isteyenler ve rejimle çatışmaya girenleri marjinalize etmeyi başardı. Cumhuriyetin temel ilkelerine yönelik ortaya çıkan tehditler 'bir ölçüde' engellendi. Öte yandan, Genelkurmay'ın Türk siyasi hayatına yaptığı dolaylı müdahale, demokrasi tartışmasını beraberinde getirdi. Millet'in iradesiyle işbaşına gelen iktidarın devrilmesinde, Silahlı Kuvvetlerin söylemleri ve yönlendirmeleri etkili oldu. Kuvvet komutanları görev yetkilerinin dışına çıkarak, siyasete müdahalede bulundu. Kimileri bunun anayasaya aykırı olduğunu söyledi. Kimileri ise TSK'nın İç Hizmet Kanunu'nun 35. maddesine göndermede bulunarak, müdahaleyi meşru saydı. Şeriat özlemi çekenler ve bu tehdide karşılık vermek için demokrasi zemininden uzaklaşılması, Türkiye'yi kısır tartışmaların içine çekti. Ülke, enerjisi iç meselelere harcadı. Toplumsal kutuplaşma arttı.

Türkiye'yi karmaşaya sürükleyen Erbakan liderliğindeki koalisyonun ardından ANAP, DSP ve DTP tarafından Anasol-D hükümeti kuruldu. Adını 28 Şubat 1997'de yapılan ve tam 8,5 saat süren MGK toplantısından alan sürecin etkileri bu hükümet boyunca oldukça güçlü hissedildi. Medya ve sabık dönem arasındaki hesaplaşma devam ederken, özellikle köşe yazarları arasında özeleştir ve itiraflar başladı. Refah-Yol iktidarı boyunca, Komutanların bizzat gazetelerin yayın toplantılarına girdikleri, manşetleri kendilerinin attığı dile getirildi.

Refah Partisi'nin lâiklik karşıtı icraatları ve Genelkurmay'ın bu duruma verdiği cevap, Türkiye Cumhuriyeti'nin enerjisini sürekli iç meselelere harcamasına neden oldu.

Hükümetin tasfiyesinden sonra kurulan Anasol-D hükümeti ise, ülkeyi askerin de baskısıyla seçime götürdü. 1999 seçimleriyle birlikte Ecevit'in Başbakanlığında kurulan, DSP-MHP-ANAP koalisyonu, Türkiye'yi tarihindeki en büyük ekonomik krizlerle tanıştırdı. Türk halkı bir gecede yarı yarıya fakirleşmenin şokunu yaşarken, koalisyon ortakları arasındaki tartışmalar ülkeyi sürekli meşgul etti.

İçeride ve dışarıda köşeye sıkışan hükümet çareyi erken seçimde bulurken, 3 Kasım 2002'de, Türk siyasi hayatının en büyük tasfiyelerinden biri yaşandı. Milli Görüş'ün devamı olarak nitelendirilen Recep Tayip Erdoğan liderliğindeki AKP, tek başına iktidar olacak çoğunluğu elde etti. DYP, ANAP, MHP, DSP gibi partiler barajın altında kalmanın şokunu yaşadı.

AKP iktidarın ülkeyi yönetmeye başlaması, 28 Şubat sürecinin devam edip etmeyeceği sorularını akıllara getirdi. İlk günlerde medya ve hükümet arasında yaşanan gerginlik, yerini daha sonra yumuşamaya bıraktı. Kimileri bunu AKP ve medya arasında yapılan 'centilmenlik' anlaşmasına, kimileri de hükümetin gerçekten 'Milli Görüş gömleği'ni çıkarmış olmasına bağladı. Zaman ilerledikçe de, Genelkurmay başkanı Hilmi Özkök'ün tutumunun hükümetin elini kolaylaştırdığı yorumları sıkça medyada yer bulmaya başladı.

Hükümetin ilk zamanlarında Cumhurbaşkanı Sezer'in tutumunu eleştirenler ise fikirlerini sonradan değiştirmeye başladı. Örneğin ilişkilerinin pek de iyi olmadığı eski Cumhuriyet Başsavcısı Vural Savaş, 'Cumhurbaşkanı olarak ismi geçtiğinde bu görev için hiç uygun olmayan tek kişi kim deseler, onu düşünürdüm. Hayatı boyunca uyumlu bir insan olduğunu zannetmiyorum' derken artık Sezer'i taktir ediyor ve şöyle diyordu: "Belki olgunlaştı, belki başka nedenden, son bir yılda Cumhurbaşkanımızı son derece başarılı buluyorum..."¹⁰⁵

¹⁰⁵ Öngider, s. 184.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Ahmad, Feroz. **Demokrasi Sürecinde Türkiye**. 2. Baskı. İstanbul: Hil Yayın, 1996.

Akın, Kenan. **Olay Adam Erbakan**. İstanbul: Birey Yayıncılık, 2000.

Akpınar, Hakan. **28 Şubat Post Modern Darbenin Öyküsü**. 2. Baskı. İstanbul: Birharf Yayınları, 2006.

Bölügiray, Nevzat. **28 Şubat Süreci 1. İstanbul**. Tekin Yayınevi, 1999.

Bölügiray, Nevzat. **Türban Savaşı 28 Şubat Süreci 3**. Tekin Yayınevi, 2003.

Cevizoğlu, Hulki. **“28 Şubat” Bir Hükümet Nasıl Devrildi**. 2. Baskı. Ankara: Ceviz Kabuğu Yayınları, 2001

Çandar, Cengiz. **Çıktık Açık Alınla**. Timaş Yayınları, 2001.

Demirhan, Çetin. **Erbakan Nereye Koşuyor**. Tempo Kitapları, 1994.

Donat, Yavuz. **Öncesi ve Sonrasıyla 28 Şubat**. İstanbul: Bilgi Yayınevi, 1999.

Karalı, Hamit. **Medya İmparatorluğu**. İstanbul: Truva Yayınları, 2005.

Kongar, Emre. **28 Şubat ve Demokrasi**. 3. Baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2003.

Kumkale, Tahir Tamer. **Beynimizi Kimler ve Nasıl Yönetiyorlar**. İstanbul: Pegasus Yayınları, 2006.

Öngider, Seyfi, **Çankaya’nın Bütün Adamları**. Aykırı Yayınları, 2006

Yıldız, Zekeriya. **Politika Sözlüğü**. İstanbul: Timaş yayınları, 2003.

Yıldız, Abdullah. **28 Şubat Belgeler**. İstanbul: Pınar Yayınları, 2000.

Gazete

Sabah Gazetesi Arşivi

Hürriyet Gazetesi Arşivi

Radikal Gazetesi Arşivi

Milliyet Gazetesi Arşivi

Yeni Yüzyıl Gazetesi Arşivi

Yeni Şafak Gazetesi Arşivi

Zaman Gazetesi Almanığı

Zaman Gazetesi Arşivi

İnternet

<http://66.249.93.104/search?q=cache:GjoDRh98ouIJ:www.netbul.com/superstar/ozel-syalar/siyaset/donemecler/11.asp+28+%C5%9Fubat+kararlar%C4%B1&hl=tr&gl=tr&ct=clnk&cd=2>